

DIALECT-BIBLIOTHEEK II.

WOORDENBOEKJE

VAN HET

DEVENTERSCH DIALECT

DOOR

W. DRAAIJER,

Leeraar aan de H. B. S. te Leiden.

bx

280

DEVENTER.

H. P. TER BRAAK.

Stichting IJsselakademie
Postbus 244
8260 AE KAMPEN
tel.: 038 - 331 52 35
fax: 038 - 333 05 74

DIALECT-BIBLIOTHEEK II.

WOORDENBOEKJE

VAN HET

DEVENTERSCH DIALECT

DOOR

W. DRAAIJER,

Leeraar aan de H. B. S. te Leiden.

DEVENTER.

H. P. TER BRAAK.

VOORBERICHT.

In de laatste jaren heeft het dialect van Deventer danig geleden. Het getal **vleeseters** is op onrustbarende wijze gestegen en dat der **vleiseters** in dezelfde mate gedaald. Vandaar dat het hooft tijd wordt, dat taalminnaars het Deventersch eens onder handen nemen; hoe langer men daarmede wacht, hoe meer gevaar er bestaat, dat woorden en uitdrukkingen, die voor de taalstudie van belang zijn, voor goed verloren raken. Dit boekje, aan welks samenstelling ik mijn vrije uren in de drie laatstverloopen jaren heb besteed, moge daartoe anderen aansporen. Veel belangrijks is in 't Deventersch nog te vinden, dat ik niet gaf, daar 't boekje in hoofdzaak een produkt is van mijn herinnering. Taalkundigen, die in Deventer zelf wonen, (vooral wanneer ze, evenals ik, er geboren en getogen zijn), en die gelegenheid hebben, dagelijks het dialect, ook der lagere standen, te hooren, zullen nog heel wat wetenswaardigs kunnen opdiepen.

Toen in 't begin dezes jaars 't Geldersch-Overijselsch Woordenboek door J. H. Gallée het licht zag, was de woordenlijst van mijn boekje reeds ter perse. Bij de bewerking der Inleiding heb ik natuurlijk van genoemd Woordenboek dankbaar gebruik gemaakt. Men zal zien, dat het aantal woorden, dat ik geef, aanzienlijk geringer is dan in 't Geldersch-Overijselsch Woordenboek, doch ook, dat verreweg het grootste gedeelte der mijne bij Gallée niet voorkomt. Door de beperking mijner stof had ik de gelegenheid meer uitdrukkingen te vermelden, waarin de woorden gebruikt worden en nog een stukje Deventersch proza te geven, zonder de

perken te overschrijden mij door den uitgever gesteld. Mijn boekje is dus geworden: een zelfstandige bewerking van het dialect eener enkele plaats, gelegen in het uitgestrekte gebied, welks taal Gallée tot onderwerp nam. Het ware te wenschen, dat voor verschillende andere plaatsen in dat gebied hetzelfde werd gedaan.

De wijze van behandeling der woorden werd mij aangegeven door het tweeledig doel, dat ik mij voorstelde. Ik hoop n.l. dat de taalkundige in dit werkje iets van zijn gading zal vinden en dat het mijn vaderstad niet onwelkom zal zijn.

Het is mij aangenaam hier openlijk mijn dank te kunnen betuigen aan Prof. Dr. J. H. Gallée, den altijd even welwillenden man, bij wien ik nooit te vergeefs om hulp aanklopte; alsmede aan de firma Martinus Nijhoff, die zich bereid verklaarde, in 't belang der taalwetenschap mijn boekje te drukken en uit te geven.

Leiden, 31 Maart '96.

W. D.

**Ter aanwijzing van de uitspraak heb ik, naar
't voorbeeld van Prof. Gallée, de volgende
letterteekens aangenomen:**

a	in gesloten lettergrepen uit te spreken als Ndl. a in dag.
aa en a	(in open lettergr.) uit te spreken als Ndl. aa in daags.
ao	uit te spreken als Eng. a in war.
äo	" " " " Fransch oeu in coeur.
b	" " " " Ndl. b } dus op 't eind van een letter-
d	" " " " " d } greep scherp.
e	" " " " " e in bed of toonloos.
è	" " " " Fransche è in grève.
é	" " " " Ndl. e in schepen.
ee	" " " " " ee doch meer aangehouden.
iee	" " " " " ee met voorslag van i.
ei	" " " " " ei (niet als in Holland waar de ei meer naar ai zweemt).
f	" " " " " f.
g en h	" " " " " g en h.
i	" " " " " i in pit.
î	" " " " " ie in tien.
ie	" " " " " ie in dier.
j, k, l, m, n	uit te spreken als in 't Ndl.
o	uit te spreken als Ndl. o in dom.
ò	" " " " " o in bod, pot.
ó	" " " " " o in loven.
oo	" " " " " oo in loopen.
ò	is een gerekte ó, eenigszins zweemende naar Ndl. oe.
ö	uit te spreken als Hoogd. ö in Köln.
ö	eenigszins als Ndl. eu in deun, maar met een naar ü zwee- menden bijtoon.

ö uit te spreken als Ndl. eu in beul.

p, r " " " " " p, r

s staande voor Ndl. sch is niet geheel Ndl. s maar meer keel-s.

s, t, u, w, z uit te spreken als in 't Ndl.

u uit te spreken als Ndl. oe in moed.

ù " " " " " oe in voer, Hgd. u in gut.

ui " " " " " ui in huis.

ü " " " " " u in kunnen.

û " " " " " uu in uur. (Voor een anderen medeklinker dan r eenigszins verkort).

Kleine, hoog gedrukte letters worden bijna niet gehoord.

INLEIDING.

De tongvallen, die in Groningen, Drente, Overijsel en de Graafschap worden gesproken, herinneren in veel opzichten aan het Oud-Saksisch, d. i. de taal van den Germaanschen stam, die vroeger 't Noord-Oostelijk deel van ons vaderland bewoonde. Het Deventersch is dus een Saksisch dialect en verschilt niet weinig van het algemeen Nederlandsch, dat een sterk sprekend Frankisch karakter draagt.

De kennis der dialecten, waarin zoo veel oude taalelementen voortleven, is voor den taalvorscher van 't hoogste belang.

Over 't algemeen is op het platteland het dialect zuiverder bewaard dan in de steden. Dat neemt evenwel niet weg, dat ook de stadsdialecten voor de taalstudie van groot belang zijn. ¹⁾

Het kan wel niet anders, of het dialect van een stad als Deventer, van oudsher bekend om haar uitgebreiden handel en beroemd om haar inrichtingen van onderwijs, moet veel geleden hebben; en toch hebben de vele nadeelige invloeden, die er op werkten, niet zulke groote verwoestingen aangericht, als we zouden verwachten. Dat komt, omdat de Deventerschman zijn taal liefheeft. Hij lacht even hartelijk om den bekrompene van geest, die hem wil wijs maken, dat zijn dialect eigenlijk een verbasterd Nederlandsch is, als om vroegere stadgenooten, die een blauwen maandag of iets langer in Holland gewoond hebben en van daar een nieuw taaltje meebrengen, dat niet zelden naar 't Hooghaarlemmerdijsch riekt. Hij is zich volkomen bewust, dat het hart ons geheele leven door het best de taal spreekt, die we aan moeders knie geleerd hebben, dat het aanstellerij is, de taal zijner jeugd tegenover vroegere bekenden en vrienden te willen verloochenen. Tegenover vreemdelingen, voor wie 't dialect minder goed verstaanbaar is, zal hij de beleefdheid in acht nemen de beschaafde omgangstaal te gebruiken.

---

1) Zie o. a. Paul's Grundriss I, p. 935 en 936.

Als schrijftaal is 't Deventersch maar hoogst zelden gebezigd; van daar dat hij, die den woordenschat van dit dialect aan anderen wil bekend maken, al zijn stof moet putten uit de gesproken taal. Dat is een werk van tijd en geduld, en hoeveel moeite hij ook aanwendt, zijn arbeid zal steeds zeer onvolmaakt blijven. Toch zal zijn ernstig *streven* bij velen reeds waardeering vinden.

Aan een bloote lijst van woorden met vermelding hunner beteekenis heeft de taalvorschcr evenwel niet genoeg. Hij moet ook weten, hoe ze worden uitgesproken en verlangt daarbij tevens zinnen, uit den volksmond opgeteekend, waarin ze voorkomen. Eerst wanneer aan deze drie vereischten voldaan is, krijgen de woorden voor hem kleur en leven.

Mijn oorspronkelijk plan was, dit woordenboekje te laten voorafgaan door een kleine grammatica van 't dialect. De verschijning van 't Geldersch-Overijselsch Woordenboek door J. H. Gallée heeft mij evenwel die moeite bespaard. Ik kan nu volstaan met belangstellenden te verwijzen naar het werk van genoemden Utrechtschen hoogleeraar, den grondigsten kenner van 't Saksisch ten onzent.

Hieronder vermeld ik eenige punten, waarop het Deventersch (D.) van het Geldersch-Overijselsch (G.-O.) door Gallée beschreven afwijkt. De §§ zijn die van 't Woordenboek van het Geldersch-Overijselsch dialect.

§ 2. De **a** in **arm**, **karke**, **wark**, **antwoord** e. a. wordt niet sleepend uitgesproken, maar klinkt als Ndl. **a** in: **arm**.

§ 5. In 't G.-O. **mējen**, **wējen**, **zējen** enz. wordt *è* veel meer geopend uitgesproken dan in 't D.

§ 10. De **j**-klank na **i** (op 't eind) ontbreekt in 't D. b. v. **î bint**, **kommi** (komt ge).

§ 15. Umlaut van **o** komt in 't D. niet meer voor in: **konink**, **wonink** e. e. a.

§ 16. Woorden als **gud**, **mud** e. a. klinken als in 't Ndl. en niet als in 't G.-O. **gôd**, **môd**, enz.

§ 25. Deze **ie** wordt in 't D. ook gehoord in: **viere**, **diepe** (en zijn afl. en sam. beh. in: **Dîpenvèn** en **Dîpenheim**), **kiesen** (zww. en ww.), **kniezen**, **ve(r)siesen** e. a.

§ 27. In 't D. **boomen**, **dooven**, **verschoonen**, **loover(hütte)**, **rooken**, **looze** e. a. waarin **o** uit **au** is ontstaan ontbreekt de umlaut. Doch men zegt: **onnözel**.

§ 30. De alveolare **r** heeft in Deventer de overhand, vooral bij de lagere standen. Sommigen verbeelden zich, dat de uvulare **r** fatsoenlijker klinkt en doen daarom hun best om te **brijen** (brouwen).

§ 45. In 't D. zegt men: **guje**, **lajen**, **naojen**, **rajen**, **raojen** enz.; doch 'n paar **môë b(i)eenen**, **spröë handen**.

§ 46. Ook D. **knüsselen**, **güzze**, soms ook: **müsse**. Voor verdere **assimileeringen** zie men de lijst van **inclinaties**.

Opmerkingen. Verdubbeling van de consonant in **gavven**, **lazzen** enz. duidt alleen kortheid van de voorafgaande vocaal aan.

Bij samenstellingen valt het **accent**, als in 't Ndl., wel op 't eerste lid, doch wordt veel meer over 't geheele woord verdeeld, zoodat het tweede lid een sterker toon heeft dan in de algemeene spreektaal.

In de woordenlijst worden **mannelijk** genoemd: alle namen van zelfstandigheden, die met **hij** worden aangeduid. **Vrouwelijk** zijn in 't D. alleen: de namen van vrouwen (niet die van vrouwelijke dieren), de niet-onzijdige stofnamen en begripsnamen, alsmede de namen van ziekten. **Onzijdig** zijn die, welke in 't Ndl. onz. zijn, alsmede **mezik** en **fabrik**. ¹⁾

§ 48. Het Deventersch kent alleen als meervoudsuitgangen: **n (en)**, **r** en **s**.

§ 57. Verbuiging van 't bnw. kent het D. niet; 'n **guje man** is nom., dat. en acc.

Tot onderscheiding van 't geslacht zegt men: **dat is 'n Dèventer** (vr.) en **dat is 'n Dèventersen** (m.).

§ 60. 1e p. sing. dat. en acc. **min**; 2e p. sing. ontbreekt. In plaats daarvan gebruikt men **î**, eigenlijk plur.; 2e p. meerv. is **ilü**, b.v. **î loopt** (du läufst), **ilü loopt** (ihr lauft). G.-O. **hé** is in Dev. **hiee**, encl. **e**.

De 3e p. vr. enk. dat. en acc. is **haar**; mv. **haarlû**. Als subst. gebruikte poss. heeft het D.: **den mînent**, **unent**, **zînent**, **harent** en **onzent**.

Demonstr. adj.: **dîee** of **den** (met klemtoon), **disse**.

„ subst.: **den**, **dissent**.

Déze ontbreekt geheel.

Het bepalend lidwoord is in Deventer: **de** voor 't vr., **de** of **den** voor 't mnl. en 't voor 't onz. Ze worden niet verbogen. **Den** gebruikt men in 't mannelijk enk. vóór woorden, die met een klinker, een **h** of een **d** beginnen, b.v. **den aovend** (avond en oven), **den hof** (tuin), **den dokter**.

Interr. zijn: **wîee**, **wat**. **Watte** beteekent: Wat zeg je?

Voor: hoedanig, hoe een, zoodanig, zoo een, zulk, heeft het D.: in 't enk. bijv. gebr.: **hon** of **hun**, **zon**, meerv. **hûkke**, **zûkke**. Zelfst. gebr.: enk. **honnend** of **hunend**, **zonnend**, meerv. **hûkkend**, **zûkkend**. Vóór onz. stofnamen: **hûk**, **zûk**, vóór vr. stofn. **hûkke**, **zûkke**.

§ 61. Optatiefvormen ontbreken. In 't gerundium ontbreekt **de** b.v. **te biten**.

Imperatiefvormen (enk. en meerv.) hoort men met en zonder **t**.

1) Men passe dezen regel toe, wanneer in de woordenlijst 't geslacht niet is vermeld.

Het voorvoegsel van 't verleden deelwoord is: **e**; als adj. gebruikt ge, b.v. de kléver is emeid, de gemeide kléver, de gank is efeild, de gefeilde gank. (Voor de verschillende uitspraak dezer ei's, zie men § 5).

Kunnen wordt dikwijls gebruikt voor **kennen** b.v. Ik kan min lesse; ik heb 'm ekönd.

Leggen en **liggen** worden veel minder verwisseld dan in Holland; toch zegt men: Hiee lei iim négen ür nòg in bedde.

Sommige sprekers laten de **n** van het zwakke praet. weg, behalve vóór een klinker of **h** (zie beneden).

Hier volgen eenige opmerkenswaardige conjugatie-vormen:

Inf.	Ind. praes. 1 ^e p. sing. 3 ^e p. 1 ^e 2 ^e 3 ^e p. plur.	Praet. 1 ^e p. sing. 1 ^e p. plur.	Part. pass.
brèken	brèke brek brèkt	braok of brak braoken of brakken	ebraoken
nemmen	nemme nemt nemt	nam of namme nammen	enaomen
sprèken	sprèke sprek sprèkt	sprak sprakken	espraoken
stèlen	stèle stèlt stèlt	staol staolen	estaolen
schéren	schère schért schért	schaor of schóre schaoren of schóren	eschaoren of eschóren
kommen	komme kûmp komt	kwam kwammen	ekaomen
schrikken	schrikke schrikt schrikt	schrok schrokken	eschrokken
wòrden	wòrde wòrd wòrd	wier wieren	ewòrden
liggen	ligge lig likt	lag of lagge laggen	elègen
èten	ète et èt	at atten	egèten

géven	gêve gef gêft	gaf gavven	egéven
wègen	wêge weg wêgt	waog waogen	ewaogen
ziëen	ziee zût zieet	zag zaggen	eziëen
dragen	drage draagt of dreg draagt	drug drugen	edragen
slaon	slao slôt slaot	slug slugen	eslagen
staon	stao stieet staot	ston stonnen	estaon
bîten	bîte bit bît	bét béten	ebéten
bliken	blike blikt blikt	blék bléken	ebléken
blîven	blive blif blift	bléf bléven	ebléven
grînen	grîne grint grînt	grén grénen	egrénen
rîjen	rîje rid rîd	ré réjen	eréjen
spîten	't spit of 't spît	't spét	espéten
wîzen	wîze wis of wîst wîst	wés wézen	ewézen
spîjen	spîje spit of spijt spijt	spuj spujen	espujen
vrîjen	vrîje vrit of vrîjt vrît	vré vréjen	evréjen
bieëjen	bieëje bieëjt of bod bieëjt	baoj baojen	ebaojen

bedrieegen	bedrieege bedrüg bedrieegt	bedraog bedraogen	bedraogen
gieeten	gieete göt gieet	gaot gaoten	egaoten
kiezen § 25.	kieze kiis of kiest kiest	kaos kaozen	ekaozen
bûgen	bûge büg bûgt	baog baogen	ebaogen
knûven	knûve knûf of knûft knûft	knaof knaoven	eknaoven of eknûld
dûken	dûke dûkt dûkt	daok daoken	edaoken
slûten	slûte slût slût	slaot slaoten	eslaoten
sputen	spute spuit spuit	spaot spaoten (ook zwak)	espaoten of espuut
stûven	stûve stûf stûft	staof staoven	estaoven
gaon	gao gieet gaot	gonk gongen	egaon
hangen	hange henk hankt	honk hongen (of zwak)	ehangen
vallen	valle völt valt	vîl vîlen	evallen
hòlden	hòlde hòlt hòlt	hîl of hîld hîlen of hîlden	ehòlden
blaozen	blaoze blös blaost	bliees blieezen doch meestal zwak)	eblaozen
laoten	laote löt laot	lît liten	elaoten
raojen	raoje raojt of rød raojt	zwak	eraojen

loopen	loope löp loopt	lîp of lîpe lîpen	elooopen
stooten	stoote stöt stoot	zwak	estooten
rôpen	rôpe röp rôpt	rîp of rîpe rîpen	erôpen
h ⁱ eeten	hieete h ⁱ eet h ⁱ eet	zwak	ehieeten
scheiden	scheide scheidt scheid	zwak	escheiden
gelôven	gelöve gelöft gelöft	gelöfden	gelöfd of eglöfd
hören	höre hört hört	hörden hörden	ehörd
zeggen	zegge zeg zek	zei zeien	ezegd
breien § 5.	breie breit breit	breiden breiden	ebreid
brengen	brenge brech brenkt	brach of bracht brachen of brachten	ebracht of ebröcht
denken	denke dech denkt	dach of dacht dachen of dachten	edacht (naast de vormen met a hoort men er ook met ò)
dünken	mîn dünt	mîn dünkten	edünt
zôken	zôke zôch zôkt	zôch of zôcht zôchten	ezôcht
koopn	koope kôch koop	kôch of kôcht kôchen of kôchten	ekôcht
wéten	wéte wét wét	wos of wost of wist wosten of wisten	ewéten

motten	mot mot mot	mos mozzen	emot
dörven	dörve dörft dörft	dos of doste dosten	edörfd
können	kan kan könt	kon konnen	ekönd
zöllen	zal zal zölt	zol zollen	ezöld
mögen	mag of magge mag mögt	moch of mocht mochen of mochten	emögd
wèzen	bin is bint	was wazzen of waren	ewest
dôn	dô dût dôt	dé déjen	edaon
willen	wil wil wilt	wöl wöllen	ewild
hebben	heb of hebbe hef hebt	had hadden	ehad

Om het volgende stukje, alsmede de in dialect geschreven voorbeelden goed te begrijpen, lette men op de vele **inclinaties** (vooral van pronomina), die in 't Deventersch voorkomen; klankverandering gaat er vaak mee gepaard.

Hier volgen de voornaamste in alphabetische orde:

aj	—	als ge
ak	—	als ik
asse	—	als hij
asse	—	als ze
aster	—	als er
awe	—	als we
azzet	—	als het
azzî	—	als gij
bij	—	bent ge
bink	—	ben ik
bîwe	—	bennen we
daj	—	dat ge
dak	—	dat ik
das	—	dat is
datte	—	dat hij
dawe (dauwe)	—	dat we
déje	—	deed hij
dék	—	deed ik
daoï	—	daar gij
dôj	—	doet ge
dōk	—	doe ik
dütte	—	doet hij
duwe	—	doen we
gaoj	—	gaat ge
gaok	—	ga ik
gaowe	—	gaan we
gieete	—	gaat hij
haddî	—	hadt ge
hatte	—	had hij
heffe	—	heeft hij
hei	—	hebt ge
hek	—	heb ik
isse	—	is hij
ister	—	is er
izzet	—	is het

koj	—	kondt ge
kouwe	—	kunnen we
krêche	—	kreeg hij
kriche	—	krijgt hij
krîj	—	krijgt ge
krik	—	krijg ik
kriwe	—	krijgen we
kuj	—	kondt ge
kui	—	kunt ge
kûmbet	—	komt het
kuwe	—	konden we
lîte	—	liet hij
laoj	—	laat ge
laok	—	laat ik
laote	—	laat hij
laowe (lauwe)	—	laten we
mak	—	mag ik
moj	—	moet he
mok	—	moet ik
mosse	—	moest hij
motte	—	moet hij
ôffe	—	of hij
ôj	—	of gij
òk	—	of ik
òkket	—	of ik het
ôwe	—	of we
slaoj	—	slaat ge
slaok	—	sla ik
slôtte	—	slaat hij
slaowe	—	slaan we
sluche	—	sloeg hij
stieete	—	staat hij
staoj	—	staat gij
staok	—	sta ik
stonne	—	stond hij

staowe	—	staan we
tuê	—	toen hij
waffer	—	wat voor
was	—	wat is
wasse	—	was hij
wij	—	wilt ge
wik	—	wil ik
wille	—	wil hij
wiere	—	werd hij
wîwe	—	willen we
waoj	—	waar gij
wòj	—	wildet ge
wòk	—	wilde ik

wòlle	—	wilde hij
wòtte	—	wordt hij
zak	—	zal ik
zalle	—	zal hij
z'eej	—	ziet ge
zieek	—	zie ik
zieewe	—	zien we
zoj	—	zoudt ge
zok	—	zou ik
zolle	—	zou hij
zouwe	—	zullen we
zowe (zuwe)	—	zouden we
zui	—	zult ge

't Léleke endekûken. ¹⁾

O, wat was 't lekker bûten! 't Was zommer, 't hōj ston an d'n ôpper, 't zaod was ripe, de haver grōn. De heilāover lip op zin lange rooie pooten égiptis te babbelen; dat taaltjen hatte van môderman eleerd.

Ûm de landerijen en weijens wazzen groote bossen, en middel in diee bossen diepe kōlken.

Sjonges, 't was zoo lekker bûten!

Middel in de zünne lag daor 'n ôld spiker, met diepe greften d'r ûmhen; en van de müren ôf tût an 't water tō stonnen planten met groote blajen, diee zoo hóge waren, dat kleine hūmmels d'r best rechtop onder konnen staon; 't waster zoo wōst as middel in 't bos.

Hier zat 'n pilende te brōjen. Maor wat dūrde dat lange, eer de eier ûtebrōjd waren! Hiee had ook weinig anspraak; de andere pilenden zwōmmen vōlle liever in de grefte rond, as dat ze onder 'n blad met hūm gongen zitten kwēken.

Eindelek en te laaste spronk 't ieene ei nao 't andere kapōt. «Piep! piep!» hōrdeni dan en kik, alle eierdōrens waren lēvendig ewōdden en stakken de kōpkies d'r út.

«Rap! rap!» zei d'n ôlden, en de jongen weerden zich wat ze konnen en kéken alle kanten hen út onder de grōne blajen; en den ôlden lit ze maor stille kiken, want grōn is gud vōr de oogen.

«Wat is diee wérelde tōch groot!» zeien alle kūkentjes, want nu konnen ze zich bēter rûren as vrogger in 't ei.

«Mēn dat dit de hēle wérelde is?» zei den ôlden; «die gieet nōg 'n hēl ende an gūnne kante van d'n hōf 't dōmeneersland op, maor daor bink nōg nooit ewest.»

«Bij allemaole bi mekare?» zeie tuē in de bieenen kwam. «Nē ik heb ze nōg nieet allegare; 't grootste ei ligt 'r nōg; hu lange mot dat nōg dūren! 'k Hebter haost genog van.» En hiee gink weer zitten.

«Hu gieet 't u?» vrig 'n ôlde pilende, die 'm is kwam opzōken.

«'t Dūrt zoo lange met dat ieene ei,» zei den anderen; «'t wil maor nieet kapōt; maor kik diee anderen is, bint 't gin dōddekes? Sprēkend de vader; diee misseleke vent kik maor nieet nao min ūme.

1) Bewerkt naar: «Das hässliche, junge Entlein», uit: H. C. Andersen's Sämtliche Märchen. Leipzig 1850.

«Laot min dat ei is kiken, dat nieet kapôt wil,» zei de ôlde pilende. «'t Zal wel 'n kalkunsei wêzen. Ziee heb min daor ook al is ens mé efôpt; 'k heb hêl wat spûls met 't jonk ehad; 't had 'n brörken dood an 't water; ik kon d'r 'm met gin stôk inkriegen. Laow is kiken! Jao, al zin lêven, 't is 'n kalkunsei. Laot 't stillekes liggen en leerdu andere kinder lieever zwemmen.»

«Ik wil d'r tòch nòg 'n stôtjen op bliven zitten,» zei d'n anderen; ik hebter nu zoo lange op ezêten; op 'n dag of wat kûmbet min nu ook nieet an.»

«Dat stieet u vrî!» zei de ôlde pilende en gonk weg.

Eindelek en te laaste brak 't groote ei. «Piep! piep!» zei 't jonk en kraop ter út. 't Was 'n grooten en allemôgend lélek. De pilende bekék 't is gud. «Hech! wat 'n kôkkert» zei e, «'t likt niks op de anderen; zol 't 'n kalkuntjen wêzen? Dat zal zoo temé bliken; in 't water zal 't, al zokket 'r ook instooten.»

's Anderendages was 't mooi weer en 't zünneken schén lekker. De môder gonk me! haar hêle femili nao t water. Plof! daor spronk ze d'r in. «Rap! rap!» zei ze, en 't ieene pileken nao 't andere dé 't nao. 't Water spuitten ze aover de kôp, maor ziee kwammen dadelek weer baoven en zwômmen, dat 't 'n lüst was ûm te zieen. De pôtjes gongen van eigens en allemaole waren ze in 't water; ook dat léleke, grize jonk zwôm met.

«Né, 'n kalkuntjen is 't nieet!» zei ze. «Kik min diee pôtjes is gaon, en wat zwemt 't mooi rechtop; 't is min eigen kind. Aj 't goed bekikt is 't tòch eigelek wel mooi.»

«Rap! rap! kom allemaole maor mé; ik zal u in de grôte wêreld brengen, en u an de andere pilenden vörstellen; maor blif bi min, anders koj wel is 'n trap krigen en pas op vör de katte!»

En zoo kwammen ze op de plaatse, waar de pilende lipen. Daor wazzen twiee femilis, diee mekare bêteu ûm 'n aolkôp; en in 't laaste lipter de katte nòg mé weg.

«Kik, zoo giet 't nu in de wêreld tó!» zei de môder en slêp de snavel, want ziee wól de aolkôp ook wel hebben.»

«Loop an!» zei ze, en maak nu 'n bûging vör diee ôlde pilende; das hier den vernaamsten; zin grootvader kwam út Spanjen; daorümme isse zoo dikke. En ziej wel, datte 'n rooie lappe ûm de poot hef? Das its bûtengewoon moois en de grooste cere, diee ze 'n pilende kônt bewizen; dat betékent, dat z'm nieet kwit wilt wêzen cu dat bieesten en mensen tógen 'm op zôlt zieen. Kom, aanloopen! Zet de pôtjes nieet nao binnen: 'n fesundeleke pilende zet de vóten wid út mekare, net as vader en môder: Kik, zoo! Bûgt nu de helskes en zekt: Rap!»

En dat déjen ze; maor de andere pilenden stonnen te kiken en zeien hard op: «'n Mooi dink, dat diee d'r nòg bi komt; wi bint tòch al sterk genog! En foi! wat zût dat ieene dink d'r út; dat wiwe hier niet hebben.» En dadelek vlaogter ieene nao tó en bêt 't in de nekke.

«Zui 't laoten!» zei de môder; «'t dût u ûmmes niks!»

«Né, maor 't is te groot en te bûtenmodels,» zei de biter, «en daorümme mot 't d'r op hebben.»

«Diee môder hef wel lieeve kindekes,» zei de ôlde pilende met de rooie lappe üm de poot, «'t bint allemaole mooien, behalven den ieenend, das 'n misbaksel; 'k wöl, dat ze 't aoverbröjen kon.»

«Dat gieet nieet, meneer!» zei de môder; 't is gin mooien, maar 't is inwendig gud en 't zwemt zoo best as ieene, jao 'k zol haos zeggen nóg its bêterder, ik denke dat 't knap zal opgröjen en nao verloop van tid 'n betjen kleineder wôdden; 't hef te lange in 't ei elégen en daorümme is 't nieet ewôdden zoo as 't hört.» En tu plükten ze 't in 't neksken en strék 't de veerkes lik. «En daorbî is 't maor 'n wék», zei ze; «daorümme kûmp 't er ook niet zoo net op an. Ik denke, dat 't sterk zal wôdden; 't zal zich wel redden.»

«De andere kûkentjes bint lief,» zei den ôlden; «dôt nu maor net ôj in hûs bint, en aj 'n aolköp vindt, dan moj 'm mîn brengen.»

En nu wazzen ze in hûs.

En 't arme kûkentjen, dat 't laaste ütekaomen was en d'r zoo ützag, wier ebéten, estooten en vör de gek ehôlden, zoowel dör de pilenden as dör de kippen. «'t Is te groot!» zeien ze; en de kalkunse hane, diee met spórens an op de wêrld was ekaomen, en daorümme dôch, datte keisder was, blaosden zich op as 'n schip met volle zeilen, ginkter régelrecht op ôf, kôlderde tu en krég 'n kôp as vür. 't Arme endekûken wist nieet, waor 't bliven zol; 't trók 'n mōilek beksken, ümdat 't zoo lélek was en dör iderieene ütélachen wier. Zoo gink 't den eersten dag, en later wier 't nóg slimmerder; 't arme dierken wier altit ejaagd; zelfs zin zûskes waren zoo ondögend tögen 'm en zeien altit: «'k Wöl dat de katte u oprat, lélekerd!» En de môder zei: «'k Moch lijn daj wid weg wazzen!» En de pilenden bétén 't, en de kippen slugen 't en 't meisjen, dat de diers most vuren, schüpten 't met de klomp. Tu lip 't weg en vlaog aover d'n tûn; de vögeltjes in de strûken vlaogen van schrik op: «Dat dôt ze, ümdak zoo lélek bin,» dacht 't en knép de ôgies tō en lip al maor wider, tüt 't eindelek an 't groote muras kwam bi de wilde endvögels. Hier blévet den hêlen nacht liggen; 't was mō en bedrôfd.

Tu 't margen wier vlaogen de endvögels op en kwammen is kiken nao 't nije kameraodjen. «Wat bin i d'r vör ieene?» vrigen ze; en 't kûkentjen was hêl vrendelek, zoo vrendelek as 't maor kon. «I bint meer as lélek,» zeien de endvögels, «maor dat kan ons nieet schêlen, aj maor nieet in onze feinili trouwt.» Zon stümpert. 't Dach nog nieet an trouwen; 't zol al bli wêzen, as 't maor in 't rieet moch liggen en 'n betjen muraswater drinken.

Daor lag 't nu twee volle dagen; tu kwammen d'r twee wilde ganzen of eigelek wilde genzeriken. Ziee waren nóg nieet lange üt den dôp en daorümme wazzen 't zükke bretaole vlégels. «Hör is vrendschop!» zeien ze, «i bint zoo lélek, dawe van u hōld; wij mógaon en trekvōgel wôdden? Hier in de bûrte bint aardige, lieeve

wilde ganzen, allemaole wifkes, diee: rap! kònt zeggen. 't Kan u daor gud gaon, al bij ook nòg zoo lélek.»

Pif! paf! en de beide ganzen vilen dood in 't riet en 't water wier zoo rood as blòd.

Pif! paf! gink 't nòg ens en hèle kòppels wilde ganzen vlaogen út 't riet op. En tu vil d'r weer 'n schòt. De jagers laggen ùm 't muras hen; ziele zatten tüt baoven in de boomen, diee aover 't riet hen hongen. De blauwe krùtdamp trók in wòlken aover 't water en nao baoven de boomen in; daor kwammen de honden an: plas! plas! En 't riet en 't lós baog nao alle kanten. Wat schrok dat arme pileken. 't Wòl net zin kòpken onder de vlögeltjes stèken, tu 'n groot dier van 'n hond vlak bi 'm ston; de tonge hink 'm út de bek en met vurige oogen kéke rond; hiee stak de kòp net nao 't pileken tò, lit de tanden ziele en .... plas! plas! ginke verbi zonder 't te pakken.

Góddank! züchtten 't; ik bin zoo lélek, dat de hond nieet in min wil biten. En tu gink 't stillekes liggen; de hagel vlaog dör 't riet en al maor dör wierder eschaoten.

Eers late op den dag wier 't stille; maor 't arme dierken dost nòg nieet op te staon; nòg verscheien ùr wachttent eer 't is ùmmekek, en tu lip 't zoo hard as 't kon weg; 't weijden zoo, dat 't wark had ùm voort te kommen.

Tègen den aovond kwam 't bi 'n klein burenhùskén; dat was zoo òld, dat 't nieet wos, nao welke kante 't zol ùmmevallen en daorùmme maor bléf staon. 't Was zon stòrm, dat 't pileken mos gaon zitten ùm nieet 't onderste baoven te weijen, en 't wier op de hand slimmerder. Tu marktenet, dat de døre inaoor an ieen henksel hink en dattet dör de réte nao binnen kon krupen; en dat déjet.

Hier woonde 'n òlde vrouwe met 'n kater en 'n kippe. De kater, diee ze zònneken nòmde, kon 'n kromme rügge maken en snòrren; hiee kon ook vonken géven, maor dan mozi 'm tègen 't haor opstriken. De kippe was hél lége op de pòtjes en daorùmme wiere kükentjen-kortpoot enòmde; hiee kon gud eier leggen en de vrouwe hild er zoo vòlle van as van haar eigen kind.

Den anderen margen wieren ze dadelek 't vremde endekükentjen gewaar; en de kater begon te snòrren en de kippe te kakelen.

«Was dat?» zei de vrouwe en kék ùmme; maor ziele was nieet scharp van gezichte; ziele ménden, dat 't endekükén 'n verdwaalde, vette pilende was. «Das guje jach», zei ze, «nu kank ook endeneier krigen, as 't maor gin wék is! Dat mowe ófwachten».

En zoo wier 't pileken vòr drie wèke op de proef enaomen; inaoor 't gonk nieet an 't leggen. En de kater was de baas van 't hūs en de kippe, de vrouwe, en ziele zeien alit: «Wi beiden en de wérelde!» Want ziele ménden, dat ziele de helfte waren — en dan nòg wel verreweg de beste helfte. Het kükentjen ménden, daj d'r ook anders aover konnen denken, maor dat wòl de kippe nieet hōren.

«Kui eier leggen?» vrig e.

«Né.»

«Nu höld dan astublieef u mond!»

En de kater vrîg: «Kui 'n kromme rügge maken, snörren en vonken geven?»

«Né.»

«Dan mögi d'r u bûten hölden, as verstandige mensen sprêkt.»

En 't endekûkentjen zat te stiperen in 'n hōksken; tu kwam d'r 'n zünnesträoltjen en frisse lûcht nao binnen; en 't krég zon zin üm in 't water te gaon zwemmen, dat 't dit an de kippe mos zeggen.

«Hu krij 't in u höfd!» zei e. «Î heb niks te dōn, daorümme hei zükke gekke grillen. Lekt eier of snörre, dan gieet dat wel aoever.»

«Maor 't is zoo mooi op 't water te zwemmen», zei 't pileken, «zoo lekker d'r in aoever de kōp te kōkelen en tūt op de grond te dūken!»

't Is wat lekkers!» zei de kippe. «Nu gelōvik daj hēlemaole gek bint ewōdden. Vraag daor de kater is nao — dat is 't verstandigste schepsel dak kenne — of diee d'r van hōlt te zwemmen en te dūkelen? Min eiges wikter nōg bûten laoten. Vraag 't ook maor an de vrouwe, en wisder as diee is gin mense. Méni dat diee zinnigheid hef üm in 't water aoever de kōp te kōkelen en te zwemmen?»

«Î begript min nieet!» zei 't endekûkentjen.

«Begripe wi u nieet? Wiee zol u dan wel begripen? Î wilt tōch ümsgelik nieet wisder wēzen as de kater en de vrouwe — min eiges wikter nōg bûten laoten. Heb tōch nieet zon verbéling, kind! En dankt onze lieeven Heer vōr al 't guje, dat u bewēzen wōt. Bij nieet in 'n warm vertrek ekaomen, en hei gin gezelschap daor i wat van leeren kōnt. Maor i bint 'n prāotjesmaker en 't is lange nieet plezierig met u ümme te gaon. Gelōf min! Ik ménet gud met u, das gerüst waar. Al zeggik u ook dingen, dieej lieever nieet zollen hören, daoran kui zieen, dak 't gud met u vōrhebbe. Dōt u beste is üm eier te leggen te snörren en vonken te géven.

«Ik gelōve, dakter maor van dōr gao,» zei 't endekûken.

«Gaot u gang!» zei de kippe.

En 't endekûkentjen gonk eweg; 't zwōm op 't water, 't daok, maor gin mense kékter nao ümme — ümdat 't zoo lélek was.

't Wier harfst; de blajen van de boomen in 't bos wieren gēl en brun; de wind slug ze d'r ôf en slingerde ze in de rondte; en baoven in de lûcht was 't vinnig kōld; de wōlken waren zwaor van hagel en sné; en op den tūn ston de rave au! au! te schreeuwen van kōlde; aj d'r maor an dachten, gingen u de griezels al aoever 't lif. 't Arme endekûkentjen had 't zwaor te verantwoorden!

Op 'n aovond tu de zünne zoo mooi ondergink, kwam 'n zwarm hēle mooie, grōte vōgels üt 't bos; zükke mooien had 't pileken nōg nooit van zin lēven ezieen; ziee wazzen hagelwit, met lange, krowame halzen: 't waren zwanen. Ziee schreeuwden op 'n hēle vremde wize, slugen de lange, prachtige vlōgels üt en vlaogen üt de kōlde nao warme landen, daor 't water nieet bevrūs. O, ziee vlaogen zoo hooge

en 't léleke endekükentjen krég zon wonder gevöl. 't Dreiden in 't water as 'n fólleken rond, stak den hals hoog in de lúcht nao diee mooie vógels en gaf zon harde en vremde schreeuw, dat 't bange wier vór zich zelf. O, 't kon diee mooie, gelúkkige vógels maor nieet vergeten; tu 't ze nieet meer zien kon, daok 't tút op de grond; en tu 't weer baoven kwam, was 't hél aoverstúr.

't Wos nieet hu de vógels hieetten; ook nieet waor ze hen vlaogen; en tòch vólden 't zich meer as gelúkkig. Het was volstrek nieet sjelurs. Hu zol 't ook in 't hófd krigen, zoo mooi te willen wórden. 't Zol al bli wézen, as de pilenden 't maor konnen útstaon — 't arme léleke bieest!

En 't wier zoo kóld, o, zoo kóld! 't Endekükentjen mos al maor dór zwemmen ùm 't water lós te hólden; maor elke nach wier 't gat, daor 't in zwòm al kleinder; 't zwòm al tégen de schúllekes an en 't mos zich weeren met de pótjes, wat 't kon, ùm nóg 'n klein gaatjen in 't is te hólden. Eindelek wier 't zoo mō, dat 't stille gonk liggen en in 't is vaste vvoor.

's Margens vrog kwam 'n bur, diee 't zag liggen; met zín klomp traptene 't is kapòt en nam 't pileken mé nao môder de vrouwe. Daor kwam 't weer bi.

De kinder wóllen d'r mé spóllen; maor ons dierken dach, dat z'm kwaod wóllen dòn en vlaog van benauwdheid in de melkkomme, dat de melk dór de kamer spuitten. De vrouwe slug de handen in mekare van schrik en tu vlaog 't in de karntonne, tu in 'n vlóte met mèl. Wat zagget 'r út! De vrouwe begon te schreeuwen en slug met de tange; de kinder lipen mekare 't onderste baoven ùm 't endekúken te vangen; zee lachten en grénen tegelike.

't Was maor gud, dat de dóre lós ston en dat 't in de sné tüssen de rize kon krupen — daor lag 't eindelek, bek óf.

Ak u alle narigheid en ellende van 't arme dierken in dat strenge winter wòl vertellen, dan zoj de traonen in de ooggen krigen. — 't Lag in de modder tüssen 't rieet, tu de zúnne weer lekker begon te schinen. De leeuwriken zongen; 't was lente.

Tu kon in ens ons pileken de vlógels útslaon; zee waren starker as vrogger, stark genocht ùm 't te dragen; en nóg eer 't zelf wist, wat 't dé, was 't in 'n grooten hóf, daor appelboomen in blōj stonnen, daor 't lekker nao de vlier raok, diee zín lange gróne takken baoven de slooten neerbaog. Hier was 't eerst mooi! Alles fris, as in 't vórjaor.

En út de dichte strúken kwammen drie prachtige, witte zwanen. Zee slugen met de vlógels en zwómmen, zoo licht as 'n veere, aover 't water.

't Endekükentjen kende diee mooie bieesten en ston bedrófd te kiken.

«Ik wil d'r nao tó vlieegen, nao diee prachtige vógels! En zee zólt mìn dood-slaon. Omdat ik, diee zoo lélek bin, bi haar dorf te kommen. Maor dat kan mìn nieet schèlen; bèter dat zieelū mìn dood maakt, as dat de pilenden mìn plaagt, de kippen mìn slaot en de deerne van den hōnderhóf mìn schúpt en dak 's winters honger en gebrek lije.» En 't vlaog in 't water nao de mooie zwanen tō, diee

't zaggen en met gonzende vlögels d'r op an vlaogen. «Slaot min maor dood!» zei 't arme dier, baog de kop op 't water en wachtte de genaodeslag ôf. Maor wat zag 't daor in 't heldere water? Zin eigens — gin plumpe, grize vögel meer, akelig lélek — 't zag, dat 't zelfs 'n zwane was.

't Kan gin kwaod daj in 'n endennôst geboren bint, aj maor in 'n zwanenei elégen heb.

't Had niks gin berouw, dat 't zoo völle had motten lijn. Nu völdene d'r zich te gelukkiger umme. En de groote zwanen zwommen d'r umme ben en aaiden 'm met de snavel.

In d'n hêf kwammen 'n paar kleine klöters brood en zaod in 't water gooien; 't kleinste rip: «Daor zwemt 'n nijen!» En de andere kinder schreeuwden 't út van plezier. «Jao, d'r is 'n nijen bi ekommen.» En ziele klaptin in de hendjes, dansten en lipen nao vader en môder. En daor wier brood en kôke in 't water egood en ziele zeien allemaole: «Den nijen is den mooisten! Wat is 't 'n prachtige jongen.» En de ôlde zwanen maakten 'm 'n komplement.

Tu schaamdene zich en stak zin kôp onder de vlögels; hiee wist eigens nieet watte dôn zol; hiee völden zich haost al te gelukkig; maor trôts, né, dat wasse nieet; want aj 'n gud harte heb, wôddi nooit trôts. Hiee dacht er an, datte ens zoo ejaagd en bespôt was, en nu hördene ze zeggen, datte den mooisten van allemaole was. De vlierstrûke baog met zin takken tût in 't water vör 'm en 't zünneken schén zoo lekker en warm. Tu gonsden zin veeren, hiee baog zin langen balse en meer as dankbaar zeie in zin eigen: «Van zoo völle geluk had ik nieet dörven drömen, tu 'k nôg dat léleke, jonge endekükentjen was.»

**Volledige titels der werken, waarnaar in de
volgende woordenlijst wordt verwezen:**

ONZE VOLKSTAAL. Tijdschrift gewijd aan de studie der Nedl.
tongvallen, onder redactie van Taco H. de Beer. Culemborg
1882—84.

TIJDSCHRIFT VOOR Nederlandsche Taal- en Letterkunde, uitge-
geven van wege de Maatschappij der Ned. Lett. te Leiden.

OVERIJSSSELSCH E ALMANAK voor Oudheid en Letteren. Deventer
1835—54.

L. MEIJER. WOORDENSCHAT. 10^e druk. t' Amsterdam 1745.

DE BO. WESTVLAAMSCH IDIOTICON. 1^e druk.

J. H. VAN DALE. NIEUW WOORDENBOEK der Nederlandsche taal.
1^e druk.

WOORDENBOEK DER NEDERLANDSCHE TAAL door de Vries, te Winkel e. a.

A. C. OUDEMANS. BIJDRAGE tot een middel- en oudnederlandsch
Woordenboek.

VERWIJS EN VERDAM. MIDDELNEDERLANDSCH WOORDENBOEK.

DR JOHANNES FRANCK. ETYMOLOGISCH WOORDENBOEK der Neder-
landsche taal.

KILIAEN. ETYMOLOGICUM Teutonicae linguae, door G. van Hasselt.

H. MOLEMA. WOORDENBOEK der Groningsche Volkstaal.

J. TEN DOORNKAAT KOOLMAN. WÖRTERBUCH der Ostfriesischen
Sprache.

SCHILLER UND LÜBBEN. MITTELNIEDERDEUTSCHES WÖRTERBUCH.

J. G. UND W. GRIMM. DEUTSCHES WÖRTERBUCH.

A.

(Woorden met **ao** en **äo** beginnende,
zie bij: **O.**)

Aalte, v. Koeienpis. De aalte loopt van de mestvaalt naar 't aaltegat.

Aap. **Vör den** — **hòlden**, foppen, beet hebben. Nu gelöf ik daj mîn vör den aap wilt hòlden; daj 't er mîn ùmme wilt dôn. Ook N.-Br. O. V. I. p. 194.

Wanneer ergens drukte of 'n opstootje is, en een jongen komt nieuwsgierig naar de oorzaak vragen, dan antwoord een spotvogel: «D'r wöt 'n aap evlooid en î mögt 'm de start ophòlden.

Abbedudas, m. Klap, opstopper.

Aj nu nieet ùtscheit dan zak u 'n abbedudas gèven daj de grond zòkt. Gron. Aobeldudas.

Achtendël, o -en. Een botervat, waarin 40 oude ponden gaan.

In Vlaanderen is 't de naam voor 'n graanmaat = $\frac{1}{16}$ mud. Zie **de Bo**. i. v.

Achterdums. Heimelijk, in 't geniep.

Achterhekke, o. Krat van 'n boerenwagen. Ook Gr. en Dr.

Achterkarspel, o. d. w. z. «De Acht Kerspelen», een bekende buurt. De naam is ontleend aan het uithangbord eener herberg, die men er vroeger vond.

Achterland. Dit is de naam, dien men in de IJselstreek geeft aan Twente en de Graafschap.

Achtermiddag, m. Namiddag. 's Achtermiddags of 's achtermiddes.

Achterste pooten. Achterpooten.

Vooral fig. Hiee ging op zîn achterste pooten staon = hij begon zijn misnoegen, zijn ontevredenheid te kennen te geven, hij werd boos.

Achterûtbüren. Achteruitgaan in stoffelijken zin. Diee man is in zîn trouwen hard achterûtebûrd; zîn vrouwe is 'n hêle slechte hûshôlderse.

Ook Limb. Brab. en W. Vl. O. V. III p. 3.

Achterwark, o. Achterste, achterkwartier. Hiee krig wat vör zîn achterwark.

O-Fr. achterkastél.

Af. Zie öf.

Affère(n), mv. **afférens**. Zaak, affaire.

Diee man hef al vierderlei afférens ehad; 't wil maor nieet bôtren met 'm.

Afgestampt, ook: **öfgestampt**, bijw. v. gr. zeer, bijzonder. 't Is afgestampt mooi; 't rëgent afgestampt.

Hoe 't komt, dat woorden, als het genoemde, versterkende kracht hebben, vindt men uitvoerig verklaard in het Ned. Wdb. op: **afgebliskemd**. De vereeniging van een begrip van kracht (stampen, bliksemen enz.) en een ander: ten einde toe — (**af**), maakte die woorden uitnemend geschikt om als uitdrukking van intensiteit in 't algemeen te gelden.

Vgl. **Afgedüveld**, **afgedüvekaters**, schertsend versterkt tot: **afgedriedüvekaters**, **afgedonders**, **afgeweerlichs** enz. Zie: **öfgedeksels**.

Afgrontéren. Affronteeren.

Age. Dit achtervoegsel wordt uitgesproken: **azî**, b.v. **kurazî**, **plantazî**, **föppazî**, **slîtazi**, **lekkazî**, **stellazî**, **furazî**, **boskazî**, **timmerazî**, **dîrazî**, **kassazî**, **tûgazî**, **klérazî** e. a.

Aksî. — maken: Ongenoegen maken. **Hòld nu u mond**; 't gèf anders

nög aksî. Diee büren hebt samen aksî.

Fr. action beteekent ook: strijd.

Al, bijw. v. bevestiging, wel.

't Is nieet! 't Is al! 't Is al waar!
(klemtoon op al) Ik zegge van al
en mîn brör van nieet.

Ook Gron.

Albestel, m. en vr. Albedil, albeschik.

Alens, bnw. en bijw. Geheel hetzelfde,
gelijk. Diee twee brörs bint altî
alens gekleed. Ziee hebt alense
kleeren an.

Allebastert of Kallebastert, m. Knik-
ker van albast. (Zie over de soorten
van knikkers te Deventer mijn feuille-
ton in de Dev. Cour. van 20 Juli '94).

Allemensenkinder. Wel —! Wel
afgedrieduvekaters! Wel drommels!

Allemögend, bijw. v. gr. zeer. Diee
jonge is allemögend vergètach-
tig. Allemögend zwaor. Hiee kan
allemögend lieegen. Ook bvnw. b.v.
Ik hebter zon allemögenden
hêkel an. Wel allemögend! —
Wel verdraaid!

Ook Gron.

Ambelt, o. -en. Aanbeeld.

Amen. Van eeuwigheid tût amen,
al maar door, uit den treuren, tot
vervelens toe. Wî zit hier te wach-
ten van eeuwigheid tût amen.

Gron. Van ijwighaid tot poas (Molema).

Andacht. Iemand, die naar de kerk gaat,
wenscht men: Goeien andacht!

Angel, m. Vischhoek. Ook in saments.
b. v. Snökangel.

Angéven. Ophouden met, vaarwel zeg-
gen. Fr. abandonner. Hiee hêf 't
warken d'r anegéven; hiee gieet
nu op zîn slûfkes lèven. Hendrik
Jan hêf zîn deerne d'ranegéven:
Zijn engagement verbroken.

Ook Gron.

Anhalen. Vader is tégenswoordig
arg met de rimmetik anehaald:
geplaagd. In plaats van: anehaald,

zegt men in dezen zin ook anemaakt.

Het laatste ook Limb. O. V. II p.
211. Ook Gron. Het Gron. anhaolen,
anroupen is in Deventer ophalen.

Zie dat woord.

Ank, m. Langwerpige kolk langs den
Ijsel.

Ankrigen. Aankrijgen, toetasten, nemen,
zich bedienen. Nu moj u nieet
laoten nügen; nu moj maor an-
krigen; 't stieet d'r vör.

Anlügen. Door luiden verkrijgen, erven.
Diee vent hêf geld as drek, maor
zelf heffe 't nieet verdieend; de
klökken heb 't 'm anelüjd.

Gron. in dezelfde bet.: touluden.

Anmaken. Zie: anhalen.

Anpîpen. Aansteken. 'k Heb gîn vûr;
mag ik wel is van u anpîpen?

Anpîtsen. Oprijden. Diee meid is zoo
lui astertô; 'k mot haar den
hêlen dag anpîtsen.

Anrôpen. Afhalen om mee te gaan.
Garrît kom î mîn margen arô-
pen aj nao schôle gaot?

Zie ook: Ophalen.

Ansprêken. Een zieke bezoeken. 't Löp
met Tönnies op 'n endjen; aj kont
kom 'm dan nög is ansprêken.

Ook Gron. en N.-Holl.

Anstôffer, m. Volksetym. voor: hand-
stoffer. Waor is de anstôffer en
't blik?

Antrekken. Aankleeden. 't Zal man-
ges tît worden üm mîn an te
trekken.

Appelenpent, v. Appelmoes. Pent is
een afl. van lat. panis Fr. pain en bet.
oorspr. broodsop, broodpap. Zie N. Wdb.
Apslût. Absoluut. Volstrekt. Derkman
wil apslût met mîn gaon en
hiee magter nieet üt.

Arm. Jan met den leenen arm —
de pomp. Koffi hek nieet meer
jonges; aj dôrst heb, gaot dan
maor nao Jan met den leenen
arm.

Armude, v. Twist, gekibbel. **Ak** út bin, haop ik daj gîn armude onder mekare maakt, zegt vader tot de kinderen. Ook: gezanik. **Wat** liggî toch den hêlen margen te jenken ùm 'n cent, kwaojonge! Daor hei 'm, dan is de armude út. De verklaring van dit armoede is in 't Ned. Wdb. m. i. niet geheel juist.

Arremuien. Kibbelen. Diee mensen likt altîf te aremuien onder mekare. Ook: zich vergeefs inspannen: **Aremuit** nu maor nieet langer, î kônt 't ùmmes tòch nieet.

Arrewitsen. Een jongensspel, nagenoeg als krijgertje.

Arrijazzes! Ajakkes!

As, -se, Als. Woordspelingen: **Asse** is verbrande tîrf en hîlt. **As** den hêmel invalt bint alle boonen-stôkken kapôt; (kriwe allemaole 'n blauwe slaopmûtse op). Ilet wordt soms vóór 't voegw. dat gebruikt, waar 't in 't Ndl. niet gebezigd wordt: **Ik schréve as dak wel kommen wól**. 't **Dût mîn plezier as daj ekommen bint**. **Ik gelôve nieet as datte 't bêtêrder kan**.

Na een comparatief steeds: **as**.

Astertô ook: **Asterantô** = als der toe, dat het verschrikkelijk is. Zie 't voorbeeld bij: **anpîtsen**. 't **Zal van nacht bakken astertô**. 't **Weit hier astertô**.

B.

Bakzôdjen, o. mv. -jes. Verkleinw. van **bakzô**, dat minder gebruikt wordt. **Bakzoodje** ('t Ned. Wdb. geeft dit woord niet). **Wî hebt 'n mooi bakzôdjen vis evangen**. Ook in oneig. zin voor: troep, menigte, rommel: **n Hêl bakzôdjen jonges**.

Balk, m. mv. -en. 'k **Mot aoever de balk** d. i. een groote commissie. Ook:

braken. **Janman hef erookt: h ee mot aoever de balk**.

Balkens, mv. van **balk**. In dat hûs likt (ligt) **papieren balkens** ('t is zwaar gehypothekeerd). **Aster balkens onder 't is likt, mögt de joden d'r op**.

Balkenbrîf, v.; als stofn. geen mv. Ze werd vooral in November, den slacht-tijd, gemaakt en bestaat uit: meel (soms met krenten) in vleeschnat gekookt. De koud en vast geworden dikke brij wordt, aan plakken gesneden, in de koekepan gebraden.

Limb. balkebrîe O. V. II p. 211.

Balkhaze. Schertsend voor **Katte**. Ook Gron.

Bambuzéren. Doordraaien. Fr. bambocher. Hiervan afgeleid: **bambuzör** en **verbambuzéren**.

Bandel, m. mv. -s. Hoepel. Over hoepelen en het hoepelen zie men mijn feuilleton in de Dev. Cour. van 13 Juli '94.

Bandrêkel. Kwajongen, strop; eig. bandhond.

Bangeschîtert. Bange knaap of meisje; ook van volwassenen gezegd.

Bankrôt. Bankroet.

Bargers. Bergers. Er was een tijd, dat de Lange Bisschopstraat de stad verdeelde in twee deelen: de Bergzijde en de Noordenbergzijde. De bewoners der eerste heetten **bargers**, die der laatste **oorenbargers**. Nog in mijn jeugd hadden vaak kloppartijen plaats tusschen de jongens dezer elkaar vijandig gezinde deelen der stad.

In de Ned. Bet. geeft men den naam **Barger** aan de bewoners van Sticht en Veluwe. O. V. II p. 79.

Barkenbessem, m. mv. -s. Berkenbezem, stalbezem. Voor huiselijk gebruik dienden de **heidebessems**.

Barstend. bnw., Vooral in verbinding met pijn: 'n **Barstende hôfpîne hebben**.

Baste, geen meerv. Huid, lichaam (Plat)

Wablief? **Wòj** op mîn wat te zeggen hebben? **Betaal** liever eerst de jas dieej an u baste heb. **Bats**, bnw. en bijw. trotsch. **Kîk** 'm daor is bats hen stappen! **Zoj** nieet zeggen datter hêl wat achter zit?

Ook: wat ons te machtig is; waar men tegen opziet: **Kérel** wat hei mîn daor 'n boddelineschonken! 'n **Ezel** kan d'r de snute in was- sen; 't **Is** 'n batsen, dat mok zeggen.

De Bo geeft: batsch = barsch evenals **Wvl.** nolsch = norsch.

Oost-Fr. batsk, dicktuig.

Bebbe, vr. -n. Oude vrouw. 'n **ôlde** **bebbe**. Van meisjes, die als oude vrouwen doen of gekleed zijn, zal men zeggen: 't **Bint** net **ôlde** **hebbekes**.

Bedûjen. Beteekenen. **Is** daor **rûzî**? **Jao**, maar 't hef nieet vòlle te **bedûjen**. **Zîn** zieekte hef nieet vòlle te **bedûjen**.

Ook z. n. w. **Ister** nòg èten a- verebléven? **Nieet** van **bedûjen**.

Begraffenisse. Begrafenis.

Begrooten, onp. ww. Spijten, bezwa- ren. 't **Begroot** mîn, dak van aovend in hûs mot bliven **Ik** kan diee dûre jas nieet vòr u **koopen**; 't **begroot** mîn te vòlle **Behei**, o. Drukte. **Wat** hef dat jonk tòch 'n **behei** op zîn lif.

Beieren. Slingeren. **Afl.** gebeier. **Zit** tòch nieet zoo te **beieren** met de **bieenen**: **ik** kan dat **gebeier** vòr mîn oogen nieet hebben.

Bekonkelen **Zie**: **Konkel**.

Bekstûk, o. Vrouw met haar op de tanden.

Bekwaom. Nuchteren.

Belîne, m. Balein. **Ndl.** ei wordt in dit woord bij uitz. uitgesproken als ie.

Verkleinw.: **belîntjen**.

Belt, m. -en. Hoogte. **Möllenbelt**, hoogte waarop een molen staat. **Kîke-**

belt (zie op dat woord), de galgen- belt (bij Deventer). **Elders**: bult.

Bemaken. **Zie**: **maken**.

Benamen, ook **Benamend** Voornamelijk. **Hiee** hef vòlle last van höfd- pîne; **benamend** as 't warm is.

Ook Gron. en Friesch. Oost Fr.: be- nâm, benâme, binâme.

Benzen. Aansporen, dringen. **Wat** liggî toch te **benzen**; **ik** kan ùm- mes nieet gauwer.

Beschimmeld, bnw. Verlegen, bleu. **Is** **Derk** zoo **beschimmeld**, datte gîn mond dôrfst lösdôn asse bî 'n ander is?

Bestaat. Verl. deelw. van **bestaden**(?) **besteden**. Men gebruikt het vooral in den zin van: uitbesteed, geplaatst van wege de diaconie of eenig ander phi- lantropisch lichaam **Tônnes** wòl nieet dōgen: al zîn geld heffe opemaakt en nu isse van den **armen** bestaat bî 'n bûr in **Epse**. **Bestendig**, bnw. en bw **Bedaard**, kalm, ernstig. 't **Is** 'n arg **bestendige** jon- ge: hiee gieet zich nooit te bûten; hiee lêft hêl **bestendig**.

Bestendigheid. Ernst, kalmte. **De** wil- de haoren **binter** nu út bî **Man- nes** zoo zōtjes an kûmpe tût **bestendigheid**.

Ook Ned. Bet. O. V. II p. 80.

Bestig, bnw. Best, heel goed (toestem- mend). **Ka**, gaot nu diee bood- schap maor èven dôn! **Bestig**, juffrouw.

Ook West-Vl. **De Bo** geeft: **bestig** hetzelfde als **best** (weinig in gebruik).

Betrekken. Gnepig, valsch behandelen. **Vertrouw** 'm gîn spier; hiee kan 'n mensche zoo gemén **betrekken**.

Ook: Onverwachts, op 'n slinksche wijze aanvallen.

Betuterd. Beteuterd, gek. **Bij** nu **be- tuterd** of **bakkî** **püffeke**s?

Betûn. Schaarsch, vooral van levens- middelen gezegd. **Eig.** beperkt; door een

tuin, heg, raster afgesloten. **De eier bint betûn**. 't Vôlk (meiden en knechts) is betûn. 't Geld is betûn (als men hooge rente moet betalen).

Ook Gr., Dr., Geld. en Oost-Fr.

Betütteld, bnw. Bedremmeld, verlegen. **Mintjen was glad betütteld tu 'k haar zoo hard ansprak**.

Ook West-Vl. betutteld, verlegen; beteuterd, onthutst (de Bo).

Bëzebos, m. Bessestruik.

W.Vl. eveneens: bëze — bezie (de Bo).

Bî der hand, bnw. Bij de hand. Het wordt evenals in 't Ndl. attrib. en praedic. gebruikt.

Ook Gron.

Bierdrager. In mijne jeugd waren dit menschen, die zich bezig hielden met het vervoeren of in den kelder maken van zware vaten; ze werden door de stad aangesteld. Wat hun werk vroeger was duidt het woord aan. Deventer had eertijds ook door de stad aangestelde wijn dragers.

Bieesten. Koeien. **Ziee was drûk op de dêle met de bieesten, de kalver en de varkens**.

Bîster, bnw. en bw. Bijster. **Hiee is glad in de bîster** — in de war. **Bister weer** — slecht weer, om er geen hond of kat uit te jagen. 'n **Bister klein betjen** — 'n heel klein beetje. 't **Dût mîn zoo bîster zeer**.

Bieestig, bijw. v. gr. Zeer, erg, danig. **Ik mos tóch zoo bieestig lachen**. **H'ee kan zoo bieestig jokken**.

Bissemstraote. Bisschopstraat (Korte en Lange).

Blage, gemeensl. -n. Stout kind, snotneus. **Diee blagen van kinder maakt mîn 't lèven zur**. **Die blagen** (snotneuzen) **dôt al as groote mensen**.

Oost-Fr. in dezelfde bet.

Blaksem en Blinder. Verbasteringen van: bliksem. **Te blaksem! As de blinder!**

Blanketsel, o. Schutting van planken.

Blavören. Pochen, snoeven. Afl. **blavörder**, **geblavör**.

Bleike, znw. m. -n. Bleek. Het bnw. **bleek** wordt uitgespr. als Ndl.

Blèkes. In mijn jeugd noemden ouden van dagen nog de mazelen met dien naam.

Mnl. blecke — vlek. Zie Verdam op: **Blec**.

Blekken. Blassen van honden. (In de stad nagenoeg verouderd). Het woord beteekent eigenlijk: de tanden laten zien, ontblooten (Franck).

Blôd, o. Bloed. **Eerst had ik alles ver-spôld maor nu kom ik weer bî blôd** — nu ben ik weer aan de winnende hand.

Blôdjes van kinder. Bloeien van kinders.

Blond ooge, o. Blauw oog. 'k **Zal û 'n paar blondoogen slaon**. Ook: **blonde érapfels**. **Hiee was nieet bange vör 'n blonde schenne maor vör 'n ondögend wîf**.

Bluisterig. Windig. 't **Is bluisterig weer**. 't **Is bluisterig in delûcht**.

Oost-Fr. blüstern — heftig und mit geräusch wehen: de wind **blüsterd d'r dügtig in**.

Bôd Boodschap. **Îmand bôd stûren** — ergens van verwittigen.

Bok, m. Geitebok. **De sikke mot naor de bok**. Van iemand, die zich zeer veel moeite geeft voor iets, die er vlug bij is, alles in 't werk stelt om zijn doel te bereiken of zijn zaak te doen bloeien, zegt men: **Hiee zit er op as de bok op de haverkiste**.

Bokken. Bukken.

Boksch. Onze sikke is boksch — moet naar den bok.

Boksen. Stilletjes wegnemen, afkapen. **ôfboksen**. **Diee pipe hei ebokst, hei mîn ôfebokst**. Vgl. **Kitsen, ratsen, kaaen**.

Oost-Fr. buksen, heimlich wegnemen.

Bolle, -n. Stier. **Bolkalf**-stierkalf. Gron.

bol. Dr. bul. Fr. bolle. Kil. bolle, bulle. In verwante talen eveneens.

Gron. spreekw. **D'r op anvlijgen as 'n bol op 'n hooiopper**. Vgl. **Bok**. **Bonge**, m. -n. Draaibare bus, waarin koffie gebrand wordt. Over het woord met de beteekenis: trommel, zie men Ned. Wdb.

Bónengarde, m. -n. Boonenstok.

Bórendvol. Boordevol.

Bôs, bnw. Uitsluitend praed. **'k Bin bôs** zegt iemand, die alles verloren heeft. Iemand: **bôs maken, krîgen** (bij 't spelen), **èten, drinken** (zóó dat er niets overblijft).

Bösselen. Borselen, loopen, beenen maken. **Î mozzen de jonges z'een bösselen**, tu de dieender ze achternao zat. Vgl. **gîspelen** en **geiselen**.

Bot, o. -ten. Verklw. **bütjen**, zoowel van 't woord in de bet. van: been, als van: visch en stoot. **Ik kan u nieet dragen; ik heb 'n bot in 't bieen**, zegt men tot een kind dat dwingt om gedragen te worden. **Bütjen** in de bet. van **stoot** is een woord uit de taal der jongens. **Tô, geef mîn is 'n bütjen!** wil zeggen: leg je knikker of knoop eens zóó, dat ik door met den mijnen tegen den muur te **botten** (zie op dat woord) den uwen ôf raak, ôfer zoo dicht bij kom, dat ik den afstand tusschen beide kan **spannen** (zie op dat woord). Wvl. **But** = stoot van een marbel of bonket tegen een anderen marbel of bonket.

Bóter—melk—kaas. (Op z'n Holl. uitgesproken). Een kinderspel. Op een lei wordt een vierkant in 9 gelijke kwadraatjes verdeeld. Een der spelers plaatst kruisjes, de andere nulletjes. Gelukt het een van beiden drie nulletjes of drie kruisjes op één rij te krijgen — ieder zet op zijn beurt — dan roept hij: **bóter—melk—kaas** en heeft gewonnen.

Gron. **hok—stok—blok**.

Botten. Stooten, stuiten. Met knikkers, knoopen enz. tegen hout of steen stuiten. Ook b. n. w. = beenen. **'n Botten knoop**. Ook z. n. w. = beenderen. **Garrit hef 'n hondengelöf; hi hef lieever 't vleis as de botten**.

Bötteren. 't Wil nieet bötteren = 't wil niet gelukken. **t Kan mîn niks verbötteren** = 't kan me niets schelen.

Botvilder. Stomp mes. **Dat mes is 'n echte botvilder, î kônt er op u gat op nao Kâolen rijden**.

Bouwbieen. Een been waarvan de voet binnenwaarts wordt gezet, alsof de eigenaar zijn leven lang achter den ploeg in de voor geloopt heeft.

Bouwen. Ploegen.

Bouwmeesterken, mv. -kes. Wipstaartje.

Baoven ôf onder. Kruis of munt op de oude centen.

Limb. Haan en plaat. W. Kw. letter en leeuw.

Brandgat. Bijt in 't ijs.

Brëmen. **Hi is zoo wîs as 't schîthûs van B.** (elders met toevoeging van): dat van zelf leeg liep, of: dat van louter wijsheid inviel.

Brao, m. geen mv. Gebraad. Een groot stuk vleesch, waarop de familie tijdens de slacht genoodigd werd. **Wî mot margen aovend bî de bûrman op de brao**.

Gron. **brao**, stuk rundvleesch uit de korte ribben.

Brôdekes. Aardappeltjes, die men «en robe de chambre» in den pot doet en in olie laat braden.

Brommen. Gevangen zitten. **Hiee hef al tîn jaor zitten brommen. Hiee hef estaolen, nu motte brommen**.

Brûgem. Bruidegom. **Jan is de brûgem, 'n Zündag is 't brülfte**.

Brülfte, v. Bruiloft. **'t Is hier van nacht menisten brülfte** — de beerput wordt geruimd.

Brümmels. Braambessen.

Brunebérend, v. Waterkruizemunt (zie bij **Krûdmus**).

Brus, o. Schuim. **Hiee** was zoo heilig dat 'm 't brus vör de mond kwam. **Dat is zeker ôld bier, want daor stieet zon brus op. Brus** op zeepsop.

Ook Limb. O. V. II p. 214 en Nee-ritter O. V. III p. 146. Oost-Fr. brûs-Schaum.

Brûzen. Schuimen, bruisen. **Dat bier brûst gud. 't Is zûk geil weer dat op 't land alles de grond út brûst.**

Bugligger, m. -s. Ook: **Bukligger.** Een schip, dat van een beurtschipper de vracht inneemt, die hij zelf niet kan laden. Bij laag water moesten de beurtschippers, als ze op den IJsel kwamen, een deel van hun vracht in een ander schip overladen. Dit laatste heette: een **lichter.**

Buis, o. -zen. Iemand: 't buis út vè-
gen of: 't jak útstükken — iemand
duchtig de waarheid zeggen. Zie ook
bij **vul.**

Buk, m. Buik. Verklw. **Bûksken.**

Ndl. boek luidt: **bôk,** verklw.:
bôksken.

Bukzieek, bnw. Beursch (van peren).
W.Vl. buikzuchtte — buikziek, beursch
(de Bo).

Oost-Fr. bûk-sêk. Nur von Obst ge-
braucht.

Bûkkink, m. Bokking. Ook: berispig. **I
zôlt 'n bûkkink krigen aj in
hûs komt.**

Bûkkinksgank. Volksetym. voor: bok-
kingshang. Een gedeelte van de straat
langs de Haven.

Kil. hangh, hanck — rookerij.

Bûl, m. -en. Buil, zak. **Koffibûl,**
geldbûl enz.

Bûngel, m. -s. Houten klos, die sprin-
gerige koeien of paarden aan 't been
hebben als ze in de wei lopen. Over-
drachtelijk: lastpost. **Mîn bûrman**

**hef ook nôg te zorgen vör de
kinder van zîn zûster; das 'm 'n
héle bûngel an 't been.**

Ook: plompe groote jongen. 'n
Héle bûngel van 'n jonge. Het
woord is een klankwijziging van: ben-
gel—knuppel.

Büntjen. Bontje: gemarmerd papier, dat
voor omslagen van boeken gebruikt
wordt.

Bûrröggen, m. -s. Een tarwebroodje
van vier duiten. Warme boerroggens
waren vroeger een geliefkoosde zater-
dagavondversnapering.

Bûtenbieens, b.w. Buitenwaarts over
rijden op schaatsen. **Kôn i bûten-
bieens? Ja, ik kan bûtenbieens
en binnenbieens op 't gat vallen,**
d. w. z. ik versta die kunst heelemaal
niet.

Oost-Fr. bûten—bêns.

Bûtenmensen. Buitenlui. **Met karms-
donderdag komter altit vólle
bûtenmensen in de stad.**

Ook W. Vl. zie de Bo.

D.

Dagens, bnw. en bijw. Daagsch en daags.

Dagens en sündagens. **Mîn da-
gense jas.** Van een klepperman zal
men zeggen: **Dagens slôppe en
's nachens lôppe** — daags slaapt hij
en 's nachts loopt hij.

Dak, o. **D'r is te vólle dak op 't hûs**
wil zeggen: we zijn hier niet vrij ge-
noeg, we hebben hier te veel bekijks.

In Holland zegt men: huis op 't dak.

Dankbaar! hoort men zeggen in plaats
van: ik dankje wel! Als 'n boer zijn
geld ontvangen heeft, zal hij zeggen:
dankbaar!

Dauwelen. Stoeien, talmen. **Schei tóch
ût met dat gedauwel, (met dat
dauwelen)!**

**Dauwelt nu nieet zoo lange,
tamé kommi nog te late op schôle.**

O. Fr. dauelen — umherschlendern.

Franck geeft het woord ook, als dial., met de beteekenis: traag handelen, drentelen.

Dauwtrëjen. Dauwtrappen. Men doet het te Deventer op Hemelvaartsdag.

Gron. dautreden of dauwtrappen. Te Leiden doet men het op 2e Pinksterdag.

De, voorafgegaan door **Van**, gebruikt men in plaats van of liever, als demonstrativum in de volgende tijdbepalingen: **Van de zomer, van de winter, van de lente, van den herfst**, Soms ook: **van de margen, van de middag** In beide beteekenissen van: **aanstaanden en verleden zomer** enz. In de omstreken hoort men ook: **van de jaor**. Ook in 't Wvl. zie de Bo op de.

Deijen. Euphem. voor klappen. **Hef Janman zich an de taofel estooten?** Gêf diee stôlte taofel maor deijen.

Dek, o. Stroo- of rietbedekking van een huis.

Del. o. Slet. 'n **Del van 'n meid, 'n smérig del**.

Dèle, m. Dorschvloer.

Dempig. Kortademig. Vooral van paarden, doch ook van menschen gezegd.

Den, aanw. vnw. 1e, 3e en 4e nv.

Welken appel wij hebben, dissent of den? Welke appel is den mooisten, dissent of den. Den wil ik hebben. Den is den mooisten.

In een bekend kinderspel wordt gevraagd: **Pik, pik, pik**, waar zal den man staan? (Klemtoon op den).

Derretjespéron. Dirkjesperen. Derretje = Dirkje (vrouwen-naam)

Dieepte. Ik bin van dage vör 't eerste aover mîn dieepte ewest, beteekent: Ik heb van daag voor 't eerst gezwommen, waar ik niet staan kon.

Dier, o. Wat groot van omvang is, kokkerd. **Wat 'n dier van 'n appel!**

Wat 'n dier van 'n nôze hef diee Getjan (Gerrit Jan). **Wat 'n dier van 'n haze!** Zon dier van 'n kenine hewe eslacht (met een gebaar).

Disel, m. Distel. Zie ook: **zoogedisel**. Het woord beteekent ook: dissel. **Diselboom**.

Dikke. Rijk. 'n **Dikke bur**. Ook Gron. Ook als bijw. v. gr. gebruikt. Voor: groot, ruim. 'n **Dikke drieë gülden; 'n dikke veertin dagen**.

Dinkseldag, m. -en Dinsdag.

Dissent, aanw. vnw. zelfst. gebr. Deze. **Op welke stôl wij zitten op dissent of op den?** Dissent zit gemakleker as den.

Döddeken. Dotje, lieveling. **Jao, jao, î bint môders döddeken!**

Döddegetjen. Nestkuikentje, jongste, Benjamin: Van vogels en van kinderen gezegd.

Gron. nustdotje.

Daoje, v. -n. Traag, lui vrouwmensch of meisje. **Dieë meid lóp altit net of ze twieë bieenen in ieene kouse hef; 't is 'n echte daoje**.

Dollen. IJlen (van koortslijders). Ook: ondoordacht, zorgeloos, dwaas handelen. **Hieë dolt maor zoo wat hen; î kont gîn wieze dingen met 'm dôn**.

Dómeneer, -s. Dominee. **Dómeneer P. Dag, dómeneer!**

Dommenéren. Vloeken. **Wat lig dieë vent te vlôken en te dommenéren!**

Dôn. Geven. **Tô, dôt min dat! Wî hebt dat groot van dôn** = hoog, groot noodig. Zie ook: **Nî**.

Daonig. Danig, zeer. 't **Is van dage daonig heite ewest**. Dieë menschen bint daonig an de sükkel; altit ister ieene zieek. **De dronkende kèrel ging daonig te keer**.

W.-Vl. danig, zeer veel, zeer groot, uit de mate (de Bo).

Doodvlekke, m. -n. Moedervlek.

Doodwagen. Lijkwagen.

Daorantô. Daar aan toe. **Das nóg tût daorantô** Dat wil ik nu nog over 't hoofd zien, daar wil ik nu nog eens niets van zeggen. **I heb u centen versnôpt, das nóg tût daorantô; maor daj d'r nu nóg bî gaotjôken, das hêl lêlik.**

Dördôn. Middendoor doen, — breken, — snijden. **Dôt dat stûk kôke maor dôr, dan mögt de ieene helfte opêten.**

Dôren, m. -s Eierdoor. **Een ei met twee dôrens.**

Dôrsлаг, m. -en. Vergiettest.

Limb. doorslag O. V. II 245. Ook: Winterswijk.

Drao. Langzaam, traag. **Hiee dût alles êven drao; 't is 'n echte draodnègel.**

Draodnègel, m. en v. -s. Iemand, die traag, langzaam in zijn bewegingen is, die alles met tegenzin doet.

Van diee jonge kan 'k niks ge-daon krigen; 't is 'n draodnègel. (Zie ook bij: **drao**).

Dreilasse. Naaisterterm: een vierkant stukje goed, dat onder den arm ingezet wordt.

In Holland noemt men 't: **okseltje**.

Drammen of dremmen. Drenzen, prui-len, dwingen, op een huilenden toon iets vragen (van kinderen gez.).

Onze Grietjen is nieet zieek; 't is maor drammen ûm in hûs te blîven; 't is 'n drammerig dink.

Driedûveltjesneigaoren. Zekere plant. Warkruid (*cuscuta*)?

Gron. dûvelsnaigaorn — kruisdistel.

Drinken, ww. en znw. Soupeeren en dêjeuneeren.

Jonges, kom gauw in hûs wî mot drinken. Wî heb 't drinken al op. Wî heb al edronken.

W.-VI. drinken — ontbijten (de Bo).

Drîtert. Hetzelfde als **bangeschîtert** of **scheitskêrel** (zie op dat woord).

Drôghekke, o. droogrek.

Dronkend. Evenals in: **nakend**, hoort men in dit woord een parag. d. 'n **Dronkende kêrel. Hêe was dronkend.**

Dûbbeltjesmande. Een mand van + 20 Liter inhoud (die vroeger bij de manden-makers een dubbeltje kostte).

Dûchten. Dunken. **Wat dûcht u daorvan? Mîn dûcht dat 't zoo wel kan. Tu dûchtte mîn Tu hef mîn edûcht.**

Dudeldôp. Slaapkop, luilak.

Gron. doedel = nachtmuts van bont katoen.

In Dev. zingt men een langslaper toe: **Slaopkop, Dudeldop, Stieet vôr half nêgene nieet op, 't Hûndjen zal u bîten, 't Ketjen zal u beschîten.**

Dûker. Te dûker! = te duivel, drom-mels!

Te dûker en gîn ende, versterking van 't bovenstaande.

Dûrabel. Duur, wat veel geld kost.

Ook Gron. duraobel. Ook N.-B. en O.-Fr.

Dûrak. Lichtekooi.

Dûren. Blijven, harden. **'t Wier mîn in hûs te benauwd: ik kon d'r nieet meer dûren.**

Dus. Dof, slaperig. **Ik schei ût met lêzen: 'k bin zoo dus.**

Dûsteren. In 't — = in donker.

In 't dûsteren is 't gud flûsteren, maor slecht vlooiën vangen.

Dûtte, v. Van een meisje boven de 28 jaar zegt men: **ziee hef de dûtte d'r op.** Men weet, dat de gangbare achten-twintigen een dut of deuk hadden.

Gron.: de klop is t'r op d. i. ze is de 28 gepasseerd.

Dwars, bvnw en bijw. Nurksch, die altijd tegen 't heil in wil. 'n **Dwarse kêrel.** **Die vent is altîd dwars. I zit mîn altîd dwars** = Ge spreekt of werkt me altijd tegen. **Dat hûs zit mîn dwars in de mage**

E

Ebbedink (eig. **Hebbedink**), o. mv. -ingen. Ding, prul. **Wat hei daor vör 'n raar ebbedink? Hei daor wat moois? Och né, 't is maor zon ebbedink.**

Ék, vr. Eikenschors. Samenstellingen: ékmölle, ékschûre, ékwèger enz. **Ékertjen of ékhörentjen.** Eekhoortje. **Eerappel**, m. -s. Aardappels. **Eerappels!** was ook een uitroep, een soort van krijgsgeschreeuw bij het uitdeelen van klappen in het spelletje: « **de bûr ût 't nöst** ». Zie: **négenwèkers**.

Eerbèze, m. mv. -n. Aardbei.

Ook Wvl. Zie: de Bo.

Eerlinks, bw. en bnw. Werkelijk, inderdaad. **Jentjen had gîn sùkelasigaartjen maor 'n eerlinkse sigare in 't höfd. Is 't gekheid of eerlinks? Ziee vöchten ût eerlinks. Schei nu ût met dat gestuj; tamé wöt 't nög eerlinks.**

Gron. eerlieks.

Eeuwigheid. Zie: **amen**.

Eefftjes, bw. Even. **Kom is eefftjes hier!**

Eigengereid, bnw. Zelf gesponnen. Eng. homespun, eigenwijs. **Eigengereid linen.** 'n Eigengereide kèrel.

Eigens. Zelf. Ik zal d'r eigens maor is nao tō gaon. Dat is van mîn eigens. Diee wagen lōp haost van eigens.

Eigenste, bnw. Zelfde. 't **Eigenste bōk van gisteren. Dōt 't eigenste nōg is weer.**

Eindelek, bw. Eigenlijk. **Mîntjen is eindelek (eindelek ezegd) nog 'n stük nichte van ons. 'k Gelōve eindelek dei mîn vör 't lepken hōlt.**

Ook Ned. Bet. O. V. II p. 84.

Eiselek. IJselijk. Geheel overeenkomstig de afleiding wordt dit woord met ei uitgesproken.

Elks Elk. **Géf elks 't zînde. Aj 'n groot hûshōlden en weinig verdînstē heb, is 't 'n tûr elks 't zînde te géven, d. i. niet in schulden te raken, eerlijk man te blijven.** Vgl. **misschîns**.

Elsem, m. mv. -s. Els, schoenmakers-gereedschap.

Empe, m. mv. -n. Mier. Ook de naam voor een korzelig stijfhoofdig kind. Een mierenest heet 'n **empengat** of 'n **empennöst**.

Empig, bnw. Kribbig, korzelig, koppig (vooral van kinderen gezegd). **As Jenneken met andere kinder spōlt ister voort armude; ziee is altit èven empig**

En. In den bijzin hoort men nog vaak dit ontkenningwoordje. **Ik gelōve dak't nieet en dō. Zekt maor dak nieet en komme.**

Ook dubbele ontkenningen komen veel voor b.v. **Ik heb 'm nog nooit nieet eglōfd. Ik heb nargens gîn mēr hēkel an.**

En, voorz. 'n **Zûndag, 'n Maondag** enz. beteekent: aanstaanden of verleden Zondag, Maondag. Mnl. **en**, voorz

Ende, o. mv. -n. Eind. Van iemand, die graag alles alleen wil hebben, zegt men: **Hiee is nieet begeerig, maor hiee hef graag 't middelste met de beide enden.**

Bî 't — hebben — bij de hand hebben. **Wat hei nu weer bî 't ende?** Waar ben je nu weer aan bezig? **Tōne is gîn timmerman meer; hiee hef nu wat anders bî 't ende. Î mot ook altit zoo wat bî 't ende hebben — (klem op wat).** Ge moet ook altijd dingen doen, die ge liever moest nalaten.

Enk, m. mv. -en. Akker. Meestal gezegd van een aanzienlijke oppervlakte bouwland. Zoo heeft men o. a. te Deventer: **den légen enk**, d. i. al 't land van de stad tot de Platvoet.

Enkeld, bnw. en bw. Enkel. 'n **Enkelde keer** (enkeld) kom ik ter. **Enkeld** staat ook tegenover: **dübbeld**.

Èvenòlder, m. mv. -s. Evenouder. **Wî heb samen nóg op schòle egaon; wî bint zoowat èvenòlders**,

In Gron. alleen van jeugdige kinderen gezegd.

Èvenwels. Evenwel, vooral als modaal bijwoord gebruikt. **Ôkke (of ik) 't'm al verbieej**, 't **gef mîn niks, hiee dût 't èvenwels tòch**.

Èverdasse, m. mv. -n Hagedis.

Eweg. Weg. Mnl. enwech. Eng. away.

F.

Feile, m. mv. -n, dweil. Ook bij Hooft e. a. Gron. fail, faile.

Feitel, m. mv. -s. Servet. Het woord wordt weinig meer gehoord. Voor vrouwenhalsdoek van servetgoed werd het vroeger vooral gebruikt

Fenint, o. Venijn, vergif. Ook verzweering uit aanraking met vergif ontstaan.

Onze bötterbûr hef fenint an de vinger, misschîns van 'nèvedasse

Fetûten, alleen in 't mv. gebr. Kuren, kunsten. **Wat bint dat nu vörgekke fetûten?**

Gron. vertuten. O.-Fr. fituten.

Fif, bnw. Levendig, vlug. Bij Wolff en Deken: vif. 'n **Fif ventjen** (zoowel lichamelijk als geestelijk). **Hiee is zoo fif**, vlug, bij de pinken **Tînes is fif op de schaassens, op de bieenen**.

Fikken, alleen in 't mv. gebr. **Ak u in de fikken krîge, menneken! Al waj in de fikken krîgt mot kapôt** (tot een vernielal gezegd).

Vgl. kladden, spiezen, klauwen.

Filette, m. mv. -n. Welriekende anjelier. Gron. fileet.

Fistert, m. mv. -s. Kleumer. **Dörvî gîn snéballe te gooien, kòldfistert?**

Ook: gevoel van kou, huiverigheid.

Kom, gao maor is naor bûten dan

kui de fistert d'r is ôfjagen. Ook een soort vuurwerk nl. een sisser, die geen klap geeft.

Fisterig, bnw. Huiverig.

Fitsken of **fitsken**, o. Beetje.

'n **Hél klein fitsken bötter, melk, tabak** enz. (weinig gebruikt voor dingen die geteld of met een lengte- of vlaktemaat gemeten worden).

Fîzé, m. mv. -s. Rotje, voetzoeker, die met een knal uitgaat. Fr. fusée, vuurpijl.

Fladder. Flarde. **Hiee zütter zoo schobberig út; de fladders hangtem bî 't lif**. Metath. van: flarde.

Flambózen Frambozen.

Fleksken, o. mv. -kes. Plakje, sneedje.

'n **Fleksken brood, kôke, kéze, spek** enz.

Fleppen. Drinken, zuipen. **Hiee hòldem tégenswoordig arg an de lippe; hiee is daonig an de flep**.

An de flep wèzen, schertsend voor: diarrhee hebben.

Ook plat: coire.

Flink! Uitroep van 'n knikkeraar, die weer van 't park (meet) begint.

Flodder. Opgedirkt meisje, zonder dege-lijkheid.

Floddermûtse. Muts met slappe voor-
strook, tegenover: knipmuts, kornet.

Gron. flottermuts — die over de gou-
den of zilveren kap wordt gedragen.

Flûs. Vlies. 'n **Windei hef gîn baste maor alléne 'n flûs**. 't **Hef van nacht evróren; daor lig 'n flûs op de grefte**.

Ook: Stadfr. O. V. II p. 177.

Fochelen. Te ver naar voren, niet op de meet beginnen. Bij 't knikkeren hoort men telkens: **Nieet fochelen! î fochelt!**

Foksen. Slordig aan elkaar naaien. **Diee naod moj weer löstarnen; î hebt de bul maor zon betjen an mekare efokst**. Zie ook: tonneken.

Ook plat: coire.

Fòkseeren. Forceëren, dwingen. **Aj 't**

nieet graag dôt, moj 't maor laoten; 'k wil u nieet fôkseeren.

Fondement. Onderste deel van den rug. Diee üppelman strûkelde op 't steiger, kwam op de st'eeenen neer en is zîn heele fondement út mekare evallen. Onze Jentjen is zoo branderig; zîn heele fondementjen is rauw.

Foos. Voos.

Försî. Kracht, force. Met försî îts dörzetten. Met försî argens tégen an loopen of stooten.

Fotse, dim. fûtsken (zie dat woord) Dotje, bosje, wisch. 'n Fotse peerdehaor. 't Gaoren zit in de wierde; alles zit an 'eene fotse. Ook: mannelijke genitaliën.

Frikkedillen. Een onbekend gerecht. Als de kinderen thuis komende vragen: **Môder, wat ète wî?** dan krijgen ze vaak ten antwoord: **Frikkedillen, jonges!** Het woord bet. eig. gehakt (fricadella).

Frommes. Plat voor vrouwensch.

'n Gemén frommes. 'n Knap frommes.

Fukepôt. Rommelpot. Te Deventer worden de foekepotten gemaakt van een bloempot, half vol water, waarover een blaas. In de blaas is 'n stuk riet bevestigd.

Ook Geld. en Limb. O. V. II 217.

Neeritter: foekespot. Ook Gron.

Fup, v. Kracht, fond, degelijkheid, energie. De fup ister út zal men van iemand zeggen die naar lichaam of ziel vervallen is. Van onsolide stof zegt men ook: **Daor zit g'n fup in.**

Ook: N-Br. O. V. I. p. 203.

Futeren. Brommen, knorren, opspelen, aangaan. Vader zal wel futeren ak zoo late in hûs komme. Diee baas lig altit op de knechste futeren.

Afl. gefuter. Ook Gron. en Limb.

Fûtsken. Dotje. propje, wischje.

'n Fûtsken sijet, peerdehaor, tabak, stroo enz.

G.

Gaaïen. Loeren, gluipen. Hiee lûp altit te gaaïen ôfter ook wat te snôjen valt. W.-Vl. gaaïen — met open mond staan kijken, dwaas rondzien (de Bo).

Gadde, m. mv. -n. Gard. Vooral in de sam. visgadde, boonengadde, lîmgadde of lîmgeddeken.

Ganks, adj. aan den gang, op gang. Wî bint al weer veertin dagen ganks. De alôzîmaker hef mîn klôkke weer ganks emaaft.

Garfkamer. Kerkekamer, consistoriekamer. Mnl. **gerwecamere** — kamer, waar de geestelijke zich voor den dienst gereed maakt of kleedt; van **gerwen**, **garwen** — gaar, klaar of gereed maken.

Garve, m. mv. -n. Een bos koren, schoof.

Gaste, m. mv. -n. Een zestal met de koppen tegen elkaar opgezette schooven. De rôgge stieet al an de gaste.

Gasterig, bnw. Vuil, garstig (van spek). Diee vent is altit êven gasterig (in woorden of daden).

Gron. galsterig — rans — garstig.

Gastert, m. mv. -s. Vuilik, smeerlap (in woorden of daden).

Gat, o. mv. -ten. Aars. Wî mozzen 't gat út den haok loopen, d. i. ons zeer haasten. **I vraagt mîn 't hemd van 't gat** — ge vraagt me meer dan ik kan of mag zeggen.

Das in mîn gat zei pôtlêpel — dat heb ik weer binnen; dat is een meevallertje.

Gavel, m. mv. -s. Hooivork.

Gebed. Tonnes holt van 'n kôrtgebed en 'n lange metwôrst, d. i. hij houdt van een goed leventje.

Gebreккеlek, bnw. en bw. Gebrekkig. Diee stûmpert is mank en schêl; hiee is arg gebreккеlek.

Dat menneken kan nôg maor

gebrekkelek lêzen. Ook Gron. en Ned. Bet. O. V. II p. 85.

Gebraken. Gebroken, een breuk hebbende. Jan Willem is ôfekörd vör de dienst; hiee is dübbeld ebraoken.

Gedô, o. Drukte, bezitting, zaak.

Wat is dat hier tòch vör n gedô?

Diee man hef nieet ongelökkig ebürd; hiee zit nu op zîn eigen gedô. 'n Groot gedô heffe nieet: hiee wont maor op 'n kätoters-plaatse.

Géze. Dom, onnadenkend meisje. Wat bij tòch 'n géze; î valt haost ao-ver 't stôffer en blik en zieet 't nóg nieet.

Geiselen. Geeselen.

Hei hier 'n hond zieen geiselen? zegt men tot hem, die ons te zelden komt opzoeken.

Ook: hard lopen. Vgl. gîspelen.

Î mozzen de jonges zieen geiselen tu de dieender ze achternao zat.

Geiselpaole. Geeselpaal, een boom die van alle takken beroofd is.

Geld. Wat de uitdr. zîn geld tellen soms beteekent, zie men op: meiwürm

Geldig. Prijshoudend. De bötter is 'n Vrîdag nógal geldigewest: kom-mende wêke zal ze nog geldiger wêzen.

Gêle zûcht, v. geelzucht.

Gellig, bnw. Geel (van gelaatskleur).

Wat zût Janôme d'r gellig üt; 'k gelôve stellig datte wat onder de lêjen hef.

Gemak, o. Met gemak = langzamer-hand. 't Is zoo wat tît; mîn dünt wî mozzen met gemak maor gaon. Vgl. manges.

Gengelen. Lanterfanten, straatslijpen, langzaam en lang lopen. Hef Jan weer den hêlen middag dör de stad loopen gengelen? 't Is tòch 'n gengelaar! Dat gegengel (of gen-

gelen kan 'k nieet volhòlden; laowe wat anstappen.

Genne. Gene, gindsche. An genne of an disse kante? Ook: Günse.

Gepronnevêerd. Verbastering van: gepromoveerd. Uitmuntend, knap; ook zelfst. gebr.

Hiee is gepronnevêerd in 't teikenen; (of: tékenen zooals men tegenwoordig zegt).

Das 'n gepronnevêerden — uit-muntend in zijn soort.

Gerezzeleveerd. bnw. bw. Resoluut, kloek, vastberaden. Iets gerezzeleveerd zeggen bet. iets met kracht van overtuiging zeggen. 't Is 'n gerezzeleveerden — hij is kloek en vlug ter daad.

Gespel of **Gepsel,** m. mv. -s. Gesp.

Genêlen. Garnalen.

Geslûns, o. Ingewanden van dieren.

Getûg, o. Tuig. 't Getûg van 'n peerd = peerdetûg. W.-VI. getuig — peerdetuig (de Bo).

Gevaar. Gevaar (danger).

Gevaar = paard en wagen. Bij te vôte in de stad ôf met gevaar?

Geweld. Van geweld — geweldig, vreeselijk verbazend. Hiee zet 'n mond op van geweld akkem wassen wil. Ik heb 'n tandpîne van geweld. 'n Règen van geweld of van: wonder en geweld

Gewichten. De stelen van de geveerde bladeren van den accacia. De kinderen maken er bezempjes van.

Gîbelen. Gichelen. Ook Gron. Zie Nd. Wdb. onder guichel.

Gier, o. mv. -s of -en. Uier van een melkgevend dier.

Gîspelen. Hard lopen, beenen maken. Ôf de jonges gîspelen konnen, tu ze den grünen (buitendiender) zaggen ankommen. Verg. bôsselen.

Glad, bnw. duidelijk, vanzelfsprekend. Das nóg al glad — dat wil ik graag gelooven, dat spreekt van zelf.

Glazewippertjen Smallijvige drijftol.

Zie over drijftollen mijn feuilleton in de Dev. Cour. van 13 Juli '94.

Gleitand of Gluitand, m. mv. -en. Snijtand van een rund, waarmede de jongens in mijn tijd speelden.

Dat in 't Deventersch ij als i klinkt is bekend. Uitzonderingen zijn: glijtand, glijbaantjen, schijtskerel, woestijn, een rare sijs, zwijn(jak), lijs, rijschaaf, ijselijk, karwijzaad, rijzen (neervallen), soms ook rizen uitgesproken en misschien nog 'n paar andere.

Glijbane of gleibane. — Sullebaan.

Glimsmeer, o. Schoensmeer.

Glimsmeersborsel en poetsborsel.

Glive, v. Gleuf, reet.

Glória. Een groote kool in de stoof. Nu, i heb mîn nóg al zonglória in de staove edaon, ik kan der de vóten nieet op lijen.

Zie ook: kochel en Januári.

Gluppe, m. mv. -n. Gulp van een pantalon. Fri. glupe-kier. opening. Het Ned. woord: **gulp**, is van ons woord waarschijnlijk een metath.

Glupert, m. mv. -s. Iemand, die **glups** is, zie aldaar.

Glups, bnw. en bw. Verraderlijk, onverhoeds, valsch. 'n **Glupse kèrel**.

Imand glups anpakken **Glupen**, beteekent eigenlijk: door een glup of kier zien; vervolgens: heimelijk, onverwachts iets doen.

Godganselek Godgansch. **Den gòd-ganseleken dag**.

Godsbarmelek, bvn. en bw. Erg, hevig. Ik heb 'n **godsbarmeleke tand-píne**. Híee kan zó **godsbarmelek** lieegen, vrèten. Híee blif zó **godsbarmelek** lange út.

Gommenikkend! drommels! gossie-meine! (basterdvloek).

Gaonde. **Op gaonde bieenen**— op de been, niet bedlegerig. **Mannes is nóg wel op gaonde bieenen**, maor híee is tòch niks gud. **Hendrike**

is volle bèter; zíee is al weer op gaonde bieenen.

Gôte (õ eenigszins gerecht) Goot. Ook wordt zoo genoemd: het vertrek, waarin de boerinnen wasschen, plassen en karnen. **Op de gôte** — in bedoeld vertrek.

Grammîterig, bnw. Netelig, kitteloorig. Een neetoor wordt wel eens: 'n **grammîterd** genoemd. Ook plat: slecht uitzien, alsof men een ziekte onder de leden heeft.

Wat züt díee vent der tégenswoordig grammîterig út!

Gron. grammietig.

Grefte, m. mv. -n. Gracht.

Grens, o. **Argens** 't **grens an hebben** (of **an i-mand**) — ergens 't zuur ('t mier) aan hebben, aan iemand een hekel hebben

Grépe, m. mv. -n. Mestvork, greep.

Grînderig. Vooral van 't weer gezegd: somber, betrokken, onaangenaam.

Grînen, Schreien.

Schreien wordt ook genoemd met een der volgende ww.: **jenken**, **sjenken**, **sjanken**, **blèren**, **lippen**, **brüllen**, **snötteren**.

Spreekwijze: **Díee waogt díee wint**, **Díee verspólt díee grint**.

Griuwel. De **griuwel** gieet **mîn aover de grauwel** bet.: Ik huiver (bij 't vernemen van iets ijselijks, of bij de gedachte daaraan). Ook wordt 't gezegd, wanneer men rilt van de kou of bij 't hooren van een onaangenaam geluid b.v. 't scherpen van een zaag.

Grobbeldegrabbel. Te grabbel.

Jonges, loop! Ik gooie disse **kuizen in de grobbeldegrabbel**.

Gron. gribbelgrabbel.

Grond, m. **De grond zóken**. Zie het voorbeeld bij: **abbedudas**.

Grondbét. Bij 't visschen zegt men van iemand, wiens vischhoek over den grond sleept, zoodat het dobbertje net doet alsof hij beet heeft: **Híee hef grondbét**.

Gronderig. Grondig. **Diee eerappels** smaakt gronderig, d.i. naar den grond.

Groot van noden — groot noodig.

Ook: **groot van dōn**.

Groot is ook een term bij de zuivelbe-reiding. **Ik heb de bōtter groot** — ik heb de melk voldoende gekarnd, de boter is er uit.

Groote. In't — In hooge mate, erg, ongeloofelijk. **'n Prezēnten datte ekrēgen hef!** 't Is dan in 't groote! **Né,** maor 't is in 't groote zó as dat jūngesken al in de bibel kan lēzen!

Groote boonen. Tuinboonen.

Grootvader. **Ī** heb u grootvader de oogen ūtetrap, zegt men tot iemand die s.t. aan zijn schoenen heeft.

Grōjen. Groeien. **Argens in grōjen,** beteekent: er zich in verheugen, met de bijgedachte van: leedvermaak. Nage-noeg 't zelfde als:

Grāolen. Groeien, leedvermaak hebben. **Hiee grāolt in mīn ongelūk.** Afl. grāoldert.

Grōn, bnw. Groen. **Diee vent is mīn grōn op 't buis of op 't lif,** bet.: Hij is mij slecht gezind, hij zal mij zeker kwaaddoen als hij zijn kans schoon ziet. Vgl. **vul**.

Grōnen, m. Zoo heette in mijn jeugd de agent van politie, die buiten de poorten dienst deed. Hij werd zoo genoemd naar de kleur van zijn opperkleederen.

Grōj. Groei. **Ik kan diee boomen maor nieet an de grōj krīgen.** **Jan hef de vrouwe weer an de grōj** (in blijde verwachting).

Grāozen Groen goed eten. **Hiee hōlt zó van grāozen;** 't is zon grāo-zer. Ook N. Br. O. V. I p. 205.

Grōsnekke. Grasnek. Scheldnaam voor een boer.

Grūppe, m. Greppel. Ook Gron.

Guchelen, hetzelfde als **gibelen**.

Zie Nd. Wdb. onder: **guichel**.

Günst. Vaag, vettigheid van den grond.

Dat land is glad ūtebūrd; daor zit niks gīn gūnst meer in.

Gūnter of **daor gūnsent.** Ginds.

Ook W.-Vl. (de Bo).

Gūren Rijzen, neervallen. **Diee zōlder gūrt dōr** (omdat de planken niet aan elkaar sluiten). Bij 't laden van koren moet men voorzichtig te werk gaan om 't gūren der graankorrels te voorkomen.

Gūzze. Guts. Ook: een soort van gras-musch, meestal verbonden met het bnw. gēle 'n Gēle gūzze Het laatste is ook een scheldnaam voor iemand met een gele huidkleur.

II.

Halfscheid, m. helft, in alle beteekenissen. Ook wordt gebruikt: **helfte**.

Ook Limb., Geld., N.-Br. en O.-Fr. Kil. **helfscheede**.

Hals, m. Dit woord hoort men vaak gebruiken voor keel of nek: 'n **Stīven hals.** **Pīne in den hals** (keel). **Ziee kon gīn kōpken koffī dōr den hals krīgen;** 't wōl maor nieet vot. **Hiee hef 'n grāotjen in den hals.**

Hangen. **Hangen hef gīn haost,** zegt hij, die naar zijn zin te veel wordt gejaagd, aangepord

Hank. Zie: **ank**.

Hanse, m. mv. -n. Handschoen. Wanten noemt men **vusthansen** (tegenover: **vingerhansen**).

Hansje-m'n-knecht. Zeker kinderspel.

De kinderen gaan op een rij zitten op twee na, de acteurs: een heer en een knecht. De heer vraagt fluisterend aan elk der kinderen, wat ze wenschen te hebben. Daarna zegt met luider stemme:

De heer. **Hansje m'n knecht!**

De knecht. **Wat blief meneer?**

De heer. **Haalt er me dit is uit,**
haalt er me dat is uit, haalt
er me (b.v.) den gouden
sleutel eens uit!

Nu moet Hansje het kind aanwijzen, dat «een gouden sleutel» gewenscht heeft. Gelukt hem dit niet, dan vraagt de heer iets anders. Dit gaat zoo voort tot alle kinderen «er af» zijn.

Gron. Hans-mien-knecht. (Molema)

Haak, m. mv. -en. **Haak** **An den haak** **slachten**, wil zeggen: niet zelf een koe slachten maar vleesch, vet enz. voor de slacht bij den slager koopen.

Ik heb mîn de konte út den haak elooopen, wil zeggen: ik heb te hard moeten loopen (of te veel).

Haor, o. Haar. Zoo noemt men het hout dat op de knotwilgen groeit.

Harden. Duren, uithouden. **Ik kan 't hier nieet harden**; 't is mîn te kôld, te warm, te drûk, te saai enz.

Hardenbarg. In de uitdr.: **Diee lû bint van Hardenbarg**, d. i. Schraalhans is bij hen kok, 't zijn slechte betalers.

Hardstikken, bijw. v. graad. Vooral bij dood en doof.

Hardstikken dood — morsdood.

Hardstikken doof — kanondoof.

Gron. hardstikkend. Ned. Bet hardstikke.

Harmeltjen. Hermelijntje.

Havinge. Haven (weinig meer in gebruik). Ook op oude kaarten zag ik dit woord o. a. die van 't beleg van 1578. Zie Overijs. alm. 1839.

Hebberig. Hebzuchtig, inhalig.

Gron. hebbig.

Hech! tusschenw. Hè!

Hech, wat mooi! Hech, wat dût dat zeer! Hech, wat zouwe 'n schik hebben!

Ook Ned. Bet. O. V. II p. 88.

Hechten. Zwaar hijgen.

Heggelen. Twisten, kibbelen (met woorden). **Hôld nu astublieef is wat op met dat heggelen**. Kui nu gîn woord sprêken zonder heggelen (geheggel).

Heggepéren. Roode vruchtjes van de doornstruiken.

Heidebessem, -bônder. Bezem, boender van heide; 't staat tegenover: **barkenbessem**.

Heil. Tégen 't heil in. Weerbastig, den verkeerden kant op. **Diee vent is al-tîf tégen 't heil in** — in de contra-mine. **Tégen 't heil in striken**, bôsselen — tegen de haren, de wol op.

Heilâover. Ooievaar. Geld. uiver.

Heisteren. Ravotten, joechteren, draven, wild spelen. **Jonge, gaot tóch is zitten, i heb 'n hôfd as vûr van dat heisteren (geheister)**. Ook O.-Fr. en N.-Holl.

Heksel Haksel, kortgesneden stroo. Het wordt ook kort genoemd en bewaard in de kortkiste.

Hellig, bnw. Boos, nijdig. **'k Bin hellig op u, rûk maor in! Ak u dat vertelle bink bange daj hellig op mîn wôt. I mot u nieet hellig maken. Hiee had 'n rooie kôp van helligheid**.

Hemd. Iemand, wien men ten laste legt, dat hij een ongelukje gehouden heeft, antwoordt dikwijls: **Diee 't eerste vernemt, hef 't achter in 't hemd**. Zie ook bij: **Gat**.

Hémeltjen, ook hîmeltjen. Huiskrekel, 'n kriedend krieksen.

Hendig, bnw. bijw. Handig, wat zich gemakkelijk laat hanteeren, wie de handen nergens verkeerd voor staan.

'n Hendige jonge, 'n hendig bîltjen. Its hendig dôn.

Hendôn. Heendoen **Z'lee dôt maor zon betjen met mîn hen** Ze houden me maar zoo'n beetje voor 't lapje. **Wî mot maor met 'm hendôn**. Wij moeten hem maar wat toegeven, maar wat door de vingers zien.

Hennekewagen. Een soort van kleinen mallejan, met langen boom: hij dient vooral om planken te vervoeren.

Johenneken is een dim. van Johan en komt reeds als eigennaam herhaaldelijk voor in de Cameraers Rekeningen

der 14e eeuw. We kunnen ons woord dus vergelijken met: mallejan, janplezier e. d.

Zie ook Grimm's Wtb. en Schiller und Lübken op: **Henneke**.

Hetsig. Hitsig, last van de warmte hebbende. **Hu bin i van dage zó hetsig?** Hoe heb jij van dag zoo'n last van de warmte? (Ze hindert mij volstrekt niet.)

Heet, o. Heide, tot het maken van bezems, boenders, en voor strooisel in den stal gebruikt.

Heeten. Heeten. Het adj.: heet, luidt: heite.

Hilde, m. mv. -n. Zoldering van slieten in de schuur tot berging van hooi, graan en stroo.

Gron. hild.

Himen. Het moeilijk, hoorbaar, lang ademhalen, dat het zware hoesten, vooral bij kinkhoest, voorafgaat.

Kil. himmen, himen — hijgen.

Hiptem. Een jongensspel, waarbij op verschillende wijzen met een stok een houtje wordt weggeslagen, en waarbij men achtereenvolgens roept: **Hiptem, raaktem, eereppeltjen, maaidem, snoeidem!**

Höddeken, o. mv. -kes. Horretje.

Höf, m. mv. **Haoven**. Tuin. De Deventerschman spreekt van: **höfgrönte, höfstraote, höfhüsken, höfgrond** enz., de hovenier heet echter: **tuinman**.

Höjen. Hoeden (van rundvee). **Garrît i mot van dage de kö höjen langs de barmen**.

Ook onpers. 't **Höjt vandage gud** — 't Is goed weer om te hooien.

Moj en höjen? vraagt men iemand, die zich bijzonder haast met eten.

Hölten, bnw. en bw. Houterig, stijf, lomp. 'n **Hölten Klaos, Tines**. **Wat dój dat tòch hölten**.

Hommels. Hommeles. 't Is daar ook **hommels!** Hommeles, niet in orde, oneenigheid.

Het woord **hommeles** komt in de

17e eeuw voor 't eerst voor en is, volgens geloofwaardige onderstelling ontstaan uit **Homulus**, den titel van een geliefd tooneelstuk met zeer drukke actie. (Franck.)

Hond. Kommedeer i de hond en blaf zelf! zegt men tot iemand, die ons iets bestelt, dat hij heel goed zelf kan doen, die ons voor knecht wil gebruiken. Zie: **geiselen**.

Hönderdieef. Hoenderdief. **Hiee lóp te glupen as 'n hönderdieef**. **Diee vent kik onder zín pette hen as 'n hönderdieef**.

Hörtjen. Poosje. Zie ook: **stötjen**.

Huk, m. Huig. **De huk lichten** (door er peper en zout tegen te brengen).

Huken. znw. Hurken. **Op de huken** (of **húskes**) zitten.

Ook: Gron. en Vel.

Húkkend. Wat voor een? Hoe een? Ook: **Hunend**. Zie: **zúkkend**.

Hümmel. Klein kind. **Wat 'n hümmel! Waor bint de hümmels?**

Huneer. Wanneer.

Ook Vl. Zie de Bo i. v. en Ned. Bet. O. V. II p. 89.

Hunend. Zie: **húkkend**.

Hütjen en mütjen. De heele boel, alle rommel. **Kom, jonges, nu mok taofeldekken: pak ilû is op met u héle hütjen en mütjen**.

Húsholderse. Huishoudster.

Gr. en O.-Fr.: hoesholderske.

Húsken. Huisje, bestekamer. Gr. hoeske. Sam. **Húskesmet** — beer.

Húzéren. ww. Huizen. **Benéden bint ze an 't timmeren. zoo dawe nu baoven mot húzéren**.

I.

Iesder. IJzer. **Iesderen**. IJzeren. Men hoort nog: 'n **hufiesder**, 'n **strík-iesder**, 'n **iesderen hekke** enz.

Îmeltjen. Zie: **Hémeltjen**.

Îmenstal. Bijenstal. Zoo ook:

îmker, îmenschûre, îmenkorf.

Inespannen. Tot iemand, wien men werk gebracht heeft, of die een nieuw pak aan heeft, kortom, die iets ontvangen heeft, waaraan hij behoefte had, zegt men: **Zîzoo, nu blij weer inespannen!** Wanneer men van iets een ruim voldoende hoeveelheid heeft, zegt men: **Wî bint nôg gud inespannen.**

Ingaal. Egaal, van gelijke grootte.

Mîntjen, î mot vör van middag wat ingale eerappels ûtzôken.

Gron. ijngaal.

Ink. Inkt. **Géf mîn pen en ink.**

Inkoorn. Kinkhoorn.

Inpennen (Zich). Zich stijf rijgen.

Inepend — stijf geregen.

Inrêkelen, inrakelen. Inrekenen ('t vuur).

Inschûnen. Opstoken, inblazen.

Îmand îts inschûnen. Iemand tot iets kwaads aansporen. Om zich te verontschuldigen zegt een kind dikwijls: **Hîe heft mîn ineschûnd.**

Ook Gr. M. Neder. **anschunden** — Reizen zum Bösen.

Ipe. Hakmes, vooral om dun hout te hakken.

Ispres. Expres, met opzet.

Ievers. Ergens.

Ook Ned. Bet. O. V. II p. 89.

Iezermotte. Knecht van de ijzergieterij. De laatste heet: **îzermölle.**

J.

Jak. Zie: buis.

Jan. De vr. eigennaam hiervan gevormd is: **Jenneken.** Van Johan is gevormd de vrouwen naam **Jannao**, verklw. **Jannâoken.** Jan met den leenen arm is de pomp (Zie bij: arm). Iemand die **Jan** heet, wordt soms begroet of geplaagd met het rijmpje:

Jan span an,

De peerden vöran,

De hond vörût,

Daor gieet Jan de poorte met ût.

Jandudel. Jenever. **Klaore Jandudel.**

Janplakan. Kleefkruid.

Janûarî. Zie: glôria en kochel.

Jennekesmarkt. De dag, waarop de boerinnetjes en boeren uit den omtrek in de stad komen om te paren.

Jonk (ewest) — geboren. **Mîn ôldste zönne** is met **Dèventer karmse jonk ewest.** Ook van dieren gez.

Juchteren. Draven, tieren, stoeien.

'n **Juchter van 'n meid** is een wild meisje, een wilde rabas.

Jûst of sjûst of sjûstement. Juist. (Toestemmend, goedkeurend.)

K.

Kaaïen. Kapen. Vgl. **boksen, ratsen, kitsen.**

Kaojen. Kanen, uitgebraden stukjes vet. Ook N.-Br. O. V. I p. 240.

Kaom, m. -sel, o. Schimmel op ingemaakt goed. **Ik mag mîn augörkjies wel is verfrissen, d'r zit 'n dikke kaom op.**

Het beantwoordt aan 't Eng. coom — roet, aanslag.

Kakkeba, v. Euphem. voor stront.

Kaks. Verbeelding, wind. **Wat hef diee vent 'n kaks! Kaksmaker,** geurmaker.

Kamberbessem, m. mv. -s. Kamerbezem, lang varken.

Kammenet, o. mv. -ten. Kabinet.

Kanalf, m. mv. -s. Kanarie.

Kantjesboord. Op — = op 't randje af. 't Is kantjesboord — boordevol.

Kapôt Hîe hef de brök nieet kapôt = hij zit er warmpjes in.

Kapraol. Opzichter van een brandspuit. **De minste is hier kapraol** = heeft hier de meeste praat.

Kasgenade. Gasconnade, drukte, lawaai. **Maak tòch zon kasgenade nieet jonges!** Ook N.-Br. O. V. I p. 208.

Gron. kaskenaode.

Kasaovend of **kasaövendjen.** Kerst-

avond. De kinderen zingen dan een liedje, dat aldus begint: **Kasäovondjen, kasäovondjen, mîn môder bakt 'n waofeltjen**

Kassazî. Ontslag 'n Zaoterdagaovend krig diee luie knecht zîn kassazî.

In 't W.-VI. heeft **kassade** gelijke beteekenis (zie de Bo). Zie: **age**

Fransch: cassation — vernietiging (van een vonnis).

Käoter. Keuterboer, boer die één paard houdt.

Kattekarmse. Kattekermis. **Diee man** is van alle **katekarmsen** thûs, beteekent: hij kan van alles, hij weet zich altijd te redden, hij is van alles op de hoogte.

Kazzebönen. D'r út — wil zeggen: er uit smijten.

Keersenschoon. Schoon bij kaarslicht. **Diee juffers bint keersenschoon;** aj ze 's margens zieet, dan zoj gaon loopen. 't Is daor in hûs alles keersenschoon, bî daglicht moj de bul nieet zieen.

Kégelen. Vallen. **Op de grond, van de bieenen kégelen.**

Kégels. Beenen. **Ik valle van honger haost van de kégels.**

Kelinkrallen. Cornalijnkorallen.

Kemmen naast kammen Het eerste wordt bepaaldelijk gezegd voor het reinigen met de fijne kam.

Kèkelkouse. Babbelaarster, klappei.

Kèkelmôje. Kakelmoei. Hetzelfde als 't voorgaande. Ook: **kèkelkonte.**

Kérel. Van iemand, die klein is, maar zich zeer mannelijk tracht voor te doen, zegt men: 't Is 'n **kérel as kas,** maor de bieentjes, de bieentjes! (of: maor de bieentjes van was)

Kérelswark. Een werk van belang, sterk stuk. 't Is **kérelswark den Iselt** aover te zwemmen zonder òf te driven.

Ketsen. Vuur slaan. Vuursteen en staal heet: **Ketsgerei.**

Kidde, m. mv. -n. Hit. Ook geeft men dien naam aan een kleine vrouw.

Kiddewagen — hittewagen.

Gron. kid en kidde.

Kidelen of **kilen.** Kittelen.

Wacht is ik zal u kidelen! Wat kidelst mîn daor zoo op de rügge? Jan, kom kidelst mîn: begin van een straatdeuntje.

Als men een kind ergens kittelt, dan roept men daarbij: **kîle! kîle! kîle!**

Kif, o. Gebruikte run.

Kifte, m. mv. -n. Kievit. **Loopen as 'n kifte** Ook een naam voor een meisje, dat zoo gauw als water is.

Ook Gron.

Kîk-in-de-pot of **kîkepot.** Zoo heette in Deventer de bewaarplaats voor rust-verstoorders. **îmand naor kîkepot brengen** = iemand opbrengen.

Kindsdök, m. Witte, linnen luier. De wollen dito heet: **lûre.** (Zie dat woord.) Ook zegt men: **îmand in de lûren leggen.**

Kînen, znw. Kiemen, uitspruitsels van aardappelen. Als ww. beteekent het: de kiemen afplukken.

Kînenspûl. Kienspel.

Kistjen. Bakje vóór op den wagen, waarop de voerman zit.

Kistewagen. Wagen, waarop de koffer van een boerenmeid of -knecht vervoerd wordt.

Kitsen. Missen, niet raken.

Schieet maor op, î kitst mîn tòch.

(bij 't knikkeren)

Kits! interj. tegenover: **Raak!**

Kitsen beteek. ook, kapen, ratsen, boksen. Zie aldaar.

Klaorluder, bnw. (Pleonasme). Louter, zuiver, onvermengd. **Dat bédjen is van klaorluder gold.** Is dat nu gròk? 't Is **klaorluder brandewîn.**

Klaboutermenneken. Kabouter. Vooral gezegd van een jongetje, dat klein van stuk is, liefst met de toevoeging van: **klein.**

Kladden. Handen. **Ak u in de kladden krige!**

Vgl. **Fikken, klauwen** enz.

Klassen. Klissen. **Ziee hant an mekare as klassen.** Reeds bij W. v. Hillegersb.: classe, clesse — klis.

Klaviren. Klauwen, handen of vingers. **Blif daor met u klaviren ôf!**

Mnl. clauwier, clavier — haak (Verdam).

Kledderig. Kladderig, morsig.

Kledderig weer. 't Is kledderig op straote.

Klédwage. Wagen met een wit kleed bedekt, huifwagen. De boeren uit den omtrek komen Vrijdags gewoonlijk met zulk een voertuig naar stad.

Kléf. Van —. Van houd'm, zuinig, niet scheutsch. **Ik bin van kléf, ik hólde meer van de hebbe dan van de géf.**

Klérází. Kleerage, kleederen.

't Wót manges tít, da'k de winterklérází is mot naozien. Zie: age.

Kletsullen. Kletsen. Kletsulder, kletsmeier.

Kléver. Klaver. De bekende bierbrouwerij te Deventer «de kléver» had als fabrieksmerk een klaverblad.

Klîên. Boekweitendoppen, gebruikt tot opvulling of tot afsluiting van de koude (b.v. om pompuizen).

Mnl. clien. Zie Tijdschr. III. p. 205.

Klik. Wanneer twee jongens een ruiling aangaan, wordt deze bezegeld doordien een van hen zegt: «Eerst gegeven, toen genomen, klik zei de bel, marsch naar de hel!» (Op z'n Holl. uitgespr.) Vervolgens trekt de spreker zich een haartje uit, spuugt er op en werpt het weg.

Klikken. Klieken. 't Is vandage klikkendag. Daor stieet nog 'n klikke krûdmus in de kelder.

Klipklap. Oogenblik, nietigheid.

Iedere klipklap kûmpe hier. Ûm iedere klipklap kûmpe hier.

Klipkouwe. Kooi om vogels te knippen.

Wie een duif van een ander geklipt had kon klipgeld eischen.

Klitse. Lichtekooi.

Ook Gron. Kil. klitse — teve.

Kloft. Troep. 'n Kloftjonges, vógels enz.

Klootvègen. Kletsullen, zaniken.

Klôppenbarger. Grove, sajetten kousen werden vroeger genoemd: **driedraods klôppenbarger kousen.** Cloppenburg is een stadje in Oldenburg en heeft nog kousenfabrieken.

Klouster. Kwalster. **Klousteren,** kwalsteren.

Kluit, m. Troep, groote hoeveelheid.

'n Kluit jonges, 'n kluit geld.

De héle kluit is wegejaagd (alle jongens). **De héle kluit is 'm verbrand** (de geheele inboedel enz. alles).

Ned. kluit in de bet. van: brok, stuk, luidt: klute, m.

'n Klute bôtter, dég, klêi enz.

Klûngel, o. mv. -s. Kluwen.

Klûngelâole, v. Jenever met stroop.

Knak of **geknakt.** Geraakt, beleedigd. **Ziee ister arg knak** (of: geknakt) **aover, dauwe haar nieet op de brüllefte heb evraagd.**

Knappen. Klappen. **Hiee kent 't knappen van de zweppe.**

Knassebot, vklw. -bûtjen. Kraakbeen.

Knastert, m. mv. -s. Leugen. **Nou das ook 'n knastert, diee kui met de klompen an völen.** 'n Olde knastert. Een oud man (minachtend); ook in 't alg. een oud voorwerp.

Knechtjen. Een jongen hoorde ik meermalen met dit woord aanspreken.

Knibbelen. Kibbelen. **Knibbelderije,** kibbelarij, knibbelaar, -ster.

Zöte wèzen, ak út bin, en nieet knibbelen, hör kinder!

Knipmûtse. Kornetmuts.

Kniezen. Vitten. **Wat zeggi, kan'k dat nieet spannen?** (Zie dat woord.) **Né, das kniezen!**

Knökkel. Schot op de kneukels bij het knikkeren.

Knökkelenbos. Dör 't — motten,

beteekent: een zwaren, moeilijken tijd, een tijd van beproeving doorleven. **Aj u brood onder 'n ander mot verdieenen, dan moj nóg wel is dör 't knökkelenbos.**

Knüchen. Kuchen.

Knüven. Kluiven. **Wíe wil van mid-dag 'n bütjen knüven?**

Ook: handen, vingers: **Ak u in de knüven kríge!**

Zie: **fikken, klauwen, klavieren.**

Kochel, m. Groote kool in de stoof. Zie bij **Glória** en **Januarí.**

Kökelen. Buitelen. **Aover de kóp kökelen.** Ook: vallen. **Daor was ik haost ekökeld.**

Kökkerellen. Koken, braden. **Díe menseñ hólde arg van smüllen; zíe bint altít an 't kökkerellen.**

Kökkíje, m. mv. -n. Kokinje, babbe-laar. In mijn jeugd werd in de omstreken van Deventer zeker grof tarwebrood ook zoo genoemd.

Kólbeitel voor: **koudbeitel.** Een beitel, waarmede men koud ijzer hakt.

Kölden, m. Pruim (tabak).

Wij is anstèken Mannes?

Dank u ik zal maor 'n kölden nemmen.

Kompabel, bnw. Bekwaam, in staat tot. **Híe is hél kompabel. Vör dat wark bink nog nieet kompabel.**

Kön, bnw. Moedig, driest. **Míneken is nieet kön genug ùm zelf naor den domeneer te gaon: zíe is te blö.**

Kóninksrad. Volksetym. voor: conisch rad.

Konkel, m. Koffiepot: ook: **koffíkonkel.** Oudtijds beteekende **konkel** — spinrokken.

Konkelen. Ruilhandel drijven onder kinderen.

Konkelspül, gekonkel, konkel-deríje, bekonkelen.

(Zie van Dale op: konkelarij en bekonkelen.)

Het ww. bet. eig.: spinnen. Onder 't spinnen werd nog al eens een kopje koffie gezet en gebabbeld.

Köntjen, o. Bigge.

Kontrein. Streek. 'n **Mooie kontrein.** **Zoo íts vindí in disse kontrein nieet.**

Kórens. Korrels (vooral van graan), pit-ten (van ooft).

Körk, m. Kurk. **Vrouwe, hei nóg wat onder de körk?** (in de flesch).

Kört, o. Stroohaksel als paardenvoer.

Zie bij: **Heksel.**

Kört, — maken, — kriegen. Wisselen, gewisseld krijgen. **Ik kan díe riks-daalder maor nieet kört kriegen; könnijem mîn altemets ook kört maken?**

Körtens. Onlangs. Ook Gron.

Kösteren. Lichten arbeid verrichten.

Grootvader lóp den helen dag maor zoo wat te kösteren; híe is altít an 't kösteren.

Ook: kalm en stil voortleven. **Díe ólde menseñ köstert maor zoo wat hen.**

Ook zal een moeder van haar kind zeggen: 't **Lóp den helen dag zon betjen ùm mîn hen te kösteren,** d. i. 't speelt of loopt altijd in mijn nabijheid.

Köttels. Kleine kinderen, keutels.

Wat bíj tòch 'n kleine köttel! **Op de spölschóle gaot allemaole kleine köttels.** **Zoo, zittí nóg bí de köttels?** (in de langste klasse). Schertsend: **Köttelschóle** — bewaarschool.

Kousevóter. Drijftol zonder spijker; onhoorbare veest.

Krafte. Karaf.

Krallen, verklw. **krellekes.** Koralen; ook: vruchten van de aardappelplant.

Kranewagen. Plomp, zwaar, tweewielig voertuig om vaten te vervoeren.

Kranewaken. Slecht slapen en daardoor gedurig in beweging zijn. **Ik heb den**

helen nacht liggen kranewaken van de tandpine.

Krap, bnw. en bw. Schraal, eventjes

Diee mensen hebt 't tégenswoordig heel krap. Dat stük bôter is maor krap vijf pond. Vgl. Schrao. Ook Gron.

Krappe. Wervel aan een deur, klamp aan een kerkboek.

Zie ook: **äolfkrappe**.

Dr. en Gron. in beide bet.

Krasgat. o. Split in een japon.

Krêje. Kraai; tegenw. meestal: **kraaie**.

Krêmer. Kramer, naast: **kraome**, kraam.

Krenselig, bnw. Kribbig. **Mîjtjen** is zoo krenselig; 'k gelöve stellig dat ze wat onder de leden hef.

Krets. Dit woord, dat in Holland en Gron. schurft beteekent, werd in Deventer gebruikt in de onbepaalde beteekenis van: ongemak door de kou van 't water veroorzaakt. Als 't water een lage temperatuur had en een jongen, op land, vroeg aan een zwemmer: «Hoe is 't water?» dan placht de laatste te antwoorden: 't **Is üm de krets te krîgen**. Wel kent men in Dev. het woord **waterschörft**, maar dit is een huiduitslag, dien men krijgt van te veel in 't water liggen, niet van de kou.

Kribbekatten. Een meisjesspel. Twee meisjes houden elkaar met kromgebogen vingertoppen vast, hellen zoo ver mogelijk achterover en draaien dan snel rond.

Kriegeltjen. Krijgertje, een jongensspel.

Krikke, m. mv. -n. Soort van kleine, zwarte kers. Ook: een meisje dat klein van stuk is. **Wat blif Mîneken tòch 'n kleine krikke**; daor zit niks gîn schöt in.

In de laatste bet. ook Gron.

Krinten. Krenten.

Ook: Gron. en N.-Br. O. V. I, p. 244.

Krissebèzen. Kruisbessen.

Kröckkel, znw. Sukkelaar of gesukkel; ook bnw. Ziee bint arg an de kröckkel of an 't kröckkelen. **Krökkele**

wagens loopt op zîn lanksten.

Ook: **krakende wagens**.

Kröckkelen. Sukkelen. **Gekröckkel** — gesukkel.

Kröckkelig. Sukkelend. Diee man is al lange kröckkelig (of kröckkel) ewest.

Kröte (ö bijna als: ao). Achterste. Van een boer met een holle kies, die al te letterlijk het bevel van den dokter opvolgde, die hem zeide, dat hij wat peper in 't gat moest stoppen, vertelt men, dat hij later placht te zeggen: **Tandpine is gîn pine, maor peper in de kröte, das pine**.

Kröze. Klokhuis van een appel of peer.

Krûderig. Netjes. **Wat zût Naatjen der van dage krûderig üt** (om door een ringetje te halen.)

Ook Stadfr. O. V. II, p. 178.

Krûdhöf. Een boerenbloementuin. Ook in Gron. Ommel. Bij Molema vinden we er echter voor: keuken- en bloementuin.

Krûdköke. Lange Dev. koek met snippers.

Krûdmus, v. Soort van middageten, waarvan de bestanddeelen zijn: Karneemelk, gort, rozijnen, spek, ham of worst, kervel, bieslook, zuring en «brune bèrend». (Zie op dat woord.)

Molema geeft: kruidmous — soep van fijngehakte boerenkool (mous). Ook in de Meijerij kent men 't woord.

Krükke. Kruk en kruik in alle bet.

Kuieren. Wandelen. **Kuier** — wandeling.

'n **Héle kuier** — een lange wandeling.

Kuis. Knikker. Over **kuizen** en **schieeten** (knikkeren). Zie mijn Feuilleton in de Dev. Cour. van 13 en 20 Juli '94.

Kûken, o. Kuiken. Minachtend voor jongen of meisje. **Hek van mîn lèven! Zon kûken van 'n jonge löp al met 'n meid an den arm. 'n Kûken van 'n deerne**

Ook: lomperd, ezel, dwaas. **Wat bîj tòch 'n dom (lomp) kûken**; wat hei dat weer kûkenachtig edaon!

Ziee hef gîn kind öf kûken — kind noch kraai.

Kûlen. Een rond voorwerp over den grond rollen. Als men een kind iets toe-kûlt, roept men: kûló!

Kûntjesdag. 't Is van dage —, zegt een jongen tot een ander, terwijl hij hem onverwachts met de knie tegen den achterste stoot.

Kûpedôken. Lievenheersbeestje.

Kûpen, o. Kuip.

Kûren. Kirren.

Kûrhûs. Een wachttoren, later als koffiehuis ingericht, aan 't eind van de Bergweide (Teuge). Vroeger was er een wacht op geplaatst ter bescherming der weide. **Kûren** bet. oudt. kijken. Ook elders vinden we **kûrhûsen** vermeld. Op de Stadsweide (Marsch) heeft er ook een gestaan.

Kuskus. Mengsel, dooreengeknoid eten. **Was dat nu vör 'n rare kuskus?** zal men zeggen van een gerecht, dat men niet kent, en dat er niet appetijtelijk uitziet.

Gron. koeskas

Kûtjenblik. Met een steentje over 't water scheren; elders noemt men dit spelletje: schijnselen, pleien, keilen.

In Zutphen zegt men: kûntjenflik.

In 't O.-Fri. heet het: botter un brod-smiten. In den Harz: Wasserjungfern werfen. In Gron.: slisteren.

Kutselo, m. mv. -s. Een werptuig van tot een ring ineengedraaide twijg-schil, met uithangend einde. Hieraan wordt de **kutselo** na eenige vertikale slingeringen in de hoogte geworpen.

Of 't woord in verband staat met Middelnederd. Kuseln — im Wirbel drehen, durf ik niet beslissen.

Kûze, m. en v. Lompe, domme, onge-manierde jongen (of meisje).

Kûzemichel. Hetzelfde als: kûze.

Kwakerije. Gekheid, verbeelding, veinzerij. **Né, tō** zeg nu is eerlek, waj meent; nu gîn kwakerije langer. **Hiee** is nieet zieek; 't is allemaole maor kwakerije.

Kwaksen, tr. en intr. Vellen, smakken.

Aj nu nieet ûtscheit, dan zakter u ieene géven daj derneer kwakst!

Kwalî, v. Zeurkous, klets-kous.

Kwap, m. Slag, klap, oorveeg.

Kwastelórûm. Kwasterige man.

Gron. kwasteldorem.

Kwekku, v. Kweekgras: zeker onkruid.

Kwenne. Hermaphrodit: van menschen en dieren gezegd.

Mnl. quene — oude vrouw. Eng. queen — koningin.

Kwaoje geest. Rekening, beer.

L.

Labbekak. Lafbek, lafbekkerij, larie, geklets.

Uit: labben — dom praten, en den stam van: kakelen.

Labendig, tusschenw. en bijw. v. graad. **Wel labendig! Wel verdraaid! Labendig zwaor; diee jonge kan zoo labendig êten, lieegen** enz.

Lak. Dwaasheid, gekheid. **Né, das maor lak!** In de omstreken: flauw, b.v. 't Êten is te zôlt of te lak.

Lammenaardig. Lam, vervelend, on-aangenaam. **n Lammenaardige kêrel. 'k Bin zoo lammenaardig.**

Langen. Geven, reiken. **Tô, lankt mîn dat; lankt mîn dat is êven an.** In de stad is dit woord nagenoeg verouderd. Ook: Gron. Maastr. en bij Kil.

Langerder. Dubbele comparatief, evenals: **bêterder, slimmerder, grôterder, mooierder** enz.

Langes, bw. en voorz. Langs. **Langes de kante lôpen. Trap nieet in de plassen. maor loopter langes.**

Lankverrekt. Languit, languitgerecht.

Van de hette ware wî zoo lui, dawe lankverrekt op 't grôs gin-gen liggen.

Lanter. Landheer, huisbaas.

Latigheid. In de — = laat. **Waor-ûmme kom î altit in de latig-**

heid; 't is haost naor beddegaonstt.
Lége. Laag. 'n L^ég hûs: dat hûs is l^ége.

Ned. leeg = ledig is in 't Dev. l^äog.
Lekkertjen. *Î bint 'n lekkertjen.*
 bet.: je bent 'n lieverd: je wilt er wel an.

Diee meid is 'n lekkertjen — er is een steekje aan los.

Lenge, m. Een touw om vaten, balen enz. in op te hijschen.

Lenge, v. Soort van bederf in 't roggebrood, waardoor bij 't breken de deelen met draden aan elkaar blijven hangen.

Lérenlappe. Zeemlap. Zoo taoi as 'n l^érenlappe.

Lessend of **laast,** lw. Onderlaast, onlangs. Ook Gr., Dr. en Geld.

Lieeste, m. Lies en leest (van 'n schoenmaker). *Ik zal van middag mîn bûksken is op de lieeste slaon — 'k zal eens goed eten. 'n Sték in de lieeste.*

Lîk. Gelijk, recht, vlak, quitte.

'n **Lîke** planke. **Diee** weg gleeet er lîk op an. **Zîzoo,** nu bîwe lîk of lîkes. **Aj** 'n groot hûshôlden heb, is 't vör 'n arbeidsmense 'n tur ûm alles lîk en recht te hól-den, om niet in schulden te raken. **Is de klókke lîk?**

Lîkdoorn. Likdoorn. Ook Gron.

Lîkstè of **likstè.** Litteeken.

Lîmgeddeken. Lijmstangetje.

Limb. Liemgeerd O. V. II p. 223.

Gron. liemgarde.

Lîne of **liende.** Lijn (touw), toom. **Peerdeline.**

W.-VI. liende — dun touw.

Lippen. Schreien. Zie: **grînen.**

Lîro! Een spel, waarbij twee partijen jongens, met hoepels of op schaatsen, onder het roepen van dit woord (de tegenpartij antwoordt soms: **käoperdraod!**) tegen elkaar inrennen.

Lögenbanke. Beschutte bank aan de Welle (IJseldade), waar ouden van dagen en sjouwerlui plegen te zitten.

Lommerd. — **hólden,** was een aardigheid, die aan de zwemplaats werd uitgehaald. Onder 't roepen van **lommerd!** werden de kleeren van de jongens, die te water waren, door elkander gegooid.

Look, m. als voorwn., v. als stofn. Uien.

Looperîje. Diarrhee. **Hiee** is an de lóperîje.

Loopschûte, v. Een meisje dat veel bij de straat loopt.

Lös, o. Lisch.

Lös, bnw. en bw. Los, open. **Zet het raam en de döre lös.** **Döt u bök lös.** *Î motter vör zörgen as daj 'n lös lif holt.* Samenst. zijn: **lösdön,** — **laoten,** — **staon,** — **gooien,** — **hólden,** — **krigen** enz.

Löte. Schik, jool, lol. **Lötig** — prettig.

Ook W.-VI.; N.-Br. leut; Limb. hüt.

O. V. I p. 213, II p. 223.

Löven. Gelooven. **Dat lövik wel** (in de stad verouderd).

Lóverhütte. Loofhut.

Lüchten. Bijlichten. **Wij mîn is èven lüchten?** **Ik zal u èven üt lüchten** (met 't licht uitlaten).

Luder. Gemeene vent, valschaard. Mnl. loeder: aanlokker, verleider (Oudemans).

Lûkes. Leuk. O, **hiee kan zich zoo lûkes hólde!**

Lülleman. Kletsmaajoer. Ook: pijpgast bij de brandspuit. Als de pijpgast bij het probeeren der spuit de jongens niet met de straal bereiken kon, was het algemeen geroep: **Lülleman kan nieet!**

Lûre. Luier (van wol). De witte, linnen luiers heeten **kindsdôken** of **pisdôken.** Zie dat woord.

Lûsteren. Influiseren. **Kom is hier, dan zak u is wat lûsteren.**

Lûsteren. Luisteren. Als 't weer niet weet, wat het doen zal, zegt men: **'t Stieet te lûsteren.** Vooral hoort men dit zeggen, wanneer de thermometer op de hoogte van 't vriespunt staat en men zoowel vorst, als dooi kan verwachten.

Lüppers (tegenwoordig ook al op z'n Hollandsch uitgesproken). Luthersch. **Bij lüppers?** vraagt men een meisje, wie de rok onder de japon vandaan komt. (Naar de dracht der Augustijner monniken).

M.

Maken, Bemaken. Vermaken bij testamentaire beschikking.

Malengeren. Slenteren, dralen, talmen. **Luiwammes, dieej bint, i dôt niks as langes de straote malengeren!**

Man. Vele liefkoozingsnamen worden gevormd door achtervoeging van **man** b.v. **Janman, Derkman, Sineman, Wimman, Betman** (Bertha) **Jóman** enz. Zelfs hoort men: **vaderman** en **môderman**.

Manges, bw. Langzamerhand, ondertusschen, nu en dan, soms.

't Wôt tît, laowe manges gaon. Ik komme dadelek binnen; schep 't eten maor manges op. **Mizera-** bel lig de bul d'r manges aoverhoop. **Vör 'n reize nao Amster-** dam, daor had grootvader man- ges 'n hêle wêke vör nödig.

Margen, m. Morgen. Ook als landmaat is in dit woord Ndl. **o = a.**

Markaole, Meerkol. Oneig. in verbinding met: **schêle**, is 't een scheldnaam voor een scheelziende.

Martelaarsbrügge. Zoo werd indertijd de tegenwoordige Pothoofdsbrug genoemd, omdat ze in den eersten tijd na hare voltooiing gedurig herstel of verbetering behoefde.

Martelen. Diee menschen hebt vólle te martelen d. i. ze moeten hard werken om er te komen, of ze hebben veel tegenspoed, veel met ziekten en züchten te kampen.

Mat. In de uitdr. **Ik heb er mat an** d. i. het kan me niet schelen. Een r

wordt in dit woord niet gehoord. Van Lat. merda-stront, kak.

Medallî, m. medaille.

Melgert en kûtert. Hom en kuit.

Meiboom. Pannebier. **De meiboom vertêren,** pannebier houden.

Meiwôrm, m. mv. -s. Meikever. De kinderen binden hun gewoonlijk een draadje aan den poot en laten ze dan vliegen. Voordat ze opvliegen staan ze gewoonlijk eerst een poosje hijgend stil; dan zegt men: **hêe telt zîn geld;** een bewijs dat hij spoedig de vleugels zal ontplooiën. De meikevers worden verdeeld in vier soorten: **äolislagers-** mennekes, — **wîfkes en mülders-** mennekes, — **wîfkes.** Die met de breedste waaïers aan de voelhoorns zijn mannetjes

Meizômken, o. Meizoentje, madeliefje.

Mêken. Meisje.

Melk. De — optrekken, zijn woord terugnemen, zijn belofte niet vervullen. **Gisteren hatte nóg plan mîn hûs te koopen;** maar **hêe hef de melk opetrôkken.** Ik heb ieënmaol eschrêven dak komme, en nu wik de melk nieet optrekken.

Melkrik, o. Rek, waarop de boeren hun melkgereedschap drogen.

Memme of Memmetrütte, m. Speen van een koe, waarmee de jongens spelen. Na het gaatje dichtgebrand te hebben, blaast men ze op. Vervolgens drukt men ze samen, waardoor een verdacht geluid wordt gehoord.

Mennigsten, menigste (datum). **Wat vör mennigsten of den humen-** nigsten hêwe vandage?

Kil. hoe-menigste.

Menschenschîw. Menschenschuw.

Mépennink, m. mv. -s. Goospenning **mé, mede — loon, huur.** Mnl. miete. Hgd. Miethe.

Méter. In de bet. Ned el uitgesproken als in 't Ndl. Dezelfde uitspraak hoort men ook in moderne of technische

woorden als: **gasméter**, **barométer**. Daarentegen zegt men: **kalkmèter**, **zaodmèter**, **landmèter** enz.

Meerderwechens. Op meer, op verschillende plaatsen. **Dèventer kôke** kui meerderwechens krigen in de stad. Zie: **Vôlderwechens** Gron. meerderwegens.

Mère. Merrie. **Nachmère**. Nachtmèrrie.

Méstpart. Meestal. **As** de **bûrman** **kûmp** praoten, dan bliffe **méstpart** den **helen** aovend. **Méstpart** alle dagen bakt **môder** panne-kôke.

Met, bw. wordt vaak gebruikt voor **mé**, b.v. **Gaoj met**, **dôj met**, **metgaon**, **metdôn**.

Métokken. Meelokken, meetroonen.

Middel, bijw. Midden. **Bit diee appel** maor middel **dôr**. Ik bin al middel in 't **bôk**. **Hiee spronk** middel van de **brügge ôf**. Zie: **Ende**.

Miegen, pissen. **Kil**. mieghe — urina. Ook Mnl.

Minne. Wijfjesduif. Zie: **Aorend**.

Minnezèren. Sparen, ménager. **Géf** de varkens maor **mêl** en minnezert de eerappels. I mot **ûm** van u **maagpîne** ôf te kommen, u 'n **betjen minnezèren** **met èten** d. i. voorzichtig zijn met eten, niet te veel eten.

Minnigheid. Kleinigheid. **Ik** mot **nôg vîftin gülden** betalen; 't is **gîn minnigheid**.

Mir of **Mier**, o. Ergens 't **mier** an hebben wil zeggen: ergens een hekel aan hebben. Ook aan personen kan men 't **mier** hebben. Vgl. **grens**.

Mirakel. Een scheldwoord.
'n **Lui**, **lélek**, **ondögend mîra-kel**.

Misschîns hoort men dikwijls in plaats van: **misschien** Vgl. **elks**.

Modderschûte. Baggermachine.

Maotjen. Maatje. Bij 't glijden op een sullebaan zet de eerste glijder de an-

deren 'n **mäotjen** d. i. hij daagt de anderen uit even ver te komen.

Môilek. Moeilijk, bedroefd. 't **Kind trôk 'n môilek lipken**. **Azzîgrint** dan **wôddik** ook **môilek**.

Ik zal **mîn d'r nieet môilek** aover maken d. i. ik zal 't me niet aantrekken, er me niet over bedroeven, er niet om schreien.

Môje. Moei, tante. De eigennaam gaat vooraf, evenals bij **oome**: **Namôje**, **Garretjenmôje**, **Dinémôje** enz.

Mok, m. zoen, smok. Hiervan: **mokken**, **mokkelen**.

Môlder, m. Kleeerbak. In sommige streken van Geld. is **môlder** = mud of zak.

Môllenpeerd. Molenpaard. Van 'n groote vrouw zegt men: **Wat 'n môllenpeerd!**

Môllenvlôgel, m. Molenwiek.

Moor. Moerkonijn. De rammelaar heet: **remmel**.

Mörg v. Merg. **Mörgpîpe**.

Mot. Molm. **Tôrfmot**.

Motte met **Kônen**. Zeug met biggen. Ook wordt zoo genoemd een hoorslag, waarin verschillende boren kunnen gezet worden.

Woordsp. met **motten** — moeten: **Motten bint varkens**.

Mûffen. Euph. voor stinken.

Muite of **Môjte**. Moeite.

Mûlder. Molenaar.

Mûken. Knoeien. slecht werk maken. **Wat liggi daor te muken in donkeren?**

Mûmmelen. Eten als een tandellooze. Ook voor: eten, vooral van kinderen. Een moeder zal tot haar kinderen zeggen: **ôch, wat bin îlû lekker an 't mûmmelen**. De stam: **mumm**, is een klanknabootsing voor: met gesloten mond praten en kauwen (Franck).

Mnl. **mummelen**, **mommelen**.

Mündig. Meerderjarig.

Mündjenvol. Mondjevol, borreltje.

Hei trek in 'n mündjenvol?

Münne, m. Zeelt.

Mûsken. Dit woord voor: groente, moes, hoorde ik in de uitdr.: **Vleisken wat, en mûsken zat** d. i. jullie krijgt zoo- veel vleesch als je gegeven wordt, en van 't andere zooveel als je lust.

Mûzik. Evenals **fabrik** wordt dit woord onzijdig gebruikt.

N.

Nachens. 's- = des nachts. Vgl. **dagens**.

Ook hoort men: **Van nach, in de vörnach, in de naonach**.

In woorden op cht wordt de t in de uitspraak meestal niet gehoord: **nach, ambach, wach, lûch, boch, krach, pach, plich, lich, voch, kôch, gerech, zûch, jach, hech, brach, knech, gedrôch** enz.

Nacht of nach. De uitdrukking: 't **Is nach (glad nach) met 'm**, betee- kent: 't is narigheid met hem, hij ver- keert in een ellendigen toestand.

Nakend. Naakt. Ook oneig. 't **Is daor 'n nakende bul** — schraalhans is er kok.

Nakendeersken. Een naakt kindje.

Nêgelhòlt, o. Rookvleesch, stuk rook- vleesch. Ik heb **nôg twee nêgel- hólten** in de wimme hangen.

Nêgene. Onder de — of **baoven de twaalf** gooit men voor een cent met drie dobbelsteenen om een stuk koek. Gooit men, wat men geraden heeft, dan wordt men eigenaar van de koek.

Nêgenwêkers. Een soort van aardap- pelen, die in de omstreken van Dev. 't meest verbouwd werden. (worden?) Andere daar algemeen bekende soorten zijn: **mûskes, roodkîntjes, kâol- seballen, amerikaanders en en- gelsen**.

Netten. Neten, luizeneieren.

Nifelen. Euph. voor: **stelen**. **Wegnife- len, ôfnifelen, wegkapen, afkapen**.

Ni. Nieuw. De **Nistraote** — de Nieuw- straat. De **nije bôrgemeister**. (teg. -meester).

Benijen — benieuwen. **Vernijen** — vernieuwen.

Ni dôn. Benieuwen. 't **Zal mîn gîn nî dôn, as 't margen rêgent**. 't **Zal mîn is nî dôn ôf 't margen rêgent**.

Nikken. Knikken. **Nikt maor van jao! nikt u oome maor gendag!**

Nikkelen. Nekken, ombrengen, dooden, (van menschen en dieren gezegd).

Nikkôppen. Met het hoofd van ja! knikken. Vgl. **schûddekôppen**.

Nînaodjen. Nieuwkneepje. Een kneepje dat men iemand geeft, die een nieuwe japon, jas of mantel aan heeft.

Nîren of Nieren. Het **vôr de** — hebben — 't **Beet hebben**, ziek zijn. **Hiee hef 't lélek vôr de nîren** — hij is ernstig ziek.

Nîsent. Van — op nieuw.

Den was mis; schieet (knikker) **nog maor is van nîsent**.

Nîts, bnw. en bijw. Driftig, opvliegend, plotseling. 'n **Nitse kêrel. Îmand nîts anpakken**.

Nîvers. Nergens. Het woord wordt verdrongen door: **Nargens**.

Nao, voorz. Naar kent het Dev. niet. **Wi gaot nao bedde, nao hûs**.

Naodzak, m. Zak, tuk. **Stêk u cen- ten maor in de naodzak**. Het woord is eigenlijk: **aossak = aas- zak** — etenszak, met proth. n.

Nôgen. Noodigen, aansporen tot eten of drinken (vooral nadat men reeds be- dankt heeft). **Laot u nieet nôgen, tast maor tō. Kom nu nôg 'n nôgekôpken, nôgeglêsken** (laatste glaasje).

Nâolen. Pruilen, zaniken, pruttelen, stieperen. (Zie aldaar).

Ook Limb. O. V. II. p. 224.

Bij Hooft: dralen, talmen. Zie de Vries' Warenar p. 216.

Nöttelig, bnw. Dwingerig, lichtgeraakt, schreierig, vooral van kinderen gezegd. (In 't bijzonder, als ze onwel zijn, vertoonen ze deze eigenschap).

Nüchterenblò. Nuchterkalfsvleesch.

Ook: 'n knaap (of meisje), die nog niet voor volwassen kan doorgaan.

Nüren. Drachtig zijn: het tegengestelde van: gult zijn. **Onze vale nürt,** is **nürend.**

Gron. **uren** — in hoogst zwangeren toestand verkeeren (van koeien).

Nüsselen. Alleen in uitdrukkingen als:

Loop î en nüsselen! Loop heen!

Hiee kan en nüsselen loopen!

Hij kan rond loopen, naar de weerga loopen.

v. Dale geeft als bet.: talmen, draelen, beuzelen, beuzelarijen verrichten.

Franc k zegt, dat het bij **neus** kan behooren.

De Bo geeft dan ook: **neuzelen** — neutelen, nusselen, prutsen, zich met kleinigheden bezig houden Fr. chipoter.

O.

(Woorden met Ndl. **Oe** beginnende, zie bij **U**.)

òf wordt beide als vgw. en bijw. gebruikt.

Jan òf Piet. Mîn wark is òf.

Ook W. VI.

òfblòten. De bemeste bovenlaag van den grond met een platte schop afsteken en in de voor werpen. Eig. bloot leggen.

òfgedeksels, bijw. v. gr. Zeer, bijzonder. Andere bijwoorden van deze soort zijn: **òfgeweerlig's, òfgedreid, òfgemîtters, òfgestampt, òfgedonders, òfgedriedonders, òfgedûvekaters, òfgedriedûvekaters** enz. Zie de opmerking bij: **afgestampt.**

òfgaon. De school verlaten. **Meester, mak ûm elf ûr òfgaon?** Het woord wordt ook gebruikt in de meer gewone bet. van: afgaan — cacare.

Wanneer iemand, die nog al op den penning is, toevallig eens een milde bui heeft gehad, zegt men, daarop doellende, schertsend: **Tu is 'm ook 'naap òfgaon.**

òfgaonde zieekte. Kwijnende ziekte, b.v. tering

òfnifelen. Afstelen, afkapen.

òfrikken. Door rikkingen afsluiten.

òfschöttelen. Afwijzen, achterafzetten.

Mag î nieet mespöllen Jentjen?

Heb ze u weer òfschötteld?

òfstrijen. Afstrijden, heeten liegen.

Ik wil 't u nieet òfstrijen, maor gelòven dō 'k 't nieet.

òftenpart, o. Aandeel, bescheiden deel.

Zizoo, hòlt nu u mond; elks hef zîn òftenpart.

òftòkken. Afbedelen, aftroggelen. **î-mand geld òftòkken.** Hendrik î mögt u brörken niks òftòkken: **hiee mag 't allêne opèten.**

ógen. 't **Hef gîn ógen,** 't kan nieet **zieen** zeggen de jongens, als ze een ander iets niet willen laten zien. Zie ook: **Grootvader.**

ógenbekòkelderîje, v. Oogenverblind, bedrog, fopperij.

òlîkrappen. Oliekoeken.

ómesland. Zoo noemen de jongens schertsend het land, waarvan ze de vrijheid nemen knollen te plukken.

Onbocht, o. bocht. **On** met versterkende kracht, zooals in: **ondier, ontuig.**

Ondentelek hoort men voor: **orden-telek.** Ook van zaken: 'n **Ondentelek stüksken vleis,** een goed stukje.

Onderdums, bijw. onderduims, schijnbaar onopzettelijk, zoo bij zijn neus langs. **Hiee hef 'm dat maor zō is èven onderdums ezegd** — hem ongemerkt de waarheid gezegd.

Oneffen. Oneven, in zeer uiteenlopende beteekenissen. 1e impair. **Wat raojî oneffen of effen?** 2e verkeerd. **Dlee hòd stieet u niks oneffen.**

3e onhandelbaar, ongeschikt. Diee man is niks oneffen.

Ndl. oneffen is in 't Dev. ongeflik.

Opbrengen. Opvoeden, grootbrengen. Mîn môder hef mîn fesundelek opebrôcht. Hiee hef vier kinder van zîn brôr opebrôcht; maor hiee hefter hêl wat mé aoverbrôcht.

Op-entégen, bijw. Op tegen, tegen. Ik heb daor niks opentégen

Opflikkeren. Opflikken, oplappen, repareeren, opmaken, opknappen.

Wî zôlt dat hêdjen 'n betjen laoten opflikkeren, dan kui 't van de zomer nóg best dragen. Het wordt vooral, doch niet uitsluitend, van kleedingstukken gezegd. Tot 'n dokter kan men zelfs zeggen: **Ik heb 'm maor aardig weer opeflikkerd**

Ophalen. weghalen, afhaken. Jan, kommî mîn margen ophalen? Jonges, maak gauw dajin bedde komt, ik komme voort de keerse ophalen.

Opnôker. Opstopper.

Opschöttelink. Aankomende jongen of meisje.

Fr. adolescent.

Opschûnen. Opstoken, aanhitsen. 'n Hond tegen iemand opschûnen.

Dikwijls geheel 't zelfde als: in-schûnen. Zie dat woord.

Opstêken. Oplaten. De vlieeگرد —.

Op strêk, bnw. Dîntjen is wat opstrêk (blij) met haar mooie pûpken. Hiee raakt zoo zôtjes an weer opstrêk (in orde). Ik kan hier maor nieet opstrêk kommen met de meiden ik kan ergeen naar mijn zin vinden) Bîj al op strêk? (op order) vraagt men iemand, die verhuisd is.

Opsûkeren. Opsuikeren. Tê, sûkert 'm nóg is op! Toe, roer eens in je glaasje en drink dan nog eens!

ötterdòks. Orthodox.

Aoren. Aarden (van besmettelijke ziekten). Als subst. beteekent het: **aderen**.

Aorend, mv. -s. Mannetjesduif.

Iemand «den dübbelden aorend» geven, beteekent: hem een jaap over den neus, 't gezicht geven: dreigement van bekkesnijders. (Het wapen van Dev. heeft 'n arend).

Aos, o. -zen. Stekelig, kribbig kind

Ndl. aas — kreng, prij.

Aosem, m. Adem. Van hem die zijn glas in één teug leegdrinkt zegt men:

Hiee hêf 'n starken aosem.

Aovend, m. Oven en avond.

Aover de kôp kôkelen — kopkeukelen.

P.

Pakkelde stôldeken. Een kinderspel, waarbij twee meisjes elkaar een hand geven; op de verbonden handen gaat een derde zitten, dat haar handen geeft aan de vrije handen der draagsters. Het voortdragen geschiedt onder 't zingen van: **Pakkelde, pakkelde stôldeken!**

Gron. Kakkemanjestoulen.

Pal (of Pôl) staon. Slingeren om een middelpunt, de pal of polgenoemd d. i. een jongen, die op eenigen afstand geposteerd is. Vooral als 't op straat glad is en op 't ijs wordt dit spelletje gedaan.

Paltalte, v. Dikke modder op de straat of in de goten.

Pampelen. Kwakzalveren. Al wêken achter mekare bint d'ee lû an 't pampelen met hûsmiddeltjes; waarümme gaat ze nieet nao 'n dôkter: al dat gepampel gef niks.

Park, o. Meet, plaats waar men begint te loopen, stêken of schieeten (zie die woorden). Wie bîj 't knikkeren weer van meet moet beginnen roept: **Flink van 't park!**

Parkement, o. Kaft, omslag van een boek of schrift.

Pé op de start. Pin op den neus, als dwangmiddel. **Aj niêet gudschiks wilt, dan zak u de pé op de start zetten.**

Penninksvrind. Duitendief, schrapper.

Peppel, m. Populier.

Petistêken. Ringen steken in een draaischuitje. Zie mijn Feuilleton in de Dev. Cour. van 7 Sept. '94. **Petî** is: parti.

Pette, m. Pet. In mijn jeugd droegen jonge boerinnetjes, en 'k meen ook de weesmeisjes, een lederen hoed van dien naam.

Peerden. Jagen (een schip door paarden). **Wî hebt 't vör de wind ehad; alléne 't Vésingerrak mozzi wî peerden.**

Peerdebur. Jager (van schepen).

Peerdjen Van 't — = cichorei. **Hei zin an 'n kôpken kôffî? Astublieef, aj d'r maor niêet te vôle van 't peerdjen in dôt.**

Op elk pakje cichorei stond een paard.

Peeren. Winnen (jongensterm).

Hiee peert ze — hij wint.

Pester, m. Passer. **Pesterdôze.**

Pias, v. Paillasse. Stroo, dat reeds onder de paarden heeft gelegen en weder gedroogd wordt. Bij de dragondersstallen speelden de jongens er vaak in.

Het woord **pias** — Paillas, hansworst is volgens Littré hetzelfde: « Ces bateleurs (potsenmakers) étant ordinairement habillés d'une toile à paillasse ou à matelas. »

Pikant, pikantig, pikanterig — naijverig. Afl. **Pikanterîje.**

Pileman, pîseman, pîzewitjen, pit. Penis.

Pilende, m. Eend

Pîlo. De dood van — = Een bleek mager persoon.

Pimelen. Euph. voor pissen.

Pîne. Pijne, moeite. **'t Is de pîne niêet weerd.**

Pînekôttel, m. Kleinzeerig, vreesachtig of schriël mensch.

Pînetensî. Klem, verknijping. In de **pînetensî** zitten.

Pingelen. Afdingen.

Pinke. Jonge koe.

Pinksteren en Paosen. **Hiee lag in bedde met zîn hêle Pinksteren en Paosen bloot.** **Hiee had zon gat in de brôk, daj zîn hêle P. en P. kon zîeen.** De bet. is duidelijk.

Pînlek. Al te zuinig, schriël.

Pîóters. Pietjes, luizen.

Pîpenbrôkszalve. Soort van zalf, vooral gebruikt bij verstuiking, verrekking of kneuzing. Ze werd bereid door de firma Piepenbroek, 'k meen uit paardevet.

Pîpenpôrker. Pijpenwroeter.

Pîrenkûltjen Graf. In 't **pîrenkûltjen** liggen. **Naor 't pîrenkûltjen gaon** (dood gaan).

Pierröttig. Wormstekig. Ook gezegd van iemand, die er slecht uitziet. **Wat zût diee jonge d'r pierröttig út; hiee mot is an de revalenta.**

Pisbrandjen. Niets beteekenend brandje. Vgl. **pisboodschap** en **pispräotjes.**

Pisgriete. St.-Margriet.

Pîtjé springen. Haasje over. (Eigen. pied). Zie: **platvôt.**

Pitteltjen, o. Zeer klein stukje. **Ik heb gîn pitteltjen van zîn appel mé ehad.**

Plas, m. Binnenplaats van een woning. Ook een ander open terrein. Zoo heet het pleintje, waarbij vroeger 't Spinhuis stond, nog de **Spinhûsplas.**

Plaswarker. Zoo noemt men aan de ijzergieterij de werklieden, die sjouw-werk verrichten.

Platte hakke, m. Kleine hiel van een kous.

Platvôt, m. Bij het **pîtjé springen** noemt men de lengte van een voet: **'n vôt**; de breedte: **'n platvôt.** De jongen, die staat, mag als allen gesprongen hebben **'n vôt en 'n platvôt** verder gaan staan.

Pluis, m. Mestvaalt, mesthoop.

Podde, v.? Oud vuil, oud smeer (gevolg van onzindelijkheid). **Ik wil mîn gud bî 'n ander laoten wassen**, 't zit gedücht in de podde; ik haope dakter de podde weer üt-krîge. Iemand: üt de podde helpen = hem een reinigingsproces doen ondergaan. Afl. verpodden en podderig. Dat hûs is vergangen jaor evarft, maor 't is al glad verpod: de inwoonders bint arg podderig.

Poddik, m. Pudding; ook: dik ventje.

Poddik-in-de-bûl. Zekere meelspijs, die in een zak gekookt wordt.

Poffen. Braden in de heete asch (b.v. aardappelen).

Poffert, m. Gebak van meel, met een bruine korst.

Pokkel. Schouder, rug; **Kees nemt vòl te zwaore vrachten op zîn pokkel**. Ik zal u wat op u pokkel géven. 'k Zal u op u pokkel kommen, slaon. **Pokkelen** — op den rug dragen (van kinderen): **Zak u is pokkelen, Jan?**

Pòlka, v. Soda.

Pòlkahaor. Gladgestreken mannenhaar, dat aan de onderzijde naar binnen is omgekruld.

Pòlkamütse. Soort gladde muts.

Pompe, m. Pomp. Op de vraag: Hoe laat is 't? hoort men vaak gekscherend antwoorden: **Ketier aover de pompe**; of: **Op slag prumen 't zal zoo rezînen slaon**.

Pook, m. en vr. Kleine jongen of meisje (te klein voor den leeftijd). Ook gebruikt men in plaats van **pook**:

Pork, m. en vr. Zie ook: **Pørre**.

Pørken. Porren, peutenen. In de tafel, de kachel, de pijp, de tanden enz. **pørken**.

Pørre. Een jongen of meisje, te klein voor den leeftijd. Vgl. **pook**.

Bij de Bo vinden we: porre — wrat, puist enz.; kort, dik ventje.

Põt eten. Das 'n rare põt eten — dat is 'n rare sijs.

Pötjenstrûf, v. Soort van Meelspijs, eenigszins overeenkomende met grutjes. Ook: **Stip-in-'t kûltjen** genaamd.

Stadfriesch: potstrouw — meel in water gekookt. Ook Gron.

Pötjenbönink. Rijst en gort met rozijnen door elkaar gekookt.

Põtkaoker. Potkijker, janhen. Ook: een dwaze vent: 'n Rare põtkaoker.

Põtlander. Met Portland-cement bestrijken 'n Gepõtlanderde gével, vlure enz.

Potsig, bnw. en bijw. Aardig, grappig. 't Was potsig üm te zîeen, hu aardig dat êpken kon exterseeren met 'n eerlinks geweerken. Wadde potsige dingen likt daor vör de glazen in diee spöllegudswinkel. Wat stonnî daor potsig te bûgen. Vgl. Ilgd. Posse — klucht.

Pöttekîps. Een vrouw, die met potten en pannen vent en haar mand op 't hoofd draagt. Nederd. kiep — korf.

Prakke, m. Priktol, taatstol. Ook: meisje dat klein van stuk is.

Prengel. Scheldnaam voor 'n boer.

N.-Br. prengel — gierigaard O. V. I. p. 220.

Prèkebèrend, — derk, — brör. Praatvaar.

Prülderîje. Prulleboel, waardelooze dingen. Ook W. Vl.

Prumen. Zie: **Pompe**.

Prusten. Niezen.

Prütsen. Knoeien, knoeiwerk maken. Afl. prütser, prütswark.

Prüttel. Rommel. Wat is dat weer 'n prüttel in u kaste! 't Is daor in hûs altîf 'n prüttel. Wil îlfu is gauw met u hêle prüttel van de taofel gaon, wi mot èten

Pudelen. Schertsend voor: wasschen.

Ik wil mîn is lekker pudelen, ik bin zoo zwart as 'n Törk.

Püffekes. Poffertjes.

Pûlsteren. Polsen, plassen. **Schei tóch út met dat pûlsteren** (gepûlster) in 't water; **î maakt u zoo nat as mest.**

Pûnder, m. Weegstok, unster.

Ook N.-Br. O. V. I. p. 220.

Pûnderen. Met 'n unster wegen. Ook 't gewicht van iets bepalen op 't gevoel.

Pûntbedekt. Een stukje appel enz., dat men op de punt van 't mes steekt, dat men geleend heeft. **Mannes, mak u mes lieenen? Jaowel Garrit, maor krik dan ook pûntbedekt?**

Puperfje, v. Diarrhee. Zie: **Lóperfje.**

Pupstéren, m. Anus.

Pûren. Peûren. **Aolpûren.**

Pus! Pus! Om een verloren tand terug te krijgen, gooien de kinderen dien achterwaarts over 't hoofd, terwijl ze uitroepen: **Pus! Pus! daor hei 'n ôlde tand, gef mîn 'n nîjen weer!**

Puste, v. Puist. **Ik heb mîn 'n puste** in 't lif egèten, ik heb zoo veel gegeten, dat ik er ongemakkelijk van ben.

Pûtbaas. Ploegbaas bij polderjongens.

Ook Gron. en W.-VI.

Pute, m. mv. -n. Klap, oorveeg.

Pûteken. Poetje, liefkoozingsnaam voor een kind.

Pûthaok, m. Van een man en vrouw, die niet wettelijk getrouwd zijn, zegt men: **Ziee bint aover de pûthaok etrouwd.** De **pûthaok** is de schepster van den **pûtbaas** (zie dat woord). Ook Gron.

In de Ned. Bet. bestaat de uitdrukking: Over de pûthaok vrije — (zonder toestemming). O. V. II. p. 102.

R.

Rabels of **Rebels**, bnw. Klem op de tweede lettergr. Van een zwerende wonde, die er erg rood uit ziet, zegt men: **«Wat isse rabels!**

Ook: oproerig, wild, hartstochtelijk. **De bolle vlaog van de ieene**

kante van de weg nao d' andere: 't was slim zoo rabels asse was. 'n Rabelse kèrel

Fr. maladie rebelle — hardnekkige ziekte.

Rachen of **Rachelen.** Kwaadspreken; meestal verbonden met: **schelden.** **Diee meid dût niks as schelden en rachen op haar vòlk. Wat hei weer op mîn te rachelen?**

Rad, o. mv. Raaien. Zes knikkers. **Grauwe knikkers** werden (worden?) verkocht bij 't rad d. i. door het draaiend opgooien van een cent werd uitgemaakt of de verkooper, die **baoven òf onder** moest raden, een cent of niets voor zijn zes knikkers zou krijgen.

Rap, bnw. Niet sluitend, rammelend. **Een rappe klomp.**

Rapplement, m. Berisping, nitbrander. Van dezelfde bet als **roffel** (zie dat woord).

Ramenten. Ravotten, stoeien.

Ook W.-VI. Gron. rementen.

Raspelen. Raspen.

Ook Ned. Bet. O. V. II. p. 102.

Ratsen. Wegkapen. Ook **boksen, kitsen** e. a.

Ook Limb. O. V. II. p. 226.

Ravé. Zeker kinderspel. Een kind legt 't hoofd in den schoot van 'n ander en krijgt dan te raden: **Pikkadelle, fusjefé, ellebaogendik ras** of **ravé?** De vraag gaat gepaard met een gebaar, dat aanduidt: met de vingers, met de vuisten of met de ellebogen op den rug stooten, over den rug krabben of met het onderstel in de hoogte beuren. Wordt niet goed geraden, dan moet de liggende ondergaan, wat het gebaar te kennen geeft.

Redzaam, bnw. Vooral gezegd van een vrouw, die zich altijd weet te redden, die van zessen klaar is; dus: flink, kloek.

Rêkening Hiee hef de vrouwe weer

an de rêkening (of an de grôj) wil zeggen: Zijn vrouw verkeert in gezegende omstandigheden. Zie ook: zwaor.

Reidekamme, m. Haarkam. **Haal mîn de reidekamme, dan zak u 't haor** is ûtreiden, i likt wel 'n bosdûvel. **Reiden** is gereed maken, in orde brengen. Gron. Redkam — haarkam.

Rein, bnw. bijw. Schoon, geheel. **Het peerd lîp de paole rein ûmme.** **Hîee dronk zîn glas in ieen keer rein ût.** **De stôk brak rein mid-dendôr.** Zie ook o. a : Vondels Leeuwendalers reg. 1295.

Reemmel. Mannetjeskonijn, rammelaar. **Het wijfje heet in Dev. moor.** (Zie dat woord).

Rêpe, m. mv. -n. Streng, waarmee het paard aan den wagen verbonden is.

Reppel, m. mv. -s. Zoo heeten de stijlen, waaraan de koeien in den stal vastgebonden zijn.

Reppelen. Klauteren. **Schei tòch ût met dat reppelen op diée wagen!** Gron. repelen. Dr. repen. Afl. ge-reppel.

Rête, m. **Op 'n rête, rétjen** — op 'n kier.

Revenzî. Revanche. **Ik gao d'r revenzî van halen.** Ik ga er voldoening van eischen, er weerwraak voor nemen.

Ribbeltje Ribbetje. **Op dat glas, diée stôf enz zit allemaole ribbeltjes d. i. 't Is geribd.** Afl. Ribbelig.

Rieem. **An de — trekken.** Mingere.

Rikking, m. mv. -en. Eenvoudig rasterwerk om weiland. Zie: ôfrikken.

Rige, m. mv. -n. Rij. Wanneer kinderen over de straat loopen terwijl ze elkaar vasthouden en dus een lange rij vormen, zingen ze: **Lange, lange rige!** enz.

Van een groot gezin zegt men: 't Is daor 'n hêle rige. **Ik heb de hêle rige rond evraagd.**

Ndl. rij — metselaarslat, luidt in het Deventersch: rîje.

Rîstenbrî is al verbî! Zeker spel, iets als verstoppertje. Als de zoeker een verscholen jongen voorbijgelopen is, roept de laatste: **Rîstenbrî is al verbî!** De zoeker was 'm dan nog eens.

Rîstensup. Rijstsoep. Anal. vorm van **arftensup.** Zoo ook: **rîstenpap**, **pôllegastenpap.**

Rîven. Raspen. Een rasp heet: 'n Rîve.

Rîjen. Rijden. **Op de bessem rîjen** — diarrhee hebben.

Rîjen. Rîjen **Bôntjes, krallen, krellekes** enz **anrîjen.** Afl. Rîjpinne, rîjppen, rîjdraod enz.

Rîzebos, m. Bos rijs. In Dieren: Kwa-zebos.

Rîzen. Neervallen, door laten vallen, laten vallen. **De zôlder is nieet dichte; het stôf rîster dôr.** **Draag de garven vôrzigtig en zôrg daj nieet rîst.** In de omstreken van Deventer hoorde ik dit woord ook **reizen** uitspreken. Zie: **gûren.**

Vgl. J. v. Beers' Rijzende blâren.

Limb. rîezen — vallen.

Robbelig, bnw. Ruw van oppervlakte, hobbelig. **Robbelig glas, een robbelige weg, 'n robbelige planke, robbelig îs.**

Gron. robbig — ruw.

Roffel, m. mv. -s Berisping, uitbrander. **Menneken, aj in hûs komt, dan zui 'n roffel krîgen.**

Vgl. **Rapplement** en sjas.

Rôfâolie, v. Raapolie. Gr. ruifeulie.

Mnl. roeve — raap. Hgd. rûbe.

Rollepatroon, o. In den slachttijd werd vaak een niet al te snuggere huisgenoot uitgezonden om het **rollepatroon**; hij werd dan van Pontius naar Pilatus gestuurd. **Rolle** is rolpens.

In Dieren zendt men zoo iemand om de **dakschére.**

Rondümme, m. mv. -n. Een geheele snede of plak roggebrood; meestal wor-

den ze middendoor gesneden. Gr. rond-om. In Drenthe zegt men: **omstuk**. De Jager's Archief I. 327.

Ródéren. Roodaarden. 'n Geródeer-de kóffikètel, doofpôt enz.

Röpe, m. mv. -n Paardenruif. Kil. röpe. Mnl. reup — ruif (Oudemans).

Röpen of **röppen**. Slordig afsnijden of uittrekken, afscheuren, trekken.

Grös röpen. Hôj út de mite röpen (of röp-pen) î rôpt mîn de kléren van 't lif. Rôpt nieet zoo an diee strûken en blômen.

Kil. reupen — roopen, trekken, uittrekken, wieden.

Röte, v. Honigraat (waar de honig uit is). Dus datgene «wat was was, eer was was was.»

Räotel. Klappei, rammel ratel. Ook genoemd: **räotelkouse**. **Ratel** (werk-tuig) klinkt (d. i. wordt uitgespr.) in 't Dev. als in 't Nedl.

Räotelen. Rammelen, druk praten.

Lik mîn nieet langer an 't oor te räotelen! Bin îlû nog nieet ûteràoteld?

Róze, v. Koude Aj 'n zweer in de vinger heb, moj zör-gen, daj d'r de róze nieet ankrîgt. **Rózig** — waar de roos aan is.

Rózen. Hand aan hand al zingende om de pinksterkroon loopen. Over pinkster-kronen en rozen, zie mijn feuilleton in de Dev. Cour. van 20 Juli 94.

Rózig. Huiverig van gevatte kou. Ik bin zoo rózig in de botten; 'k gelö-ve dak de koorse heb.

Rubölle, v. Zeker onkruid in weiland.

Rugîzel, v. IJzel. **Rugîzelen** — ij-zelen.

Ruile, m. Schommel. **Ruilen** — schom-melen.

Rukedaalsnöstken. Schertsend voor: 'n Hoop stront.

Rupe, m. Rups.

Rusterig, bnw. Huiverig van gevatte kou. Ik bin rusterig; ik wil van

aovend maor is vroeg nao bedde Vgl. rózig.

Rut, o. Onkruid in 't algemeen. **Onzen hóf zit vol rut**, wî mot nôdig is wîeejen.

Ook waterplanten, die de zwemmers soms geducht hinderen. Ik hebbet met mîn bûrman in 't rut ehad — ik heb ongenoegen, verschil met hem gehad.

Rûter, v. Wild meisje.

Ruze. In de — verkoopen d. i. op 't gezicht zonder te tellen, te meten of te wegen. **Ruzen** — ramen.

Rûzi. De Tîndaagse — = de Tien-daagsche Veldtocht.

S.

Saldaot maken. Opmaken, uitdrinken.

Ik zal mîn laatste gûlden dan maor saldaot maken. Wat, zittî daor nóg met 'n vol glêskén? Tò, maak 'm is soldaot.

Sas Schik. Wat was Grades in zîn sas, tu e nao de Twelse karm-se moech.

Schaassenlópeu. Schaatsenrijden.

Schabbertjendebonk. Op — lópen — klaploopen.

Schabûl, o. Ondeugend meisje. In de Ned. Bet. is 'n schabul op de steenfabrieken — 'n duivelstoejager.

Schadron, o. Eskadron. Ook troep: Daor kwam 'n heel schadron jonges an.

Schampen Overslaan. Gaoj nao de karke? Nê, ik zal dit keer maor is schampen.

Schande, m. Bretel, draagzeel: elders: galg, hulpzeel. 'n Schande dient niet alleen om de pantalon, maar ook om een kruiwagen enz. op te houden.

Schap, o. Plank om iets op te zetten, plank in een kast.

Mnl. schap — etenskast, spijkamer (Oudemans).

Oost. Fr. schap — schrank. b.v. boekenschaft.

In Dev. is een **bôkenschap** een plank om boeken op te zetten, niet 'n kast.

Meijer geeft: schap — spinde, spijskamer.

Een kast met schappen staat in Dev. tegenover 'n hangkast.

Schap. Vroeger meer dan tegenwoordig luidde dit achtervoegsel: **schop. Gezelschap, heerschop, vriendschap, vïandschap, boedschap, voorgdïschop, blïschop, bèterschap, bûrschap** enz.

Schelden. Wanneer een jongen wil te kennen geven, dat schelden hem niet deert, zegt hij:

Schelden dût mîn nïeet zeer,

Aj min slaot, slao 'k u weer.

Schelhaze of schelharst, m. Strook varkensribbetjes.

Schellen. Schillen **Eerappels, knollen, twïg** enz. **schellen** De plaats, waar dit laatste geschiedt, heet **scholbane**.

Scheitskérel. Bloodaard. Een der weinige woorden waarin Ndl. **ij** als **ei** wordt uitgespr. Zie: **Gleitand**.

Schieetebaoge, m. Boog om mee te schieten.

Schillink, m. Schelling.

Schim, m. Schaduw. Verg. Chineesche **schim**.

Schimmelglas, o. Spiegelglas om zonnetjes te maken d. i. om te **schimmelen**.

Schin, v. Roos op 't hoofd.

Schîntjen, o. Ceel, bewijs van betaalde indirecte belasting. **Schîntjeskantoor.**

Hgd. Schein — bewijsstuk, kwitantie.

Schîtfenint, o. Kribbekat. Een meisje of jongen, die vinnig, kribbig is.

Gron. Schietvernien.

Schîtgêl. Schijtteel.

Schîthakke, m. Hiel van een paard of rund. Ook: meisje, dat te bazig is. **Zon**

schîthakke, wat verbeeld ze zich wel!

Schîw, o. Vogelverschrikker. 'n **Gek, lélek schîw** — een mal, leelijk meisje, een mal, leelijk spook.

Wvl. schuw — épouvantail en ook fig.: — 'n Leelijk schuw van 'n wijf. (de Bo).

Schô, m. Schoen. Meerv. **schônen**.

Schobben. Wrijven, schuren. Vooral van koeien en varkens gebruikt. Men zegt zoowel: **Zieet diee kô zich is schobben,** als: **Ik zal 'm (de koe) is aover de kôp schobben.**

Schôken. Zich wrijven, schurken.

Afl. **Schôkert, geschôk, schôkerfje.**

Schöldôk, m. Boezelaar. Eig. schorteldoek. **Schort** beteekent: afgesneden kledingstuk. Vgl. Eng. short.

Schôren. Scherven. Fr. Gron. en elders: diggels

Schôstîn, m. Schoorsteen. Ndl. **steen,** luidt in Dev. **stïeen**.

Schäotel m. Een plankje met langen steel, waarop het brood in den oven geschoten wordt, schieter. Ndl. schotel, is in 't Dev. **schöttel**.

Schrao, bnw. Schraal. **Schrao weer.** **Schrao èten** (tegenover: vet eten) 'n **Schraoë pot, wind.** **De víf pond ister maor schrao.** Vgl. **Krap.**

Schrobbëring ook: **ûtschrobbëring.** Duchtige berisping, uitbrander.

Schrôt, o. Grut, kriel, dingen klein in hun soort b.v. visschen, appels, enz.

Schüddegavel, m. Houten vork om het hooi te schudden.

Schüddekôppen. Met het hoofd schudden ten teeken van afkeuring of ontkenning.

Schûnlêpel, m. Schuimspaan.

Schüppendaghûre, v. Daghuur op de schop. Van 'n daglooner, die meestal graafwerk moet verrichten zegt men: **Hïee gieet op schüppendaghûre.** 't Is 'n schüppendaghûrder.

Schûpstôl. Op de — zitten. In onzekerheid verkeerend of men in zijn betrekking, woning enz. kan blijven: **Ik heb zelf 'n hûs laoten zetten, want aj in 'n hûrhûs woont, zittit altit op de schûpstôl**

Schûr, o. Onweersbui of zware regenbui.

Daor zit schûrs an de lûcht.

Hgd. schauer. Eng. shower.

Schûverig, bnw. Rillerig, huiverig, tengevolge van gevatte kou.

Sifesant, bnw. en bijw. Suffisant, hecht, sterk. **'n Sifesant hûs. Dat hûs zit sifesant in mekare.**

Sijet, v. Sajet. **'n Dik klûngel sijet.** Een dik kluwen sajet. Ook Zaansch O. V. I. p. 41.

Sikke, m. Geit. **Sikkenhok, sikkenstal, sikkenvûr, sikkemelk** enz.

In de omstreken hoort men ook: **Sége** voor **sikke**.

Sint-Lammertsnôttén. Een groot soort hazelnoten.

Sint-Steffendag. St.-Stephanus, 26 December. Op dien dag gaan de boeren **sint-steffenrîjen**. Vandaar: **sint-steffenrîjer**.

Sipooge. Leepoog of die leepe oogen heeft. Een scheldnaam voor den laatste is: **sipert**.

Kil. siepende oogen — leepe oogen. Mnl. zipen — druipen.

Sistert, m. Soort vuurwerk. Zie **Fistert**. **Sitsewinkel.** **De hêle sitsewinkel** — de heele boel, de heele rommel, de heele santepetiekraam.

Sjandarm. Rooie — of rooie **tûk-kert** — scheldnaam voor iemand met rood haar.

Sjapose. Met dien naam hoorde ik ouden dikwijls een politieagent betitelen.

Sjarrebant. Char-à-bancs. Ouderwetsche Janplezier.

Sjas. Berisping, uitbrander. Zie ook: **Roffel** en **rapplement**.

Sjenken. Huilen, schreien. Zie bij: **grînen**.

Sjocht of **Sjucht**, m Troep. **Daor lîp 'n hêle sjocht meiden en jonges vôr de senade út.**

's Jongesja — zeer stellig. **'s Jonges né** — zeer stellig niet.

Mok van dage ook nao schôle?

's jonges ja! Mak in hûs bliven?

's jonges né!

Sjouwerman. Kaailooper.

Slag. Op —, dadelijk (verl. en toek)

Ik bin daor op slag nôg ewest.

Ik zal op slag kommen.

Slamiere. Scheldnaam voor iemand van groote lengte: **'n Lange slamiere.** Ned. Bet. slemiere — traag, vadsig, slordig vrouwspersoon. O. V. II. p. 106.

Slateren. Morsen, storten; meer van droge dan van natte waren gezegd. **Heintjen mot netjes eten en nieet slateren!**

Stadfr. slanteren — morsen. O. V. II. p. 179.

Slaterkouse Die vaak slatert. Ook: die slordig en vergeetachtig is.

Slé, m. Sluipertje. **'n Slé maken** Ook: **sliepen**

Slé, m. Wilde pruim, sleebes.

Slé, adj. Stomp. **Sléë tanden.** In de omstreken hoort men van snijdende werktuigen ook zeggen, dat ze **slé** zijn, doch in de stad: **stomp**.

Slèger, m. Hefboom van de pomp.

Slekke, m. Slak. Ook gemeensl. bultenaar. Wanneer men veel bultenaars tegenkomt hoort men soms zeggen: **De slekken krûpt, wi krîgt rêgen.** **Slekke döp** — Slakkenhuisje.

Slichten. Slechten.

Slikkepitjen, o. Ongerold papiertje met stroop er in; ze worden uitgezogen.

Slim, bnw. en bijw. Moeilijk, erg, slecht. **'n Slimme lesse, 'n slimme some.**

Mîn brôr is slim zieek; hieë ister slim an tō. 't Is slim zoo slôdderig as dieë jonge is.

Das nu tòch al te slim! Zegt

iemand, die b.v. confuus is over de grootte van een geschenk en waarvoor men in 't Ndl. zou zeggen: Dat is nu toch al te erg! al te gek! Dat loopt despuigaten uit!

Slingast. Sluwe vleier.

Slingerslé, m. Slede, die aan een touw wordt voortgetrokken, en waarmee men vaak slingert.

Slîpeken, o. Sluipertje. Zie: slê.

Slîplanke, v. Platborstig meisje.

Slieren. Glijden. ūtslieren — uitglijden.

Slaod, v. Salade. 't Ginkter dör as slaod, zij aten 't met graagte. **Slaod-boonen** — slabonen.

Slödderbokse of **slöddermichel** — sloddervos.

Slödderig. Slordig 'n **Slödderige** **bo-tram** is er een, waar 't vleesch aan alle zijden afhangt.

Slök, bnw. en bijw. Los, slap. **De rôk-ken** zit mîn zoo slök an 't lîf. **Wat** is dat strikgud van de wêke weer slök.

Slokken. Slikken **Dörslokken,** in-slokken

Garretjen hef 'n spelde döre-slokt

Gron. en elders: sloeken.

Slomp, m. Groote hoeveelheid. **Diee kô** gef 'n slomp melk. In diee bak kan 'n slomp water.

Slonde, m. Werkboezelaar van blauw linnen, met een friesch stuk er op en dito banden.

Slurig, bnw. Hangerig, als iemand, die een ziekte onder de leden heeft.

Mnd slûren — los en verflenst hangen, traag zijn.

Smak, m. Groote hoeveelheid; vooral van geld: **Diee vent dût watte wil,** hiee mot 'n smak geld hebben.

Ook Gron.

Smakkert. Smeerlap, slechte kerel.

Smêlen. Smalen.

Ook N.-Br. O. V. I. p. 226.

Smérig. Vet, voordeelig. 'n **Smérig baantjen Knöllen** met érapfels is 'n gud èten, maor zîee mot smérig wèzen. 'n **Smérige** pot — vet eten.

Smikkelen Smullen. **Smikkelbaord,** -brör

Smîstert. Vuilik, in woorden of daden.

Smîten. In hooger beroep komen. **Bî 't kantongerecht heffet verspöld,** maor h'ee smit 't vör Zwölle — hij komt in hooger beroep bij de recht-bank te Zwolle.

Smö, bnw. Malsch, sappig, week. Van vet, vleesch, leer enz. gezegd.

Smodde, m. Oud koffieketeltje; neus-warmertje.

Smoddelig, bnw. Morsig, vuil, smoezelig.

Smögel, gn. en v. Oolijkerd (liefkoozingsnaam).

Smok, m. zoen.

Smoksen. Sjokkig loopen **Smoks** tóch nieet zoo dör de modder, jonges!

Smölt. Uitgesmolten vet.

Smul. Ik hebter wel smul op — lust in. **Gartjan** hef smul op **Hendrike** — een goed oogje op.

Smusterig, bnw. Vuil, goor. **î heb u** van **margen** ook nieet ewassen; **î zieeter** zoo smusterig ūt.

Smûzen. Geheimpjes verhandelen, fluis-teren.

Snaai, m. **Hei 'n guje snaai e-maakt?** Heb je goede zaken gedaan?

Snaaien. Winnen **Wiee** snaait ze, jonges?

Snats Zier. 'k **Gelöve d'r gîn snats** van. Een r wordt er niet in gehoord.

Ndl. snars, kan ook beteekenen: veest; dus **gîn snats** = geen scheet.

Snik, v. Hik. Een middeltje tegen de hik is zonder adem te halen driemaal achter elkander zeggen: **Ik heb de snik,** **Ik heb ze dik,** **Ik heb ze nu,** **Ik géve z' an u.**

Snikke, m. Soort van losse, achterover-

slaande bijl om koek te hakken. Zie mijn feuilleton in de Dev. Cour. van 7 Sept. '94.

Snippelen. Snipperen. **Wat heb iŋŋ weer zitten snippelen: alle snippels oprapen vör daj weggaot!**

Snipsnaorderijen. Kleinigheden, beuzelingen, prullen, dingen van weinig waarde.

Snōjen. Snoepen van spijzen. **Diee meid is arg snōjerig, zĳee snōjt aoveral van.**

Snaor. 'n Snaor an hebben, een stuk in hebben.

Snōrre. m. Diligence van een mindere soort.

Snōrrebot, o. Zeker botje uit den poot van een varken, waardoor een dubbel touw gehaald werd en dat men zoodoende kon laten snorren.

Snōrren Spinnen (van katten).

Snōtternōze. Snotneus (ook pers. naam).

Snūffen. Snuffelen en snuiven.

Ook Limb. O. V. II. 228

Sōppen Morsen. **Kinder lik tōch nieet te sōppen in dat water, in u èten!**

Ook: nat voedsel geven aan varkens, kalvers enz. Gekookte aardappeltjes, roggemeel en karnemelk vormen een heerlijke sōppe voor de varkens.

Spanas, o. Volksetijm. voor **Spanhart.** Een schroef met hartvormigen beugel, die men bij de draaibank gebruikt.

Spandéren. Besteden, uitgeven. **Argens vōlle geld, tīt, mōjte an span-déren.**

Vgl. Eng. to spend.

Spannen. Term in 't knikkerspel. Den duim naar de ééne en de vingers naar de tegenovergestelde zijde zoo ver mogelijk uitspreiden, om van den eenen knikker tot den anderen te reiken.

Spartelen. Sprenkelen, spuiten. **Loop tōch vōrzichtig, de melk spartelt ūt de kanno.**

Iemand met water bespartelen — besprenkelen.

Spé, bnw. Open en bloot, te kijk. **Zet tōch 't hōddeken vör 't glas vör den inkik; wĳ zit hier zoo spé.**

Zie Verdam's art. in Tijdschr. III 219 vlg. 't Woord staat in verband met spieden

Spek. De naalde in 't spek stōken — ophouden, uitscheiden met werken.

Spĳen. Spuwen. **Ĳ mōgt wel rooken, maor Ĳ motter nieet bĳ spĳen** Ook: braken. **Ik bin zoo misselek, 'k gelōve dak spĳen mot Blōdspĳing — bloedspuwing.**

Ook: met minachting neerzien op, spreken van. **Nu ventjen, spĳt maor nieet zoo op dat èten; daor kan nōg wel is 'n tīt kommen daj d'r nao snakt.**

Ook: uitvaren tegen:

Diee knecht spuj vrēselek op zĳn baas, ūmdattem 'n Zaoterdag gedaon egéven had.

Spĳle, m. Stok of lat, waaraan worst, spek enz. in de wimpe hangt.

Spinnerachel, m. mv. -s. Spinrag, spinneweb. Ook: **Spinnekōpsnōst.** **Blōjt u vinger? Legter gauw 'n spinnekōpsnōst op**

Spierlink, m.; v als stofn mv -inks of ingen Spiering. 'n Magere — = een mager persoon.

Spierlinksbōjen. Gure najaarsbuien voordeelĳ voor spieringvischers.

Spĳt, o. Vlas. (Voor al zoo gen. als 't gebruikt wordt om iets dicht te maken).

Spiezen Term bij 't knikkeren. Van den eenen knikker tot den anderen reiken met behulp van duim en wijsvinger. Zie: **spannen.** Het woord wordt ook gebruikt voor: handen. Vgl. Fikken: **Ak u in de spiezen kriege, dan zak u!** Ook voor: oogen, gaten. **'k Heb u al lange in de spiezen (kĳkert) ehad!**

Spochte, m. Specht.

Spören. Dak —, daksparren.

Sprikken. Dunne takjes b.v. om de kachel aan te maken.

Sprao. Spreeuw. 'n **Spraoënnöst**.

Sprö. Ruw van de schrale kou **Spröë** handen, lippen.

Stal. Op — **loopen**. Kooper worden voor den inzetprijs. **Dat hûs is vör f 12000 op stal elooopen**

Stankjen. Standje, oploopje, berisping. 'n **Stankjen krigen** **Daor was weer 'n stankjen in de Noo^rbestraote**. Doch: **Hiee hef daor 'n gud standjen**; hiee verdient geld as drek.

Start of Stelle. Staart of steel **Ik kan d'r gîn start of stelle an vast maken**, ik begrijp er niets van.

Stêken. 1°. Werpen naar een bepaalde lijn of een wand als grens. **Stêken met griffels, knoopen, gleitanden** enz.

2°. Met een griffel of speld steken tusschen de bladen van een dichtgehouden boek, waarin prentjes liggen; treft men een prentje dan wordt men eigenaar (altijd tegen betaling van griffel of speld).

3°. Rooien. **Eerappels stêken** (met de greep).

4°. Vogels vangen met behulp van een hengelroe, waarop een lijnstangetje staat: **Siskes stêken**.

Stender of Stönder. Verbonden met dik. 'n **Dikke stönder**, een dikzak.

Stenderkaste, m. Windmolen, die bij 't op den wind zetten geheel meedraait. Van andere windmolens (kruisers) is alleen 't bovendeele beweegbaar.

Stengels. Raapstelen.

Stês, bnw. Eigenschap van een paard, dat niet voort wil.

O.-Fr. Stetisk, stêtsk, stâtsk — widerspenstig, störrisch, unwillig b. v. Mit stâtske perde is kwäd plogen.

Het woord is verwant met: stede en staan.

Stieenmotte. Pissebed.

Stifbögel. Stijgbeugel.

Stik, m **Stek. Stikken** ww. — stekken.

Stik, bnw. Steil oplopend.

Stik, bw. geheel (verbonden met **nieet**).

't **Is bînao twiee pond, maor nieet stik**. (In de stad hoort men dit woord niet veel meer).

Stikzieende. Bijziende. Gron. Stikzignig.

Stinkbûlsink Scheldnaam voor iemand die stinkt.

Stinsekars, v. Oostindische kers.

Stip, v. Regen. 'k **Bin bange dauwe van dage nog stip krigt**, daor **kûmp al 'n schip met zure appels an, zok zeggen**.

Stip-in-'t kûltjen. Zie **Pötjenstrûf**.

Stip-en-sprong. **Op** — = zoo dadelijk, op stel en sprong.

De hond kûmp op stip-en-sprong, akkem rôpe.

Ik kan maor nieet zoo op stip en sprong mégaon.

De meid mos op stip en sprong de dôre út.

Stîperen. Pruttelen, mokken. **Gestîpér**.

Stippen. In den slachttijd was 't de gewoonte de kennissen uit te noodigen te komen **stippen** d. i. een boerroggen te komen eten, gedoopt in den ketel, waarin rolpens, leverworst enz. gekookt was.

Stobbe, m. Wortelstruik, voet van 'n boom of van akkermaalshout.

Stäodig Gestadig. **Wark maor stäodig dôr, dan kom i wel klaor. De zeeke gieet stäodig vörüt**.

Stökvarve, v. Stopverf.

Stökvis. Scheldnaam voor een Deventersman. Tot iemand, die meer wil hebben dan zijn aandeel zegt men: **ider wat, van de stokvis**; of met rijm: **Ieder wat, van de stökvisnat**.

Stölseteren. Solliciteeren. **Stölsetant. Stölten**. Stollen. **Gestölten vet** (ook: **gestölten**).

Stöltens. Stellen. **Stöltensloopen**.

Stom. De uitdrukking: **Bin 'k stom!** beteekent: inderdaad; alsook: **Wat je zegt!** Wel verbaasd!

Stomboot, doch: **stoommachine**, **stoommölle**, **stoomschöstin**, **stoomschip** enz.

Stomp, bw. geheel, glad. **Dat hek stomp vergēten.**

Stao, imper. van **staon**. In verbinding met zeggen: 'n **stük vleis**, dat **stao zeg**, een groot stuk vleesch. 'n **Boddel**, die **stao zeg**, een groote borrel. 'n **Blok hōlt**, dat **stao zeg**, dat moeilijk stuk te krijgen is of dat lang kan branden.

Staon. Vertrouwen. **Ik stao diee vent niks.**

Staondebieens. Staande. **Wij nieet ēven gaon zitten? Né, danku 'k zal 't maor staondebieens ōfdōn. Wî mozzen staondebieens 'n bōtram ēten**, want 't slug al **né gen ūr**.

Staonders, bukers, gaters. Drie namen voor bikkelanden.

Gron. Staonders, keeren. stoofkes.

Kampen: Stako, bokko, külo.

In Holland onderscheidt men vier standen.

Stōnnen. Stenen, zuchten. Gron. Steunen.

Stötjen. Poosje. **Blif nog 'n stötjen; wat hei vōr haost. Zie: hōrtjen.**

Ook N.-Br. O. V. I. p. 227.

Ook een enkele maal: **stoot: Dat is al 'n hēle stoot elējen.**

Stōttekaore, m. Stortkar; tweewielig voertuig om mest, zand enz te vervoeren.

Strabant, bnw. Brutaal (in daden) 'n **Strabante vlēgel**.

Strank. Strop, kwajongen. 'n **Strank van 'n jonge**.

Strek, o. Op het plaveisel van veldkeien heet 'n **strek**: de afstand tuschen twee rijen grooter keien, die de eenonigheid der bestrating breken. **Strekschieeten** — knikkeren op **schötjes** van 'n **strek** afstand.

Strikeband, m. Gebreide band, die kor-netdragende vrouwen om 't haar doen; 't was meestal 't eerste werkstuk van jonge breisters.

Strikzid, m. Zijde. **Ik gao op strikzid liggen d. i. slapen. Hiee lig al op strikzid.**

Strikzwēvel, m. Lucifer.

Strips. Klappen. **Wat kreeg 'e strips!**

Strübbeling of **Strübbelderije**. On-eenigheid.

Ook Zaansch en Ned. Bet. O. V. I. 178 en II. 107.

Strubbelen, stribbelen, freq. van streven, strijden. Vgl. Eng. to strive.

Stupe, m. Stoop. **De stupe is daar glad** — de meisjes gaan daar grifweg.

Stüpkjes of **klinkertjes**. Breede trottoirs op den Brink tusschen de kastanjeboomen en de huizen.

Stute, m. en v. Wittebrood. Ook scheld-naam voor een bakker.

Stūven. Stuiven. Spreekwijze: **Diee zñ geld wil zēen stūven**, mot **koo-pen tabak en dūven**.

Sükerei Cichorei. Ook W.-VI.

Vgl. **Peerdjen**.

Sûkerjennēkes. Soort beschuitjes. Ook een plant, waarvan het onderste deel van de meeldraden der bloem zoet is en opgegeten wordt. Wij vonden ze veel op de wallen.

Sündeklaos, m. en v. Sinterklaas. **Sündeklaoskes**, sinterklaasjes.

Vgl. **Sündepēter**, St. Petrus.

Supbōre, m. en o. Volksetym. voor: Support van een draaibank.

T.

Tachtig. Tachtig. Analogievorm van zeventig en negentig.

Tamē of **Tamēkes**, **Temē** of **Temēkes**. Te met, straks (toekomstig).

Ook: **zoo temē** — zoo straks (verl. en toekomstig).

Tamper, bnw. een weinig zuur, rinsch.

Zur bint diee appels nieet, maor
toch 'n betjen tamper.

Tandenpörker. Tandenstoker.

Tandentargerije, v. Tantalisation. Ak
nieet meer karsen krige, dan höld
d'ee ook maor; dat is maor tan-
dentargerije.

Tarnen. Tornen. Tarnmesken.

Tebreken Breken. Zörg daj dat
nieet tebrekt. Hiee hef 'n köpken
tebraaken, doch: zîn bieen te-
braaken of ebraaken; en steeds:
hiee hef 'n takke van de boom
ebraaken. Andere werkwoorden met
dit voorvoegsel te, Ilgd. zer heeft het
Dev. niet.

Teeuwis of Meeuwis. (Matthias of
Bartholomeus) Hiee lag hélémaole
van zich zelf; hiee wist van
gîn Teeuwis of Meeuwis d. i.
hij was geheel buiten westen, hij
wist van niets. Hiee was zoo dron-
kend, datte van gîn Teeuwis of
Meeuwis meer wist.

Tégen of Intégen. Te gemoet.

Tellegieest, o. Het H. Geest gasthuis.

Tellen. In plaats van: hoeveel kosten de
eieren? hoort men op de markt: Wat
tel î de eier? Het antwoord is dan
meestal: de 3 (of 4 of 5) 'n düb-
beltjen. Zie ook: Meiworm.

Tém, m. Sterk verlangen, dwingerij. Van
'n zieke: Nu heffe 'n tém üm op de
vörkamer te liggen; 't is met de
man: van dage dit, morgen dat.
't Is onmögelek 'm van zîn tém
öftebrengen.

Het woord beteekent letterlijk: stel-
ling, gevoelen, lat. thema (Tém of
getem — zeurige praat, is 'n ander
woord).

Te mensen. Ten minste, op zijn minst.

Térenachtig. Teringachtig.

Tevrène. Tevreden.

Tiee, m. mv. tieëen. Teen.

Tikken. Eiertikken doet men te Dev.
met Paschen op de Worp. Wie ver-

liest, dat wil zeggen: hij wiens ei wordt
stuk geslagen, betaalt öf een cent öf
het ei, al naar de afspraak luidt. Men
vraagt eerst spits, dan stomp en ein-
delijk soms nog zids.

Tikkeltjen. Zeer kleine hoeveelheid,
bewijsje.

Tikketakketöge. Bij zeker kinderspel
wordt dit woord gebruikt in 't vol-
gende rijmpje:

Haok en 'n öge, Tikketakke-
|töge,
Göldpapier, Van Tïrelierelier!

Twee meisjes houden elkaar vast met
gekruste armen en onder het zingen
van 't laatste woord verwisselen ze van
plaats.

Timmeren. Bouwen (van 't nest van 'n
vogel gezegd).

Zie Kil. i v. en Vgl. De Jager's
Archief I. 353.

Timpe, m. Tip, smal uiteinde. Ook: spits
toeloopend broodje.

Tïrelierelier. Zie: Tikketakketöge.

Tnegentig. Naar analogie van tachtig.
Vooral bij 't losse en laden van kazen,
koeken, enz., die geteld worden, hoort
men 't nog vaak.

Tao, bnw. Taai. Tao vleis. 'n Taoë
kérel Langzamerhand wordt tao ver-
drongen door taoi.

Tö, is niet alleen het Ndl. toe, maar
wordt ook vaak gebezigd voor Ndl.
dicht b.v. Döt 't raam en de döre
tö De jonges hadden 't bök tö.
Samenst zijn: Tödön, tōlaoten, tō-
gooien, tōhōlden, tōkrigen, tō-
stōppen enz. Vgl. lōs.

Töbrengen. Toedrinken. Iemand —
beteekent: zelf, als bringer of breng-
ster, eerst een weinig uit het gevulde
glasje drinken, vóór men 't overgeeft.

Tödde, m. Vod, waardeloze lap, lor.
Samenst. zuptödde — zuiplap.

Tödden. Sle(e)pen. Dïneken wïj dat is
laoten liggen; î tōd min alles
weg. Laot de stōlen staon, waor

ze staot en gaot 'er nieet mé tödden. Van een oneerlijke dienstbode zal men zeggen: Ziee töd alles 't hūs üt.

Töddeken. Verklw. van tödde. Ook: liefkoozingsnaam voor een klein kind. Jao, î bint môders töddeken! Döddeken, dotje?

Tökemwêke Toekomende week. Hetzelfde in: **Tökemzûndag**, **Tökemaandag** enz.

Tômaken. Vuil maken. Kwaojonge, wat hei u weer tô emaaft. îlû mot de kamer nieet zoo tômaken.

Tômig. Ledig, werkeloos. **Tômigganger**, leeglooper.

Dit woord hoort men in de stad bijna niet meer.

Taonêgel of **Taojnêgel**, m. Stroopnagel.

Tonneken. Zie: Foksen.

Töpkes. De — van de garven = 't beste van 't beste. De meiden hebt bî diee mevrouw 'n kenîntjesleven; ziee èt de töpkes van de garven.

Törf, v. en m. Tot een klein ventje, dat nog al praats heeft, zegt men soms: Jao, î bint 'n héle kérel; aj op 'n törf staot, dan kui aover 'n eerappel kiken.

Törven. Turf opdoen. Wat zieej d'r üt; î bint zoo zwart ôj an 't törven ewest bint.

Täot Dronken, aangeschoten; alleen predicatief gebruikt: Hiee was mooi täot Mnl. teut — verward, gek, half-dronken.

Tôtast. 'n — wark, licht, spoedig verlicht werk. Hu kui daor nu zoo tégen opzieen: 't is maor 'n tô-tast wark.

Trad, m. Tred, schrede. Meerv. = Enkelv. 'n Trad ôf wat wîder wont mîn nève

Traktieren, teg. meestal **traktéren**. Alle werkw. op Ndl eeren werden

vóór 'n halve eeuw nog -ieren uitgesproken.

Trankil. Onbevreesd, vrijmoedig, moedig; het tegenovergestelde van blö.

Trappéren. Betrappen. Fr. attraper.

Trekwagen, m. Trekkar, handwagen.

Triul, o. Riool, met prothesis van t uit 't riul Men spreekt van 'n triul.

Trompetter, m. Trompet en trompetblazer. Vklw. **trompettertjen**.

Träontjen, o. Kopje koffie. Kom, 'k zal is gauw 'n träontjen zetten.

Träoten. Blazen op een trompet.

Afl **träoter** -- trompet en trompetter.

Tröp, m. Troep. 'n Tröp varkens, ganzen, kinder enz.

Trufel, m. Troffel, truweel.

Ook: Neeritter O. V. III. 149.

Tuf, m. Kuif. Ik heb duven en kippen met 'n tuf op de kôp.

Tûgen, overg. ww., dat alleen in de onbep. wijs gebruikt wordt. Het is moeilijk de beteekenis van dit werkwoord in enkele woorden weer te geven. We zullen daarom trachten, die door eenige voorbeelden duidelijk te maken.

A. zegt tot B. Géf mîn dat bôk vör diee pesterdöze.

B. Né, dat kan 'k nieet tûgen.

A. Maor akter dan dit liniaol bî dô?

B. Jao, dan kan 'k 't net èven tûgen.

Hier zouden we 't kunnen weergeven door: doen, geven.

Van een karigen winkelier zal men zeggen:

Hiee kon 't nieet tûgen mîn 'n kôkkîje of 'n pèpermüntjen tô te géven, dus: over zich verkrijgen.

De meid, die een rekening heeft betaald en geen footje kreeg, zal zeggen: Diee vent kon nóg nieet tûgen, datte mîn 'n dübbeltjen gaf.

Moet iemand een nieuw pak hebben en kan hij 't geld er voor niet missen, dan zal hij zeggen:

Nödig hek 't wel, maor ik kan 't op 't oogenblik nieet tügen: 't is 'n dñre tñd, dus: betalen Zie: versizen.

Diee man düit niks as war-ken en vröten, hiee günt zich gñ tñd, hiee kan nieet tügen, ùm te èten òf te drinken.

Ik kan 't nieet tügen, wordt in 't Engelsch volkomen weergegeven door: I can 't afford it.

Het werkw. tügen is hetzelfde als 't Hoozd. zeugen, voortbrengen, ons Ndl. tuigen, en is verwant met ons: tie-
gen — trekken Ik kan 't nieet tügen kan men dan ook in veel ge-
vallen weergeven door 't Ndl. : Dat kan Bles niet trekken.

Tuiterig. Onvast staande. Wat stieet diee taofel tuiterig. Laot de kin-der nieet bñ diee blömenmande kommen, dat dink stieet (of is) arg tuiterig.

Men spreekt ook van 'n tuiter — een ding dat onvast staat of zit. b. v. 'n Tuiter van 'n hōd, van 'n stōl enz.

Gron. toiterig — spillig opgegroeid en daardoor zwak; van boomen en plan-ten gezegd. Mnl. touteren — schudden, wankelen.

Tükken. Dralen, talmen. Tük nu nieet lange, of ï komt nōg te late. Ook Ned. Bet. O. V. II. p. 109.

Mnl. tucken — langzaam, met horten en stooten gaan, wachten.

Tükkert, m. Kneu. Ook scheldnaam voor iemand met rood haar, en dan meestal met de bijvoeging van rooie. Wacht is, léleke rooie tükkert!

Vgl. Sjandarm.

Tünen. Vlechtwerk, mandewerk van teenen maken voor afscheidingen, beschoeiingen, kribben enz.

Vgl. ons: Hollandsche tuin.

Ook W.-VI. de Bo geeft: tuin — haag, heining. Hgd. Zaun.

Tünhamer, in Hamer, slei, slegge, waar-
mede men de palen voor tuinwerk
(kribwerk, vlechtwerk) in den grond
slaat.

Van iemand, die een rood, opgezet
hoofd heeft van agitatie, inspanning,
warmte of kwaadheid, zegt men: Hiee
hef 'n kōp as 'n tünhamer.

In de buurt van Deventer hoorde ik
zeggen: as 'n tūrhamer en men ver-
klaarde dit: als een hamer, waarmede
men de tūrpaal, d. i. tuierpaal (waar-
aan een koe, schaap of geit op de weide,
op de spurrie enz wordt vastgebonden)
in den grond slaat. Tuieren = vast-
maken.

In Zutphen zegt men: as 'n tūr-
hane.

Tüntelpōt of Tünteldōze. Tonderdoos.

Tüntel, tonder, staat in verband met
Hgd. zünden, ontbranden.

Tur, m. poos, tijd. Hiee is 'n hēle tur
zieek ewest, ùt de stad ewest.

Bñ turen — nu en dan. Bñ turen
isse de vlügste van allemaole:
maor hiee kan ook bñ turen arg
lui wēzen. Janoome kan der bñ
tūren zoo wit ùtzieen, daj zolt
zeggen, datte 'n òfgaonde z'eeke-
te hef.

Tūren Tuieren, vastbinden. Wñ hebt
de bieesten halve dagen op 't
etgrōn etūrd. Zie: Tünhamer.

Tūte, m. Kip. Vooral 't verkleinwoord
wordt dikwijls gebruikt: tūtjes. Ook
Dr. en Geld.

Tutmem. Geheel 't zelfde, tout de même.
't Is hier 's middes altit ieenen
tutmem: zurkool met eerappels
òf eerappels met zurkool.

't Is mñ ieenen tutmem. 't Is
me onverschillig.

Twieedonkeren. Avondschemering.

Twieelichten. Morgenschemering.

U.

Ule! Gekheid! **Mén!** dattet wól **dôn?**

Jao, ule (fluiten!) Zie ook van Dale op: **Oele.**

Ulevlucht, m. Oogenblik. **Ik** bin in 'n ulevlucht wérümme. Hiee kan alles in 'n ulevlucht, maor dan moj nieet zieen hoe 't edaon is. **ûlk,** m. Bunzing. **Bûlsink** wordt ook gebruikt, o. a. in stinkbûlsink. Zie dat woord.

ümmebollen. Ombollen, van partij, besluit, voornemen veranderen.

ümmedôn. 't Er imand — = iemand bedriegen, foppen. **Nu** gelövik daj 't er mîn ümme wilt dôn!

ümmes of **Jümmes.** Immers.

ümsgelik, bijw. Nagenoeg. 't Is ümsgelik drie wêke eléjen. Of: meestal. **Hiee** kûmp ümsgelik tégen vier ûr. Of: misschien. **î** wilt tòch ümsgelik nieet alles hebben?

üm tòch. Al daarom **Waorümme** dōj dat? **üm** tòch d. i. daar wil of kan ik geen reden voor geven. Gron. omtoch.

üppelman of **üpperman.** Opperman.

üppelen of **üpperen.** Het werk van een opperman doen, opperen. **Vroger** wasse metselaar, nu isse an 't üppelen.

Ure, v. Oer, ijzererts.

ütdûtsen. Duidelijk maken. **Dat** zak u nu is netjes **ütdûtsen.**

ütfigeléren. Bedenken, overleggen, uitvorschen. **Dat** hei maor is netjes **ütfigeleerd.**

Lat. vigilare — wakker zijn, waken.

ütponden. Uitponden, verkoopen bij kleine hoeveelheden b.v. bij 't pond. **Diee** vörkooper hef dat petiken prumen bî de mande ekôcht en gieet ze nu ütponden.

Ook van spek, vleesch enz. gezegd.

ütreiden. Zie: **Reidekamme.**

ütschöttelen. Uitschieten. **Ik** wil diee eerappels wel koopen, maor dan

moj de kleintjes d'r ütschöttelen. Vgl. Uitschot.

ûtstükken Uitschelden. **Ziee** hef 'm ütestükt, dat de honden d'r gîn brood van zollen vrèten. Zie ook: **Jak.**

üttrekken. Ontkleeden. **Ik** gao mîn üttrekken. Doch: antrekken hoort men niet zooveel als: **ankléjen.**

ûtvegen. Uitvegen. Zie: **Buis.**

ûtvensteren. Uitveteren, uitschelden, de kast, den mantel uitvegen. Zie: **ûtstükken.**

V.

Vaalt, m. Mestvaalt. De aa als Ned. aa uitgesproken.

Van-waor bî-mîn. Duchtig, groot. **Ik** krég 'n stankjen, 'n stük vleis, van-waor-bî-mîn.

Varen. Men vaart te Deventer (en vooral om de stad) niet alleen in een vaartuig, maar ook in een voertuig.

Vgl. **gevaar.**

Veere, bw. Ver. **Heel** veere hier van dan. **Nōg** vōlle veerder. Vgl. **wîd.**

Venster, o. De uitdr. **î** zit hier gîn bur in 't venster beteekent: Ge zit hier niemand in den weg, tot last.

Verabstükken. Doen, in orde brengen, bedisselen. **Ik** heb nōg wat met u te verabstükken, ik heb nog 'n appeltje met je te schillen.

Vör van aovond hek nōg zoo vōlle te verabstükken, dak haost gîn tid heb üm te èten.

Verastrandéren. Assureeren (tegen brandschade enz.) Vgl. astrant — as-surant.

Verbèteren. Wie bedankt, als hem iets gepresenteerd wordt, zegt somtijds: **Ik** bedanke, ik kan d'r mîn nieet mé verbèteren.

Verblikken. Verschieten (van stoffen enz.)

Verbötteren. Schelen. 't **Kan** mîn niks verbötteren.

Verbrød. Verbroed (van vogeleieren).

Verdieenen. Verdienen; doch verdiensten wordt als in 't Ndl. uitgesproken.

Verdôn. Verteren, uitgeven. Nu moj met **Sündeklaos** nieet al u geld verdôn.

Verdôzaam. Verkwistend.

Verdreit. Stellig, inderdaad. **Jao**, verdreit, **Hein** slôt de pôtdeksels bî 't mezik. 't **Is** verdreit waar.

Verdûld. Nagenoeg 't zelfde als verdreit.

Vergangen. Verleden. **Vergangen** wêke, jaor, maond, zûndag.

Vergank. Passage. **Diee** winkel zal wel wat te dôn krigen, want in **diee** straote is volle vergank

Verhetsen (zich). Zich een ernstige verkoudheid op den hals halen door het gebruik van water, karnemelk of iets dgl., als men bezweet is.

Verklaoren (de oogen). Wanneer men iets of iemand zien kan, dien men gaarne ziet b.v. als een meisje voorbijkomt, waarmee een jongen geplaagd wordt, dan zegt men tot hem: **Verklaort u oogen is**. Het woord beteekent dus: de oogen verlustigen, waardoor ze helder opzien.

Zie ook: Oudemans Taalk. Wdb. op Hlooft.

Verknûpt! of: **Bin 'k verknûpt!** beteekent: Inderdaad! 't **Is** inderdaad waar!

Wel verknûpt! Wel drommels! 't **Is** verknûpt waar — 't **Is** stellig waar.

Verkommen. Vergaan, omkomen. **Diee** arme stûmperts verkomt van ongemak en ellende.

Verlêjen. Geleden. 't **Is** zoo wat fiftig jaor verlêjen.

Verloop. 't — **ûthangen.** Op den loop gaan. **Tu** den **dieender kwam**, hin-

gen de jonges 't verloop ût.

Verluizen. Vertikken, verdraaien, niet doen. Alle dagen zeggik 'm datte zîn beste mot dôn, maor hiee verluist 't.

Vernemmen. Vernemen, bemerken. Als een jongen verweten wordt, dat hij een klein ongelukje heeft gehouden, dan pleegt hij zich vrij te pleiten door te zeggen: **Diee 't eerste vernemp**, hef 't achter in 't hemp.

Vernemstig, b.n.w. Aannemelijk, wie gemakkelijk iets begrijpt. 'n **Vernemstige** jonge. Gron. Vernûstig.

Vernûft, b.n.w. Vernuftig. Vgl. **nut**, voor: nuttig.

Verördenéren Bevelen, voorschrijven b.v. een recept.

Verrennewéren. Vernielen, ruïneeren. W.-Vl. reneweren — iemand aan den grond helpen, arm maken (de Bo).

Verrûkt. Verrekt, (van een lichaamsdeel gezegd). Ook Ned. Bet. O.V. II. p. 112.

Verschêlen. Schelen. 't **Kan** mîn niks verschêlen.

Versiezen. Verduwen, betalen. **Ik** kan 't nóg maor nieet versiezen daj 't er mîn zoo ûmmedaon hebt (bedrogen hebt). **Ik** zol 't wel willen koopen, maor **ik** kan 't nóg nieet versiezen. Vgl. tügen.

Versjanzéren. Verwisselen. Moeten b.v. meubels uit een vertrek met die in een ander verwisseld worden, dan hoort men: **Kom** lauwe **diee** bul is gauw versjanzéren.

Verslôdderen. Door slordigheid verliezen of bederven.

Verslûngelen. Verwaarloozen, nagenoeg gelijk aan verslôdderen.

Versmiten. Verslingeren, vergooien. **Hannes** hef zich lélek versmêten an **diee** meid, dat drel. **Hiee** hef zich versmêten beteekent ook: hij heeft door zijn slecht gedrag zich verachtelijk gemaakt, zijn fortuin met voeten getreden.

Verspöllen. Verliezen, vooral bij koop of verkoop. **Ik heb geld an dat peerd, dat hûs verspöld** Ik heb 'n bul an Jan verspöld. (Hij ziet er veel slechter uit, dan toen ik hem t laatst zag). **Mîn kidde hef in de laaste tîd vleis verspöld**

Vertikt. Bevestiging. 't Is vertikt **waor. Bin 'k vertikt!** — inderdaad! **Wel vertikt!** — wel drommels!

Ook kan het een ontkenning aanduiden. 't Is vertikt, as 't waor is.

Verwégen. Bewegen. **Die mus is zoo dood as 'n piere; hiee verwégt zich nieet meer.**

Vaste, bnw. en bijw. Vast. Attrib. en praed. altijd met e. b. v. 'n Vaste kool. **Die kool is vaste, zit vaste in mekare.**

Veste. Langzamerhand, vast. **Kom, laowe maor veste vorûtgaoen.** Nagenoeg hetzelfde als **manges.**

Vesténisse. Ouderen hoorde ik in mijn jeugd een hypotheek meermalen zoo noemen.

Vetprîzen. Een bezoek brengen aan menschen, die geslacht hebben en hun, onder 't genot van een glaasje, toewenschen: **'k Haope, daj 'm in gezondheid mögt gebrûken.**

Vifkôp, m. Noemt men spottend wel eens een hoogen hoed of kachelpijp. Ook Gron.

Vimme. Honderd bossen hout, stroo enz. met vier overtallige; dus 404 bos.

Vindjen. Middel, vinding. **Hiee hef op alles 'n vindjen** Hu kui dat tòch? **Wel, ik hebt 'r 'n vindjen op.**

Vingers. De volgende vingerrijmen bestaan in 't Dev. **Dûmelinksken hef 'n verksken ekòcht, Flikflak hef de centen ebròcht, Lankman hef 'm estaoken, Fiedele vink hef de de wòrst emaaht, En dat kleine dûveltjen hef alles opesnapt, In zîn kleine mündjen, Tu krêche wat vör zîn küntjen.**

Of ook: **Pink, gölden rink, lange ledder, biertapper, lûzeknapper.** **Vistêve,** v. Vischwijf. **Z'iee gieet an as 'n vistêve.**

Vleis. Vleesch. Sommigen vinden dat dit woord al te plat klinkt en zeggen daarom: **vlés.** Om dezelfde reden hoort men o. a. ook in plaats van: **zurkool, bötter, vusten en buk: zûrkool, bóter, vûsten en bûk.**

Vlesse of **flesse,** m. Fleisch. **Hef Jan al 'n baord? Jao, hiee is zoo ru as 'n vlesse.**

Vloo, bnw. en bijw. Ondiep. 't Is hier arg vloot, daor stieet gîn halfvòt water. **De vloot motten,** een zwemplaats in de gracht, waar de **iezer motten** gingen zwemmen. Er was ook: 'n **Diepe motten.** Zoo zui niks vangen: **i vist te vloot** (ge moet den dobber omhoog halen). **Vloot bouwen.** 'n Ondiepe voor ploegen. Ook Gron.

Vlötjen of **Flötjen.** Dobber van een sim.

Vlûs of **Flûs,** o. Vlies. 't **Hef van nacht gud ebakt; daor lig 'n vlûs op de greffe.**

Vlôte, m. Ondiep kuipje, waarin de melk in den kelder staat, om den room boven te laten komen. De afgeroomde melk heet: **Vlöttemelk.**

Kil. Geld. **Vlotemelk.**

Völderwechens. Op vele plaatsen. Gron. Veulderwegen.

Vgl. **anderwechens** — elders. **Meederwechens, Mèstewechens** — op vele, de meeste plaatsen. **Ieender — Tweeder — Vierdewechens** enz. Zelfs hoort men: **Nargensterwechens** voor: Nergens.

Zie ook: **Wechens.**

Vòlk, o. Een meid of knecht bestempelt (vooral in de omstreken) met dien naam zoowel haar eigen familie als de familie bij wie ze in dienst is.

Margen gao 'k nao mîn vòlk

(naar huis). **Mîn völk is út de stad en nu gao 'k met köst-geld.**

Ook: soldaten: **Mîn zönnē is onder 't völk**

Volle. Veel. **Völle kôke, bötter, vleis, kinder** enz. Doch: **völ(s) te völle, völ(s) te mooi** enz

Volsten. Ten — **kommen, helpen, ondersteunen** **Aj zelf nieet alles könt betalen, dan zak u wel ten volsten kommen.**

Vören. Voren. In 't **vören** — vooruit, te vroeg. **Mîn wark vör Donderdag had ik Wonseldag al ôf; 'k was dūs 'n dag in 't vören.**

Vörkooper. Iemand, die vruchten enz. van de boeren koopt bij groote hoeveelheden en ze dan in de stad in 't klein verkoopt.

Vörnemmens of Van —. Voornemens, van plan.

Vörstaon. Voortrekken (schooljongens-term). **De méster stieet Sjors gîn klein betjen vör.**

Vörst, v. De kou in handen of voeten.

Vot, bijw. Weg **Dat menteltjen hef völle van 'n vesjen vot Pasmaor op, daj 't nieet vot kriegt op 't water.**

Vôt. Vör de — weg. Zonder uitzoeken, zóó als ze liggen of staan. **De meid mot de groote eerappels d'r nieet útzöken; ziee mot ze vör de vôt wegnemen. De wöt-tels köst drie cent de bos, vör de vôt weg.**

Vrieë, m. Wreef van den voet. Mnl. wrige. Tijdschr. III. 216.

Vrijigheid. Vrijheid, vrije tijd, vrijpostigheid. **De jonges heb völs te völle vrijigheid; de méster mos ze meer wark opgéven Jan parmeteert zich völs te völle vrijigheid.**

Vrouwlûvleis. Vrouwenvleesch. **An hûm zit niks gîn vrouwlûvleis**

zegt men van iemand, die niets van de vrouwen wil weten.

Vul. Vuil. **Iemand vul schouwen** — niet voor eerlijk houden, voor schurftig houden. **Nu kûmp eindelek den aap út de mouwe; maor ik had 'm al lange vul eschouwd.**

Iemand **vul op 't buis wēzen** — een hekel aan hem hebben, wrok tegen hem koesteren. Vgl. **grôn.**

'n **Vule rötte.** Een slim klein meisje, een bijdehandje 'n **Vule stinkert.** 'n **Slimme vogel.**

Vül of Vüllen, o. Veulen.

Vulboomen, bnw. Een jongenswaardigheid is 't om hout, dat men niet kent, **vulboomen holt** te noemen; want zegt men: **aj drop schift, stinkt 't.**

Vur, v. Voering. **Vur vör 'n rök.**

Vusten of handelen. Elkander de hand geven. **Kom, laowe is vusten.**

W.

Waar nemmen (niet: **waor**). Wanneer men iemand verzoekt een groet over te brengen, dan hoort men dikwijls van den laatste: **'k Haope 't waar te nemmen** d. i. mij van de opdracht te kwijten. **Nu, dag Garrît, gezondheid, en de groetenisse in hûs! Dank u, 'k haope 't waar te nemmen!**

Walliee? Wat blief?

Want, o. Hie zit gud in zîn want — hij zit er warmpjes in. Het woord beteekent eigenl.: stof, laken. Vgl. 't oude lijnwand en 'tschroder- (kleermaker) of wantsnijdersgilde.

Waren. Hoeden, wachten. **Waardu!** — Pas op! of: Uit den weg!

Wark. Van een boer of boerin, die niet meer werken kan, hoort men soms zeggen: **Sins 'n jaor ette 't genao-debrood, 't wark ister ôf.**

Warkaore, m. Werkader. Van een luiaard

zegt men: **de warkaore** is 'm e-sprongen.

Wasseldôk, m. Vaatdoek.

Water. Hiee hef 't — in de kelder — hij is failliet.

Watjekou, m. Klap, peuter, oorveeg. Ook Gron.

Wechens. Weegs. **Ieenderwechens** — op een plaats. **De echte Dèventer kôke** kui maor ieenderwechens krîgen, zek ze.

Voor de andere samenst. Zie: **Vôlderwechens**.

Wège, dat. van weg. In de — staan, zitten, liggen enz. út de wège gaon. Te wège brengen.

Weggen, m. Boerenstoete, grof wittebrood.

Wegfommelen of **wegfrommelen**. Wegstoppen, heimelijk verbergen.

Weggeschét, m. Strontje op 't oog, ook soms weegje genoemd. Zie Tijdschr. III. 216. In Kampen zegt men: paddeschiter.

Wegnifelen. Stilletjes wegnemen, wegkapen. Zie ook **nifelen**, **ratsen**, **kit-sen**, **boksen** e. a.

Weidegreve. Beheerder der stadsweiden n.l. van de Marsch en de Teuge d. z. de Stads- en de Bergweide.

Vgl. **Brinkgreve**, **Holtgreve** e. a.

Grove — graaf.

Weite, v. Tarwe. **Weitenmèl**, **weitenbrood**.

Wèk, (ô-lang). Mannetjeseend, waard of woord.

Kil. Geld. wacke.

Wèke, m. Week. Men zegt soms: **Van wèke** evenals men zegt: **van dage**, **van margin** enz. **Van** ('t) jaor of van de jaor en van de maond. **Van lente**, **van winter**, **van harfst**, **van zomer** en **van de lente**, **van de winter** of **van 't winter** enz.

Wékzeerig. Kleinzeerig, gevoelig, aantrekkelijk. Van lichaam en van gemoed ge-

zegt. **Asse** zich met 'n spelde prikt, schreeuwte al; hiee is arg wékzeerig. **Asse narigheid** hôt of zût dan grinte dadelijk; hiee is zoo wékzeerig.

Welbalken. Zwarte balken, als leunigen geplaatst langs de IJselkade (**Welle**).

Wenne, m. Uitwas, vleesch- of vetknobbel.

Wépeldoorn, m. Hooge, wilde-rozestam, waarop geoculeerd wordt. Gron. **Wepel** — onrustig. Oost-Fr. **wepel** — be-weeglijk en **wepeln** — zwaaien, wiegelen, schudden. Mnl. **wepelen** — heen en weergaan. **Wepelingh** — bijlooper, bijzitter, die zonder eigenlijke betrekking is. Verg. **Wibbelen**.

Wét. Ik zal dat wel an de wét kommen — ik zal dat wel vernemen, leeren kennen, gewaar worden.

Wèteren. Vloeibaar voedsel geven; vooral aan kalvers.

Wézeboom, m. Lange boom op een voerhooi, koren enz. die vóór en achter door touwen neergehaald wordt. Ilgd. **Wiesbaum**.

Wibbelen. Onvast staan en daardoor schudden, wiebelen. **De taofel wibbelt**. Zit daor nieet zoo met u bieenen te wibbelen. **Wibbelig**. Zie tuiturig. Zie vooral: **wépeldoorn**.

Wîd, bijw. Ver. **Wî** hebt wel 'n ûren nog wider eloop. Hiee wont nieet wîd van ons ôf. **Tûthu wîd muwe** leeren? Hiee is al wîd weg.

Gooi dat nu maor nieet zoo wîd weg — keur dat nu maar niet zoo geheel af.

Wîdwage, bijw. Wagewijd.

Wîee, m. Wilgenteen om boonenstokken, leiboomen enz. te binden.

Wîeege, m. Wieg. **Stoot is an de wîeege** — toe, drink eens. Ook: opening van een voet of iets meer, tusschen twee huizen.

Wierde. In de — = In de war. Pas

op anders gieet u touw in de wierde zitten. Wat hei u haor in de wie'de, haal is gauw de reidekamme. M'n zaken bint arg in de wierde of 'k zitte met m'n zaken in de wie'de.

Wierig, bnw. Gezond, vlug. Bintzein hûs allemaole wierig? As 'n mei-worm nieet wierig is, moj 'm op de poot drücken. Van een zieke of oude van dagen zal men zeggen: hiee is aardig wierig.

Wikken. Dat wik u wikken — dat wil ik wel gelooven, daar kun je op aan, dat verzeke ik je.

Willig. Van koopwaren zegt men dat ze willig of graag zijn, wanneer er veel vraag naar is.

Wimme, m. Plaats aan den zolder om spek, worst, ham enz. op te hangen aan de spilen. Zie dat woord.

Windemölle, m. Windmolen.

Windaos, o. Windas. As van een wagen, een machine enz. luidt als in 't Ndl.

Windrûve, m. Wijndruif; de druif van een boor heet: de druf.

Winnen. Winden. Opwinnen, ôfwinnen.

Wip. Loop nao de wip! naar den drommel, naar de pomp.

Wippeldewap, m. Wip. Bij het op-en neergaan zingen de kinderen (soms met Holl. uitspraak): Jan Wippeldewap. Hu kaok i de pap? Van bûkweitenmêl; Hu kiki zoo schêl?

Wisheid, v. Wijsheid, ernst.

Spöllen út wisheid en nieet út gekheid. Schei tóch út met dat stoeien, tamé wôt 't nog wisheid. Alle gekheid op 'n stöksken; nu is wisheid epraot.

Wisse, bijw. Gewis, zeker. Kom i mar-gen? Jao, wisse.

Wollowé. Zeker, tamelijk ruw jongensspel. Zie mijn Feuilleton in de Dev. Cour. van 20 Juli '94.

Wonder en geweld. Van — = bui-

gewoon groot. 'n Drükte, 'n stük vleis, 'n poos van wonder en geweld.

Wonseldag of **Wunseldag**. Woensdag. Vgl. **Dinkseldag**.

Wöttelbûr. Boer, die in de stad woont. **Wröten** of **vröten**. Wroeten, hard werken, vooral om vooruit te komen, geld te verdienen.

Diee mensen hebter van z'n lèven al wat ôfevröt. Soms met eenigszins ongunstige beteekenis: Ziee döt niks as vröten en günt zich zelf haost g'n nat of dröge. Afl. Vröter, gevröt.

Z.

Zaalverig, bnw. Verlept. Diee slaod is arg zaalverig; ziee is zéker gisteren al esnjén.

Zak, m. De koppen in ieene zak hebben. Onder één hoedje spelen.

Zam, bnw. Zacht, week. ùm leer gud zam te krigen, moj 't met traon sméren. Vgl. smö.

Zattert, bijw. Zat, genoeg. 'k Heb zattert of zattert en genug. Zaansch: zadder. O. V. I. p. 45. Gron. Zattert.

Zauwelen. Zabbelen, zuigen. Diee jonge lig den helen margen te zabbelen op 'n stüksken zöt hòlt.

Zeggen. Nieet naor zeggen hören — ongezeggeijk zijn.

Zeikert, m. Kort aangebonden, licht geraakt, opvliegerig mensch.

Zeiveren. Zeeveren, kwijlen. Zeiverbaord, iemand die zeivert.

Voor al van kleine kinderen gezegd.

Zelfs, vnw. Vaak voor: zelf gebruikt. Vgl. eigens.

Zelve. Salie. Zelvemelk. Opmerkelijk is 't, dat salimelk een minder edele beteekenis heeft. Op 't ijs koopt men voor 'n cent een kopje saliemelk; doch moeder kookt 's zondagsavonds: zelvemelk. In 't Mnl. komt «selve» o. a. reeds

bij W. v. Hildegaersberch voor. Ook Limb. en N.-Brab.

Zichte, m. Sikkell om graan te maaïen.

Zioë, m. Zoo noemt de boer 'n zeef.

Mnl. zien — zijgen, zinken, neerdalen.

Zieek en **züchtig**, bnw. Ziek, sukkelend.

Ik wil gaon trouwen, want ak op mîn ôlden dag zieek en züchtig wôdde, hek dan 'n guje oppassing.

Zieekten en **züchten**. Zie: martelen.

Zinnig, bnw. Mak, tam. Vooral van honden en paarden gezegd.

Zinnigheid, v. Lust, trek. 'k Heb gîn zinnigheid üm daor hen te gaon.

Ik heb gîn zinnigheid in diee meid, (vrijster of dienstbode).

Zaod, o. Zaad, inzet. Ik heb mîn zaod al zeggen de jongens, als ze hun inzet al terug hebben; wat ze nog verder krijgen is dus winst.

Zòkke, m. Sok. Ook overdr. 'n **Zòkke** van 'n vent — een trage, domme, onbeholpen man. Ook W.-Vl.

Zomp, m. Lang, smal vaartuig, vooral op de Overijselsche kanalen in gebruik. Velen zullen zich nog de snelvarende **bötterzomp** op Amsterdam herinneren met zijn onversaagde bemanning.

Zonnend. Zie: **Zükkend**.

Zoogedîsel, m. Zoogdistel, paardedistel, die gestoken wordt voor de konijnen.

Züchten: Zie **zieekten**.

Zûg, o. Vloeipapier, stukje vloeï. 'n **Schrift** met 'n **zûgjen**. Elke sînesappel zit in 'n **zûgjen**. Ndl. zuigen, is echter **zûgen**.

Zükkend, vnw. Zulke mv. (nooit gevolgd door een subst.). **Hiee hef ach vis-sen evangen! Hükkend? Zük-kend! Hunend?** Hoe een? **Zonnend!** Zoo een! wordt in 't enk. gebr.

Zuptôdde, m. Zuïplap.

Zwak. Lenig, buigzaam. **Diee jonge** is zoo **zwak**, datte de bieenen in de **nekke** kan leggen.

Zwakjen, o. Het buigzame gedeelte van een pijperoer.

Zwaleve, m. Zwaluw. Sam. **Zwaleven-nôst**, **zwalevenstart**, (zekere houtverbinding).

Zwallegat, o. Zinkput, kolk, waarin het vuil uit het water bezinkt. Vgl. Ndl.: zwelgen — verslinden. Eng. to swallow.

Zwalm, v. Walm. **Zwalmen**, ww. De **lampe** **zwalm**t; de **kamer** is vol **zwalm**.

Zweinjak, m. Liederlijk mensch. **Zwijn**, is geen Deventersch; het is geïmporteerd, van daar de uitspraak met **ei**. Zie bij: **gleitand**.

Zwît. — **slaon**. Geur maken, pronken, zich nogal voordoen.

Zwil, o. Eelt, zeen in 't vleesch. **Hiee hef zwil in de handen**. **Zwilderig** vleis.

Zwilhaor, o. Geel haar (pezen uit draden samengesteld). Gron. taoi haor.

Zwiksken, o. Een hazelnoten verlengstukje op een hengelroede.

Zwaor, bnw. Zwaar, zwanger. **Tu ons hûs ôfbrandde**, was ik **zwaor** van mîn **négende** (kind).

Zwaore, m. en v. Spekzwoerd.

TER VERBETERING:

Van het rijmpje bij **dudeldòp** pag. 9 gelieve men de twee laatste regels te schrappen. Zij behooren alleen bij **klikspaon**.

Achter: **Dieepte**, in te voegen: « Meestal uitgespr. **diepte**. Zie § 25 der Inleiding. » Het onder **Hükkend** vermelde is niet geheel juist; men zie daarvoor § 60 der Inleiding.

INHOUD.

	Bladz.
Voorbericht	III
Aanwijzing der uitspraak	V
Inleiding	VII
Lijst van Inclinaties	XV
't Léleke endekûken	XVII
Titels van werken, waarnaar in de Woordenlijst verwezen wordt. . . .	XXIV
Woordenlijst	1

Bij H. P. TER BRAAK te *Deventer* verscheen, als :

DIALECT-BIBLIOTHEEK I

WOORDENBOEK van het Geldersch-Overijselsch dialect,
door Prof. Dr. J. H. GALLÉE. gr. 8vo.

Prijs *f* 2.50.

DIALECT-BIBLIOTHEEK II

WOORDENBOEKJE van het Deventersch dialect, door
W. DRAAIJER. gr. 8vo.

Prijs *f* 1.75.

DIALECT-BIBLIOTHEEK III

HET DIALECT van Oud-Beierland, door Dr. A. OPPREL.
gr. 8vo.

Prijs *f* 2.50.
